

NSR

Riikkakačoahkkin-beavdegrirji
Landsmøte protokoll

1980

RAHPAN

ovdaolbmo Odd Ivar Solbakk bokte.

Sávan bures boahttin Norgga Sámiid Riikkasearvvi jahkečoahkki-mi, earenoamaš báikkalaš servviid sáttaolbmuid, qussiid, áviissaid, rádiui ja eara quldaleaddjiid.

Stívrра mielas lea earenoamaš vuogas go mi dán jaqı beasai-met jahkečoahkkima doallat Kárašjogas go lea quhkes áiqı qo váldo sámi quovllus dákkar deatalaš čoahkkin døllojuvvo.

Go eanaš báikkalaš searvvit ja eanaš luohttevaš olbmot lea fuomašan ahte mannan jahki leai hui málvssolaš ja earenoamaš sámiiid servudat bargqus. Dakko dáfus leamaš hui málvssolaš leamaš njunušluohttevaš olbmun Norgga Sámiid Riikkasearvvis an diekko bokte leat mi beassan ovddidit iežamet vuodðo qáibadusaíd eiseváldiide dažas ja muðui olggobeal min riikkarája. Dán jagi leat hui láhka eiseváldiiquin bihtan beassat háleštít sámiiid ášsiid birra. Dainna leat ge mi šaddan mannan jaqe čadnut bargguide eiseváldiiquin šiehtadallat odnaš ášsiid ja hoahtteáiggi ášsiid.

Almmatge leamaš mis muhttin áiqi dasa qeavahuvvun ahte iežamet siskaldaš ášsiid ahtanuššat fágalaččat ja muðui ahte stuoridit iežamaet searvvi nu mo miellahtuloqu hárrai ja háhkät eambo servviid, earenoamaš doppe gos eai leat ja dákkar váldo sámiiid báikkide mat ovdal leat bazahallan.

Mi guoska eiseváldiid šiehtadallamiida de jearaimet dálvit luohttevašolbmuid čoahkkimis Kárašjogas ahte lea go vuogas eara válndoorganisašuvnnaiguin soahpat bargat ja dainna mi válldimet ja nammadeimmet šiehtadallanlávdegotti geas lea ovddasvástadus bargat eiseváldiiquin justa dan vuodul maid mi dalle šiehtaimet. Mi leat gáibidan ahte buot huksemat ja eananqeavaheapme eara qo sámi ealahusaide eai galgga bidjot johtui nu quhka go mi leat šiehtadallamin eiseváldiiquin. Mi dárbbašit sulli 2 jaqi dása. Stuoradiggi lea mearridan dál fas goalmmat qeardde ahte Álaheaju/Guovdageainnu eadnu galqa dulvaduvvut ja ahte Ráðehus galga farggamusat čaðahit dan.

Mi leat maiddai ángirušan eambo diehtojuohkima sámiiid birra ja iežamet organisašuvnna birra. Ja dien oðča gaskaoamis mi leat ožžon rámi ja maiddai qarra moaitamušaid. Organisašuvnna siste leamaš moadde ásahusa mat leat hui deatalažža ja mat leat ávkkašuhttan min beaivvalaš barggu siskkabealde organisašuvnna. Muhtu almmatge lea degu seaidni ovddal go mi galqat máidiqe bargat ja dat lea ahte mis lea heitut ruhtadilli ja orru ain eahpečielggas movt eiseváldit áigot geahččat min barggu.

Mis lea ceagganan eambo searvvit, muhtu ruhtaseahkka i leat gal sturrun. Dat organisašuvdna mi lea oðas ožžui ruuaid ovdal go sáddi máidiqe dieðuid eiseváldiide mat si leat ja ollus si leat. Ja jos mi ulbmil paraqafai ja njuolggadusaid qeahččat sis, de goit lea sihkkar ahte dat i leat sámi organisašuvdna, muhtu almmatge veardiduvvu sámi organisašuvdnan go eiseváldiid njune ovdí bidjojuvvoyit o.m.d. ohcamat.

Vuordda livče ahte guovllu ja guovddaš eiseváldit eambbo bear-
rai geahčašivče ja ferte leat sis geatnegasvuhta guovlat
ahte gean ovddas juohkehaš organisašuvdna barqa ovdal go
mearridit ahte dat lea sámi organisašuvdna.

Mis leamaš ovdal diekkar dáhpahusat sámiid organisašuvnnaid ja
eiseváldiid gaskkas ja orru ain leamen nu ahte i leat
buorranan ja geahččalit diekko bokte min barggu duššan dahkat.

Mun doaivvun din bargu dáppe lihkustavaši bures ja ahte di
liikubehtet leat Kárašjogas dán bottus.

Jahkečoahkkin lágideadjit: Kárašjoga Sámiid Seavri ja
Kárašjoga Sámi Nuoraid Seavri, Dagny Skals.

Kárašjoga Sámiid Seavvi ja Kárašjoga Sámi Nuoraid Seavvi
bealis sávan buohkaide buresboahttin Kárašjohki, sihke
gusside, sáttaolbmuide, NSRa stivri ja quldaleadjiide.
12 jagis lea goalmmat qeardde qo NSRa jahkečoahkkin dollo-
juvvo Kárašjogas. Seavvi quovttos leaba ovttas válдан
badjelasas jođihit jahkečoahkkima ja doaivut ahte lihkustu-
vaši bures.

Giritit Sámiid Vuorka Dávviriid qo lea láiquhan midjiide measta
buot sin barqolanjaid, váikko sin barqodilli boahta qierdat
das. Giritit maiddai min organisašuvnna lávdeqotti veahki ovddas
Jahkečoahkkin galqa meannudit deatalaš áššiid ja programma
orru stuoris ja lossat.

Danin leat mi ferten quođít konseartta mi odne eahket galqai
dollo.

Muđui doaivvun ahte jahkečoahkkin lea midjiide buohkaide
ávkin.

John Ole Andersen, Dorit Fjellheim, Gunn Solbakk ja Marit
Stueng leat ráhkadan oöđa NSRa nammaránu maid mi addit dál
ovdaolbmui Odd Ivar Solbakki.

Kárašjoga gielda: Hans G. Øvregård bokte

Gárašjoga ovdagotti ovddas qittan bovdejumi ovddas NSRa
12. jahkečoahkkimi.

Sádnejođiheadji i leat báikkis ja várre sátnjođiheadjis lea
permišuvdna ja mun lean válljejuvvun didjiide sávvat bures
boahttimá Kárašjohki. Sávan bures boahttin NSRa stivri,
sáttaolbmuide ja qussiide mat leat bovdejuvvun deike.

Sávan ahte dát 12. jahkečoahkkin mi galqa bistit 2 beaivvi
manaši bures ja oažošivčibehtet olu áššiid čađa mat qusket
eanaš sámiide.

Lihkku jahkečoahkkimiin.

Davviriikkaid Sámiráđoi: Karen Kitti

Mus lea qutni cealkit Davviriikkaid Sámiráđoi dearvvuođaid din
jahkečoahkkimi.

Dál lea áiqiquovdilis áššin sámpoletihkkalaš programma ja dis
lea maid dat programma odne ovdan. Dan dihte hálidan veahaš
muitalit movt suomabeale sámit leat válдан vuosta dán pro-
gramma evttuhusa.

Dat sápmelačcat geat eai leat guhkkit áiqqi čuvvun dán ášši
eai oro oalle áddemin buot sajiin mi lea programma ulbmilin.

Orru váilumin rivttes diehtu dán programmas. Maiddai Sámi Parlamenta lea ságastallan dán áššis ja oaivvilda ahte dát programma i leat vela nu gárvvis ahte dan sáhtaši doahkkehit konferanssas. Doppe lea muhttin ášshit ja sánit maid qalgqaši vuđuleabbot čilget o.m.d. sádni siida lea hirbmastuhttan olu olbmuid. Muđui lea Sámi Parlamentta mielas ahte dán programma evttuhusa i galgga ollasit hilqut muhtu buoridit dohkkalaš hápmai.

Sámpoletihkkalaš programma lea dan mađi deatalaš ášši ahte dat gáibida eanaš sápmelaččaid duvdaqa.

Dalle lea easkka ávkin sámi álbumugi.

Gitu.

Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi: Amund P. Anti

Ovdaolmmoš, buorit olbmot.

Áiggun NBRa ovddas buktit buriid dearvvuođaid dán riikka-čoahkkimi. NBRa stivra ja ovdaolmmoš lea ráhkaneamin NBRa jahkečoahkkimi mi dollojuvvo Meråkeris 10.-13. beaivvi dán mánus ja mun lean ilus qo lean beassan boahtit dákkar čoahkkimi vuosttas hávi.

Oktavuođabarpu dán quovtti sámeorganisašuvnnain, NBRas ja NSRas leamaš buorre ja mi diehtit ahte dát buorre gaskavuohta ain bista boahtteáiggis.

NBRa ovddas sávan lihku jahkečoahkkin šiehtadusaide.

Gitu.

Sámi Oahpahusráðði: Eli Rajala

Buorit jahkečoahkkin oasseváldit.

Sámi Oahpahusráðði hálida NSRa jahkečoahkkimi dearvvuođaid cealkit. Dat lea soahtas dáppe leat Sámi Oahpahusráði ovddas danne go Sámi Oahpahusráðði lea vuođđuduuvvun qo sámi organisašuvnnat dan lea qáibidan. Dan dihti orru ráðði mu mielas geatnegas čuovvut dáid organisašuvnnaid barggu.

Mun doaivvun ahte dát NSRa 12. jahkečoahkkin šattaši buorre bargočoahkkin ja ahte čoahkkin bargu nannešivče min okta-vuođa ja čohkkegoađaši fas min sápmelaččaid. Sivat dasa go leat bieđganan lea olu, ja man bahča jos juo leš, de ferte NSRa maid guoddit oasis bieđganeamis. Dáinna mottiin sániin sávan lihku ja guokte buorre bargobeaiivvi dán čoahkkimi.

Finnmarkku filka: Filkkamánni kánturhoavdda Kai Thoresen bokte

Čoahkkinjođiheadji, jahkečoahkkin oasseváldit.

Giittan bovdejumi NSRa jahkečoahkkimi Kárašjohki. Áiqqun buktit peršuvnnalaš dearvvuođaid filkkamánnis Anders Aunes jahkečoahkkimi.

Kárašjohka lea muđui dat báiki masa mun liikun eanemus Finnmarkkus danne go dat i leat nu olu earalagan daid báikkiin maidda lean ovdalis oahpis.

Mus lea olu vuordagat dán jahkečoahkkimi ja doaivvun ahte attaši munje olu dieđuid sámi álbumoga birra ja organisašuvnna birra. Doaivvun ahte oahpasmuvašin daiguin geat barget dáiguin áššiiguin beaivvalaččat.

Go lean máttadaža ja lean dušše moadde mánu orrun Finnmarkkus de lea čielggas ahte dieđuid sámiid birra lean ožžon media bokte. Media višalašvuođa geažil lea dieđut olu, muhtu jáhkan ahte njuolga oktavuohta lea deataleabbot.

Davvi-Norga ja Finnmarku lea odne dávja áššin álmmolaš ságastallamiin.

Finnmarku lea maid deatalaš NATO ektui.

Sivas Finnmarkku gielddaid heajus ruhtadili ferti filka dušše ovttu 20 gielddabušeahRAIN 1980is dohkkehIT vuosttas meannudeamis.

Mis lea bargofálaldat váttisvuođat ja olbmot fárrejIT eret Finnmarkkus. Dát lea váttis áššit ja mi fertet geahčalit dáid čoavdit.

Dastu lea filkkas eara váttis áššit ja maid birra leamaš olu sáhka.

Namuhit sáhtta stáhta merkekeahTES eana Finnmarkkus, Álaheaju/ Guovdageainnu eanu dulvadeapmi ja diggeáššit dulvadan vuostastima geažil.

Demokratalaš ja sosialalaš ovdaneapmi Norggas lea muhttin muddui dákppahuvvan sivil jeaquhisvuođa bokte ja unnit álbmot oaivilat leat mánnjil dohkkehuvvun stuorit álbmoqis. Eahpeparlamentaralaš doaibma sihke organisašuvnnaIN ja olggobeal organisašuvnnaID lea nanus Norggas ja lea dohkkehuvvun.

Historjjalaš dássehusat maid dás lean namuhan eai sáhte njuolgut buohtastahttojuvvut danin go sosiala ja demokratalaš dilli lea dál earalaqan Norggas go ovdal.

Daiguin geain lea sosialalaš váttisvuođat ožžot servodagas veahki ja demokratia lea sakka ovdanan Norggas, eanet qo olu eara riikkain.

I leat áibbas sihkar ahte sáhtta go Norga nu ollu čevillohallat das móvt dat lea gieđahallan unnitčearddaid. Dat i gula dušše sápmelaččaide, muhtu maiddai sisafárrejeadjIide. Norggas eai leamaš dovddusin unnitčearddalaš váttisvuođat ovdal go dáid manjimuš jagiid. Lea deatalaš ahte váttisvuođat gullujit ja čovdojuvvoyit. Sámi organisašuvnnat ja sápmelaččat ieža galget guoddit dan gutni ahte áššit dál leat nuppastahttuvvun.

Loahpas moadde sáni filkkamánni virqgi birra:

Filkkamánni lea ráđehusa áirras filkkas ja barqa áššiiguin mat gullet Finnmarkui. Sus i leat vuogatvuhta oöđa boazodoallolága ektui ja dalle son massa beaivvalaš oktavuođa dainna ealahusain mi lea nu deatalaš sápmelaččaide.

Ja de áiggun sávvat lihkku jahkečoahkkimi ja muđui sámi áššiid barguide.

Norgga kulturráði: Mikkel Nils Sara

Giittan álggos Norgga Kulturráði ovddas bovdehusa ovddas deike jahkečoahkkimi ja sávan lihku dainna.

Mun jurddašin ahte dás livče buorre liiba veaha čilgestit Norgga Kulturráðis dan oasi mi gulla sámiid kultuvri.

Norgga Kulturráðis lea daid manjimuš jagiliid leamas birrasi 800.000,- kr bidjun sierra sámiid kultur váste.

Kulturráðis leamaš dasto 3 sámi ráđeaddi lávdegotti.

Ja mi gohcodat daid girjelávdegoddi, musihkka lávdegoddi ja duodjelávdegoddi. Dat 3 lávdegotti leat eambo ja eambo daid manjimuš jagiid bargagoahsan ovttas ja dávja leat doallan oktasaš čoahkkimiid ja go dat leat ovttas de mi gohcodat daid sámi kulturlávdegoddin.

Boahtte jagi rájes galga dát ordnet rievdat nu ahte dát
3 lávdegotti jávket ja dasa sadjai gárta okta lávdegoddi,
namalassi Sámi kulturlávdegoddi mi galga ráððeaddin ja
dán ordnega lea dát lávdegottit ieža dahttun.

Sámi lávdegottis lea dál olles barggus okta čálli ja mis lea
maid vejolaš bálkahit kánturveahkiid. Muhtu de leat boahtte
áigai bargagoahtan ahte oažžut eanet bargiid, mi gulla
earanoamažit sámi girjjalašvuhti ja sámi musihkki ja dasa
dárbbasivče bargiid mat earenoamažit daiguin barget.

Mi leat ohcan Girko- ja Oahpahusdepartementtas ruðaid
dákkar girjjalašvuoða ráððeaddi ja sámi musihkka ráððeaddi
virggiide.

Okta lea sihkkar ahte boahta leat olu bargu sámi kultur-
doaimmaiguin dás duohko. Nu lea dábalaš sámi servodagas ja
nu lea dán oasažis maid mi gulla sámi kulturlávdegoddai.
Nu go odne lea dilli dála servodagas, de mi dárbbasít bargiid
geat barget daiguin kulturdoaimmaiguin beaivvalažžat, ja addet
buot sámiid fuola daidda bargguide.

Gitu.

Sámi Instituhtta, ossodathoavda Alf Isak Keskitalo

Mun áiggun buktit dearvvuoðaid sámi instituhta stivrras ja
sámi instituhta barggid bealis NSRa riikkačoahkkimi.

Nu go diehtibehtet de lea instituhtta čadnujuvvun sihke
davviriikkalaš sámiid organisašuvnnaide ja strukturi ja
maiddai davviriikkalaš stáhtaid oktasaš bargui.

Mun in áiggo dál beare ollu namuhit instituhta barggu birra
dušše cealkit ahte dán čoahkkimis mi áigut čuovvut juste
vuoigatvuoða áššimeannudeami hui dárkilit. Ja dastu mun
áiggun sávvat lihkku jahkečoahkkimi.

Sámi Ovdanahttinfoanda, hoavda Per Edvard Klemetsen

Giittan bovdejumi ovddas. Áššelistus eai leat dán jagi nu
ollu njuolggó ealahusášshit de go ledje diibma. Muhtu mun
doaivvun ahte sámi poletihkkalaš programma ja sámi vuoigat-
vuoða áššis bohtet várra ovdan ealahusgažaldagat.

Mun sávan oažžut áššebáhpriiid ja cealkamušaid dán áššiin
mat gusket min bargguide.

Sávan lihkku jahkečoahkkimi.

Alf Isak Keskitalo

Ovdaolmmoš lea mu bivdan cealkit moadde sáni. Nu go mi
diehtit ja leat gullan de lea dat dovddus sámi organisašuv-
nna bargi, koanstačeahppi ja earenoamaš duodjar Lars Dunfjeld
guoððan min dán giða. Mun lean šaddan bargat ovttas Lásse
rohkiin earenoamažit Sámiráði duodjelávdegotti barggu bokte
ja mun dieðusge sániid bokte in sáhte čilget movt mi váillahit
su. Mun dahtun sávvat ráfi Lásse rohki muittuin ja sávašin ahte
riikkačoahkkkin sáhtaši čuožžilit ja muittuhit Lásse ovttu
minuhta bottoža.

Liv Østmo

Leai nubbi lossa sáhka mi boði midjiide cuonumánu 29.beaivvi dán lagi ja dat leai ahte Håkon Henriksen lea jábman. Leai lossa sáhka váldit vuosta go midiehtit man ollu ja buori barggu Håkon lea barge sámiid ovddas. Håkon leai mielede vuodðudeamen Álaheaju Sámiid Seavvja ja maiddai barggu čaða Allaskuvllas Álaheajus leai mielede ovddideamen sámi áššiid. Earenoamažit muitit Håkona dan barggu ovddas maid son lea barge Álaheaju/Guovdageainnu ášsis. Håkon leai njunnožis Álaheaju/Guovdageainnu eanu gáhtten doaimmas. Mi livčiimet dieðusge galgan eambo giitit su go leai min gaskkas. Mi diehtit man olu návcçaid son geavahi min boahtteáiqqi ovddas. Håkon bargu lea báhcan muitogeaðgin midjiide. Ráfi lehkus su muitun.

Gieldda- ja Bargodepartementa, byrohoavda Johan Klemet Kalstad

Di dovdabehtet ahte sámi ášsit leat dál bidjun Gieldda- ja Bargodepartementta vuollai. Ovdal ledje dát Eanandoallodepartementta vuolde. Mun buvttan dearvvuoðaid Gieldda- ja Bargodepartementtas dán čoahkkimi, Stáhtaministar leai maid ožzon bovdehusa jahkečoahkkimi, muhtu i sahte boahtet deike ja lea sihtan Gieldda- ja Bargodepartementta ministara váldit dán bovdehusa.

Stáhtaráði Inger Louise Valle lea sihtan mu doalvut dearvvuoðaid jahkečoahkkimi. Go Kommunaldepartementa lea ožzon ovddas- västadusa sámi áššiin, de lea departementtas ráhkaduvvun oðða lávdegoddi, "Samordningsutvalget for samiske spørsmål".

Lávdegotti ovdaolmmoš lea stáhtačálli Gielddadepartementtas, Tom Veierød. Son lea earenoamažit sihtan cealkit dearvvuoðaid deike. GJBas lea maid ráhkaduvvun čállingoddi ja dán čállingotti galggan mun joðihit. Álggos lean okto mi barggan sámi áššiguin beaivvalaččat, muhtu mi jáhkit ahte mi oažžut eambo olbmuid muhtin áigge geahčen.

GJBA galga maid gieðahallat áššiid mat bohtet Sámíráðis, Ovda-nahttinfoanddas, áššiid mat gusket sámi duodjai ja dasto vel juohkit ruðaid sámi organisašuvnnaide. Aiggun vel dadjat muhtun sáni maid Ráðčehus lea álggahan ja maid áigu dahkat vuosttas áiggiid.

Álggos galga čilgejuvvut láhkagažaldaqat, riektivuoðat daida guovlluide. Dása bidjo čilgenlávdegoddi mi galga qeahčcat móvt dát eatnamat leat qeavahuvvun ja geavahuvvojtit, ja makkar láhkarievdadusat galggaše boahtet vai sápmelaččat besset geavahit daid guovlluid buorebut qo odne sáhttet. Muhtu qo dákkar rievdadusaid dahka de ferte maiddai bearrai geahčcat ahte dáppe orrot eara olbmot maiddai.

Álggos dán lagi sáddejuvvujedje báhparat orgaisašuvnnaide, gielldaide, filkkaide mas čuožžu dárkilit dáid bargguid birra.

Dáin báhpriin čuožžu guðet galget leat mielede dán čilgen-lávdegottis, namalassi sámi organisašuvnnat, dutkan sámi gažaldaqain, riektivuoða dutkan, historja dutkan, boazo-doallu, eanandoallu ja fridjaáiqqi doaimmahaqat, gielddat gos orrot oalle olu sápmelaččat ja vel moadde departementta. Lea arrat dadjat geat dás galget čohkkat, muhtu sihkkar lea ahte buot golbma oaiiveorganisašuvnna bohtet mielede, dasto vel golbma gieldda ja dutkit sámi gažaldaqain.

Nubbi lávdegoddi galga guorahallat sámi kultur- ja oahppo- gažaldaqaid, man vuoðu ala dát poletihkka lea ásahuvvun ja mas dat fievrriiduvvu.

Lávdegoddi galga vel geahčat movt sáhtta buoridit ja nannet sámegiela ja movt dan sahtaši buorebut geavahit. Ieš dajan vel ahte i galgga quorahallot movt dulku buoremusat.

Girko- ja oahpahusdepartementtas lea ovddasvástadus dán čilgenlávdegoddai, muhtu lávdegoddi oažžu iežas čálli.

Lávdegoddi nammaduvvu manjil qeasse lobi.

Ja vel qoalmmat lávdegoddi mi galga quorahallat movt láqidit dáid eadnamiid Finnmarkkus mat odne leat mihttitkeahtes stáhta eadnamat.

Odne lea Finnmarku Jordsalgskántuvra ja jordsalqsstivra mi dáid eadnamiid lágida. Ráöðehus áigu dál rievadadit dán ordnega ja oaive ášši lea ahte quovllut bohtet eambo mielde ja ožzot stuorit mearridanvuoigatvuoða.

Finnmarkkuduoddariid ressursalávdegoddi lea čujuhan ahte berreši leat dákkar meahcceguovlluid stivra filkka dásis. Dalle dárbbasha rievadadit veaha lágaid ja hukset oðða administrašuvnna apparahta. De lea dárbu čilqet dáid gažaldagaid ain eanet. Odne lea meahcastankántuvra dušše Guovdageainnu qielddas Norggas.

Dát lávdegoddi šadda oalle stuora lávdegoddi. Moadde qieldda galget áirasiid namuhit, ealahusat ja maodde departementta.

Norga Sámíráðói.

Sámíráðói oažžu oðða njuolggadusaid. Evtuhus lea sáddejuvvun organisašuvnnaide, qielddaide, filkkaide.

Álgos leai evttuhuvvun ahte Sámíráðói galga oažžut 16 miellahtu, muhtu oažžu 18 miellahtu. Buohkat geat dán evttuhusa leat quorahallan dadjet ahte sápmelačcat olggo-beal Finnmarkku ožzot beare moadde áirasa jos Sámíráðói šadda nu go álgos leai evttuhuvvun.

Romsa ja Nordlanda oažžuba quokte áirasa, Davvi-Trøndelag ovta áirasa ja Lulli-Trøndelag ja Hedmark ovttas ovta áirasa. Sámíráðói ieš vállje ovdaolbmo ja nubbin ovdaolbmo.

Vuosttas čoahkkimis maid Sámíráðói doalla válljejuvvo ovdaolmmoš ja várreovdaolmmoš. Dat lea rievdaduvvun.

Sámíráðói sáhtta dál ruðaid geavahit ja juogadit. Departementa sáhtta mearridit makkar ruðaid Sámíračði galga juogadit. Eai leamaš buohkat ovttamielas ahte Sámíráððai addojuvvo dakkar vuogatvuhta, muhtu Sámíraðói oažžu dan vejolašvuoða. Jos Sámíráðói barga dan lági mielde go mi doaivut ja sávvat, de mis dieðusge leat jurdaqat makkar ruðat dat leat maid Sámíráðói galga juogadit.

Sámíráðói oðða njuolggadusat mearreduvvojít odne Stáhtaráðis ja oðða ráðði nammaduvvo dán mánus.

Dán jahkai lea juolluduvvun 325.000,- kruvnnu mi galga mannat organisašuvnnaid čállingottiide. Ruhta i leat juogaduvvun, muhtu Eanandoallo departementa lea máksan veaha ovdaghti NSRi, SLFi ja Davvirriikka Sámíráðói norgaa juhkusi. Go dán jagi ledje golmmas mat hálidedje dán burssas ruðaid, de šattai bursa unnit. Ovdal oažžuiba norgga juogus ja NSRa dán poasttas ruðaid, muhtu dán jagi boði maid SLFa.

Samordningslávdegoddi lea dál ožžun eambu ruðaid dasa ja ruðat juogaduvvojít maodde váhko geahčen. Leamaš álu váttis juogadit daid ruðaid. Leamaš váttis dalle go Sámíráðói ja NSRa galggaiba oažžut dás ja ovdal maid go ledje golmmas, NBRA, NSRa ja Sámíráðói norgga juogus.

Dán jagi šattai earenoamaš váttis go boði oðða gáibadus.

Danin hálideaba Samordningslávdegoddi ja Gielde- ja bargodepartementa gávdnat álkkit čovdosa dasa nu ahte sihke organisašuvnnat ja mi diehtit man ollu guhtegi oažžu ja man ollu lea dárbu.

Dat sáhtta šaddat nu ahte organisašuvnnat ožžot ruðaid iehčaset miellahtu logu mielde, ja stáhtadoarjja boahta dan logu mielde. Boahta dieðusge nu šaddat ahte stuora organisašuvnnat ožžot eambo go dat unnit.

NSR JAHKEČOAHKKINPROGRAMMA - 12. JAHKEČOAHKKIN GEASSEMÁNU
6. JA 7. BEAIVVI 1980 KÁRAŠJOGAS.

Bearjadat geassemánu 6.beaivvi

- 0830 Ovdaolmmoš sávva buresboahtima
0900 Dearvvuođat
1000 Čoahkkin vuođudeapmi
Nammačuorvun, čoahkkinjođiheaddjiid ja čálliid válljen.
Bargojoavkkuid válljen ja red.lávdegotti válljen.
1100 Jahkedieđahus ovdaolbmo Odd Ivar Solbakk bokte
1200 Borranboddu
1300 Ságastallan
1500 NSR njuolggadusat ovdaolbmo Odd Ivar Solbakk bokte
Ságastallan
1630 Sámi Oahppolihttu
Njuolggadusat ja organisašuvdnahápmi Odd Mathis Hætta
bokte. Ságastallan
1800 Sámiid Politihkalaš programma Nils Jernsletten bokte
Ságastallan
1930 Bargojoavkkuid vuođudeapmi
2000 Mállasat

Lávvardaga geassemánu 7. beaivvi

- 0900 Ráđđadallamat sámiid áššiid váras
1. Sámiid oahpahusáššit - Jan Henry Keskitalo
2. Sámiid vuoiyatvuođat - Henry Minde
1200 Borranboddu
1300 Bargojoavkkuid bargu
1600 Oktasaščoahkkin
Bargojoavkkuid cealkamušat - jaovkojođiheaddjiid bokte
1700 Ságastallan
1830 Vuoinjastanboddu
1900 Válggat
1. Ovdaolbmo
2. Stivraláhtut ja várreolbmot
3. Lávdegottit ja várreláhtuid
Mállasat ja suohastallan.
Lágideaddjit: Kárašjoga Sámiid Searsi ja Kárašjoga
Sámi Nuoraid Searsi.

SÁTTAOLBMOT - DELEGATER

Alaheaju Sámiid Searvi

Ingar Boine
Liv Østmo
Inga Berit Haldorsen
Odd Mathis Hætta

Bergen Sámiid Searvi

Anne Bongo Takle
Odd Erling Smuk

Deatnugátti Sámiid Searvi

Ingvald Guttorm
Solbjørg Ravna
Aage Solbakk
Liv R. Haldorsen
Hilmar Pettersen
Arthur Partapuoli

Deanu Sámiid Searvi

John Helander
Valborg Nystad
Ingrid Tapio

Guovdageainnu Sámiid Searvi

Aslak Nils Sara
Ole Henrik Magga
Anne K. Hætta
Edel Hætta Eriksen
Jan Henry Keskitalo
Nils Henry Mathisen
Anders P. Siri
Ole Henrik Buljo
Isak J. Turi
Ole Einar Olsen
Mathis M. Penta
Anders Isak Gaino

Helgeland Sámiid Searvi

Ingur Utsi
Anna Kappfjell
Mary Skoglund

Iina Sámiid Searvi

Ole Solbakken
Martin Myrnes
Turid Vesterheim
Kjersti Myrnes

Kárašjoga Sámiid Searvi

Dagny Skals
Rolf Olsen
Leif Eriksen
Egil Utsi
Arne Nystad
Kirsten P. Sara
Máret Sára
Svein Persen
Per Ove Biti
Trygve Nilsen
Lasse Idivuoma

Kárašjoga Sáme Nuoraid Searvi

Magne Ove Varsi
Kari Sara
Ruth Biti
Sofrid Sara
Jan Åge Biti
Astri Buljo
Else Boine
Amund Johnskarenq

Nord-Trøndelag Samien Searvi

Stig Dunfjeld

Máze Sámiid Searvi

Mikkel J. Hætta
Per A. Hermansen
Berit A. Gaup Buljo
Inga Anne Marit S. Hætta
Johannes S. Utsi
Ellen Marit Sara Buljo
Magne Einejord

Oslo Sámiid Searvi

Ragnhild Nystad
Rune Stormo
Ánde Somby
Ingrid Jåma
Unni Steinfjell
Ristin Sokki

Porsangu Sámiid Searvi

Peder Andersen
Alf Nystad
Osvald Guttorm
Nils P. Guttorm
Henrik Guttorm

Romssa Sámiid Searvi

Sigbjørn Dunfjeld
Knut Johnsen
Reidar Erke
Siv Kvernmo
Gudrun Eriksen
Per Bær

Trondheim Sámiid Searvi

Aud Kemi Rein
Marit Melleby
Anders Sara

Unjargga Sámiid Searvi

Olav Dikkanen
Kirsten Losoa
Einar Siiri
Elen Marit Roska
Raija Siiri
Thor Trane
Gustav Johnsen
Jan Hansen

Unjargga Sáme Nuoraid Searvi

Gro Dikkanen
Eli Bomban
Sølv Mathisen

Čoahkkinlágidéjjiiid válljen

Joðiheaddjít: 1.beaivvi: Liv Østmo
Rune Stormo
Edel Hætta Eriksen
Arne Nystad

várreolbmot:	Odd Erling Smuk
	Ole Henrik Magga
2.beaivvi:	Jan Henrik Keskitalo
	Anne Hætta
	Odd Mathis Hætta
	Egil Utsi
várreolbmot:	Mikkel Hætta
	Magne Ove Varsi

Čálliid válljen

1.beaivvi: Aage Solbakk
 Solfrid Sara
 Dagny Skals
 Liv R. Haldorsen
 Julie Eira

2.beaivvi: Kari Sara
 Solbjørg Ravna
 Osvald Guttorm
 Reidar Erke
 Ristin Sokki

Redakšuvdnalávdegoddi:

Máret Sára
Siv Kvernmo
Valborg Nystad
Ingun Utsi
Alf Nystad
Olav Dikkanen

Reykjadalurinn

Per Ove Biti
Ingar Boine
Anna R. Balto

Fullmaktskomitea

Anna R. Balto
Sven Roald Nystø

Lohkanjoavku

Sigbjørn Dunfjeld
Rolf Olsen
Liv R. Haldorsen

Lávdegoddi dohkkehít jahkečoahkkin beavdegirjji

Sigbjørn Dunfjeld
Rolf Olsen
Liv R. Haldorsen

JÁHKEDIEÐAHUS 1980

ORGANISAŠUVNNA LUOHTTEVAŠOLBMOT.

Stivra: Ovdaolmmoš Odd Ivar Solbakk, Vanasgieddi
Sadjasaš ovdaolmmoš Laila Somby Sandvik, Kárašjohka
Stivramiellahtut Bjarne Store Jakobsen, Kárašjohka
Maja Dunfjeld Aagård, Snåsa
Sven-Roald Nystø, Romsa

Bargolávdegoddi: Ovdaolmmoš, sadjasaš ovdaolmmoš ja Bjarne Store Jakobsen.

Sadjasaš stivramiellahtut: Svein Ottar Helander, Deatnu
(Odd Ivar Solbakk sadjasaš)
Máret Sára, Kárašjohka
(L.S. Sandvik sadjasaš)
Edvin Aikio, Bissojohka
(Bj. Store Jakobsen sadjasaš)
Johan Albert Kalstad, Romsa
(Sven-Roald Nystø sadjasaš)
Harald Eliassen, Hattfjelldal
(Maja Dunfjeld Aagård sadjasaš)

Ealahuspoletihkkalaš lávdegoddi: Peder Andersen, Igeldas, ovdaolmmoš
Leif Dunfjeld, Álaheadju
Aslak Nils Sara, Guovdageaidnu
Vigdis Stordal, Romsa
Olav Dikkanen, Unjarga

Gultuvrapoletihkkalaš lávdegoddi: John T. Solbakk, Kárašjohka
ovdaolmmoš
Mari Teigmo Eira, Kárašjohka
Marit Stordal, Kárašjohka
Mary Skoglund, Trofors
Julie Eira, Guovdageaidnu

Skuvlalávdegoddi: Máret Sára, Kárašjohka, ovdaolmmoš
Jan Henry Keskitalo, Guovdageaidnu
Anna Jakobsen, Hattfjelldal
Ardis Ronte, Romsa

Ruhtalávdegoddi: Knut Johnsen, Romsa; ovdaolmmoš
Øystein Ballari, Romsa
Erling Krogh, Romsa

Válgalávdegoddi: Nils Jernsletten, ovdaolmmoš
Odd Kappfjeld, Trofors
Alf Isak Keskitalo, Guovdageaidnu

2.

ČÁLLINGODDI

Bargit: Čállingottis leat odne guokte čálli virggis, Elen R. Sara, hálldahusčálli, ja álggi doibmii čakčamánu rájes 79 ja Anna R. Balto, kántorveahkki. Sus lea leamaš permišuvdna ja álggi fas bargui golggotmánu I5.beaivve 79, Cuonjománu rájes 80 lea stivra suinna šiehttan bargoáiggí 3 beaivve váhkus.

Åse Balto leai bálkahuvvon gaskáigasaš kántorveahkkin suoidnemánu 25.beaivve rájes gitta borgemánu lohppii 79.

Fylkkabargokántovrras leat ožzon ruđaid bálkahit kántorbarbi čakčamánu rájes gitta dán jagi suoidnemánnui. Inga Porsanger lea dán virggis. Karen Dalseng fas lassin veahkkin cuonjománu I4.beaivve rájes gitta geassemánu 6. beaivve rádjai.

Kárašjoga nuoraidskuvillas leai oahppi Inger Sara vahku čállingottis oahpahallamin.

Ruhtadoallin ain bálkahuvvon Nils Anders Bieska.

Kántor-lanjat: NSRa láigoha ain 2 lanja Sámiid Vuorka Dávviriin ja ovtta máššin- ja lágerlanja ovttas Vuorkadávvi-riiguin.

Čakčat 79is ovčui NSRa alces telefuvnna.

Báikkalaš searvvit: NSRas leat odne 20 báikkalaš searvvi.

Iinnasullo Sámiid Seari lea jahkečoahkkimis mearridan doalahit iežas miellahtun NSRas.

Oðða searvvi leat ásaheamen Mátta-Varjjagii ja gaskáigasaš bargolávdegoddi lea nammaduvvon.

Sis-Romsii maid šadda oðða searvi álggahuvvot, ja vuosttaš čoahkkin dollojuvvui 10.5.80.

Servviin lea leamaš dábalš buorre bargodoaimma-heapmi, ja miellahtu lohku lea lassanan.

3.

ORGANISAŠUVNNA DOAIMMAT

NSRa stivra lea doallan 6 stivračoahkkima ja 6 bargolávdegotte-čoahkkima ja meannudan badjelaš čuoði ášši.

Siehtadallamat dáža eiseváldiiguin. Nealgudanákšuvnna áigge NSRa ovdaolmmoš válddii oktavuoða stáhtaministtariin ja bivddii manjidit Álaheai-Guovdageaineanu dulvadanplánaid. NSRa ávžžuhii stáhtaministtar Odvar Nordli siehtadallagoahtit sámiid organisašuvnnai-quin čilgen dihti sámi vuoðou vuigatvuoðaid báddadeami oktavuoðas ja muðui Sámis. Ráððehus mieðai manjidit dulvadanplánaid.

Skápmamánu I4.beaivve I979-is NBR, NSR ja Davvirriikkaid sámeráði Norgga juogus dolle oktasaš stivračoahkkima Romssas gos mearri-duvvui man láhkai siehtadallamat Norgga njunuš eiseváldiiguin galgashii dáhpahuvvat. Valdogáibadusat leat:

- a. Norgga Vuoððoláhki ásahit sámealmoga stáhtusa čeardan.
- á. Cegget poletihka
válljejumiid bokte.
- b. Čielggadallagoahtit sámiid čáhce- ja eatnanvuoigatvuoðaid.
- c. Suodjalit sámegiela ja gultuvrra ja buoridit oahpahusa.

Stivrrat válljejedje čuovvovaš áirrasiid siehtadallanlávdegoddai: Ovdaolmmoš Nils Jernsletten, Johan J. Eira, NBR, Odd Ivar Solbakk, NSR, Leif Halonen, DSR-NJ ja Alf Isak Keskitalo, Sámi Instituhtta. Lávdegoddi lea doallan čoahkkimiid Norgga Stuorradikke áirrasiiguin, Ráððehusain ja lea leamaš fárus čáhcesullo čoahkkimis Liv Østmo ja Joahn J. Eira bokte.

Siehtadallan bohtosat leat oanehaččat namahuvvon.

- I. Ráððehus lea evttohan doibmiibidjat sámi čielggadusaid (utredninger) vuoððu vuogatvuoðaid hárrai.
2. Iskat ásahit sámepoletihkkalaš organa ja dán váras mántalla.
3. Guorahit skuvllaoahpahusa sápmelaččaid váras, sápmelaččaid gultuvrralaš ja sosialalaš diliid.
4. Geahčcalit Norgga Vuoððoláhkii ásahit sámealbmoga stáhtusa.
5. Ásahan bistevaš poletihkkalaš organa Ráððehussii, mas lea ovddasvástadussan hálldašit buot sámi áššiid (Samordnings-Utvalget for samiske spørsmål). Dása lea nammaduvvon sápmelaš válndočállin (Johan Kl. Kalstad).
6. Šiehatadallanlávdegoddi lea gáibidan dan botta go čielggadusat leat joðus, orustahttit buot stuorit dulvadan- ja tehknikhkalaš doaibmabidjoplánid Sámis. Dása guoska maiddai Alaheai/Guovdageain-eatnu.

Čielggadanlávdegottit leat dáid áiggiid nammaduvvumin, ja galget gerget bargguideaset 2 jages. NSRa lea evttohan Nils Jernsletten miellahttun sámi čielggadanlávdegoddai (Samerettsutredninga) ja sadjasažjan Alf Isak Keskitalo. Lávedegotti ovdaolmmožin fas professor Gudmund Sandvik.

Skuvla- ja gultuvralávdegotti ovdaolmmožin Edel Hætta Eriksen.

Muðui evttohan fágalaš ráððeaddiid.

Sámi Oahppolihttu

Norgga Stuorradiggi lea dán jage oöðajagemánu I.beaivve rájes dohkkehan NSRa oahppolihttun. Dát mielddisbukta ahte NSRas lea vejolašvuhta doallat buot lágan gurssaid rávisolbmuid váras. Oahppolihttu ulbmil galga leat lágidit gurssaid ja seminaraid mat ovddidit sámi gultuvrra, giela ja duoji, musihka j.n.a.

NSRa báikkalaš serviñ berre leat geatnegasvuhta guovllusteaset fuolahit oahppolihttu áigumušaid.

NSRa lea gárvvistan ruhtadeami árvalusa 1980 ja sádden ruhtaohcama Girko- ja oahpahusdepartementii. Stivra lea váljen 3-olbmo sturrosaš lávdegotti mi galga riikkasearvvi ovddas hálldašit oahppolihttu ja bivdan lávdegotti rahkadit oahppoplánaid, lágidit jahkečoahkkima ovdií bargonjuolggadusaid ja ásahit oktasašbarggu sámiid servvii-guin ja NBRain. NBR lea ožžon saji lávdegoddai.

Lávdegotti miellahtut: Odd Mathis Hætta, Raja Siri, NBR láhtu ja Anna Ragnhild Balto (čálli).

Turid Uthaug lea leamaš moadde váhku ráððeaddin.

Otna mearradusaid mielde gokča láhka sullii 80% gursa-doaibmagoluin. NSRa lea ožžon lohpadusa departementtas 100% doarjaga. Dát dagaha ahte NSRa maiddai sáhtta fidnet doar-jaga olles virgai bálkahit doaibmačalli. Stivra doaivu oahpa-hallanlihtu doaimmat boaðašedje johtui čavža rájes 1980.

Luohttevašolbmuid čoahkkin

NSRa stivra bovdii buot báikkalaš sámiid searviid njunnušolbmuid čoahkkimii Kárašjohkii guovvamánu 8. - 9. beaivve 1980. Oktiibuot 30-is ledje boahtan, ja eanas servviin.

Váldoášsit:

- NSRa njuolggadusaid rievdadusevttohus ja organisašuvnna málle.
- Čoahkkin anii vuohkasín go stivra lea ráhkkanéamen buoridit ja heivehit njuoggadusaid otna dillai.
- Stivra bukta dán jahkečoahkkimii ášsin njuolggadusaid.
- Čoahkkimis árvvoštallojuvvodje šiehtadallanlávdegotti mán-dahta ja luohttevašolbmuid čoahkkin dan dohkkehii.
- Oahpahallan lihtu ásaheapmi leai maiddai deatalaš oassin čoahkkimis.
- Čoahkkin dagai cealkamuša mearragátte ássi sápmelaččaid dili birra. Danne lea ge NSRa stivra geahččan deatalažžan duvdit dán ášsi jahkečoahkkiima ovdii.
- NSRa ruhtadilli váldui maiddai ovdan. Boaðusin šattai ahte avžžuhit miellahtuid máksigoahtit vearu searvai. Čoahkkima bottus juo lohpividuvvui 23.000 ruvnnu jahkasaš vearru. Ruhtalávdegoddi bivdojuvvui johtui bidjat vuorbevuovdimiid ja lea ge dál johtui boahtan.

NSR njuolggadusat

Stivra lea dán lagi jahkečoahkkin ovdí buktimin evttuhusaid njuolggadusaid rievadit nu go 1974 jahkečoahkkin ávžžuhi.

Báikkalaš searvvit leat ožžon evttuhusaid.

Váldorievdadusat:

- 1.Lasihit guokte láhtu stivri
- 2.Ulbmilparagrafi lasahus.
- 3.Báikkalaš servviid áirasloku jahkečoahkkimi.

Sámi mediaseminara

NSRa doalai mediaseminara njukčamánu 12. - 14. beaivve dán jagi
gos ságastallojuvvui sámiid ja diehtojuokkima birra.

Oasseváldin ledje sámi mediabargit Sámis. Ulbmil leai ságastal-
lat movt diehtojuohkin geavva sápmelaččaid mielas, sámi media-
bargiid bargodilalašvuođaid birra ja movt sámi mediabargu gal-
ga doaibmat.

Juohke olbmos lea vuogatvuhta dieđuid addit iehčaset birra ieh-
časet duogaša ektui.

Sápmelaččain lea odne uhcan vejolašvuođat dieđuid addit - sihke
sisaguvlui sápmelaččaid váras ja olggosguvlui dážaid váras.

Danin lea hui deatalaš, sihke gielalažžat ja kultuvrralažžat,
ahte mi oažžut albma diehtojuohkingeainnuid ja vejolašvuođaid.

Dan dáfus ferte namuhit makkar váikkahuusat dáža massemédia bukta
sápmelaččaide, nu go radiu ja TV.

Dasto fertet mi oažžut vejolašvuođaid addit dieđuid málbmai ieh-
čamet eavttuid mielde buoridan dihti áddejumi olbmuid gaskka sámi
áššiid birra.

Oaiveságastallamat:

Presse dilalašvuohta odne. Movt galggaši ja movt lea.

Ságastalli: Odd Mathis Hætta.

Mi lea diehtojuohkin?

Manja lágan diehtojuohkin vuogit. Stáhta diehtojuohkin poletihkka.

Ságastalli: Per Øyvind Nilsen, Stáhta diehtojuohkinguovddaš.

Mi lea "oöđa diehtojuohkin"? Sápmelaččat, "oöđa diehtojuohkin"
ja vuuibmi.

Ságastalli: Liv Østmo.

Sámi mediabargiid manggalaganaš doaibma. Diehtojuohkin sámi
servodaga birra ja diehtojuohkin sámi servudahki.

Ságastalli: John Trygve Solbakk.

Journalista fágan. Presseetihka.

Ságastalli. Anne Lise Refsum, Norsk Presseforbund

Nynorsk Pressekontor. Bargodilalašvuođaid birra.

Ságastalli. Kjetil Tandstad,

Nynorsk Pressekontor.

Bargojoavkkut:

1. Njuolggadus evttuhusat Sámi Journalista searvai.
2. Makkar doaimmaiguin berre sámi juornalista searvi bargat?
3. Guorahallat eara davviriiikalaš journalista serviid doaimmaid.
4. NORDSAT, sámi programma dieðiheadji.
5. Sámi rádiu/TV, galga go ceggejuvvut.
6. Makkar gáibadusat galget leat sámi juornalista ohppui.

Válljejuvvui bargostivra mi galga:

"Guorahallat movt galga buoridid sámi mediabargiid gaskavuoðaid."

Válljejuvvujedje:

Erling Hirsti - várreolmmos

Sisagohča: John Trygve Solbakk

Oktibuot 33 olbmo ledje seminars ja Norgga Kulturráðði ja Stáhta Informasjonstjeneste leaiga addan ruhtadoarjaga.

Seminara buvtti cealkamuša oktasaš davviriiikalaš sámi radio ja TV guovddaža birra, geahča čuovus 2.

Maidai buvtti cealkamuša davviriiikalaš TV ja radio-sáhtelihta birra, geahča čuovus 3.

HAAG - MÁTKI

NSRa stivra lea dán jagi lasihan diehtojuohkin sámiid diliid hárrai ja organisašuvnna bargguid birra.

Dan dáfus mearridi bargolávdegoddi sáddet delegašuvnna Haag gávpogii go "Sámiid Äanan" lavla beasai loahppa Grand Prix gilvvohallamiidda. NSRa ovddas manne Haagii: Liv Østmo, Måret Sára ja Ánde Somby. Stivra lea dohkkehan bargolávdegotti mearradsa. Matki váras ráhkaduvvui áviisa engelas gilli. I500 gáhppalaga juhkojuvvojeddje earenoamažit media olbmuide.

Delegašuvdna doalai duodji ja govvačájahusa.

Ottas Mathis Hættain ja Sverre Kjelsbergain lágiduvvui presse-đieðiheapmi (pressekongferanse). Dasa ledje boahtan lahka I50 šurnalistta ja šattai lihkostuvvat burea, ja lea juo dovddus birra máilmme. Daža šurnalisttat maiddai beasaheddje ahte de viimat leai suohtas leat daža olgoriikkas, Delegašuvnnas ledje muðui veahkin WIP joavku "Artic Center" ja riikka museum Leiden gávpugis. Dán museii bazi duodji čájahus ja galga leat doppe guokte mánu. Måtkigolut ja áviisaprenten šattai máksit sullii I9000 kr. Dasa leat ožzon doarjaga IWGIA seatvvis, Charta ja Álbumut akšuvnnas.

EARA ÁŠŠIT

Tulkunrusttet

Stivra lea soahpan Sámi Instituhtain oastit tulkunrusttega ja lea šiehtadan ahte instituhtta hálldaša rusttega. NSRa ja Sámi Instituhtta ráhkadeaba geavahusnjuolggadusaid.

Finnmarkku filkkaplana

Stivra lea maid meannudan Finnmarkku filkkaplana I980-I983.

Finnmarkku psykisk dearvvašuođagáhtten

Stivra lea addan cealkamuša psykisk dearvvašuođa gáhtten hárrai ja lágidan dan Finnmarkku filki ja Sosialdepartementi.

Viessuhuksenákšuvdna

Viessuhuksenákšuvdna, St. dieðahus I979/80:I3 lea maid leamaš stivra áššin ja stivra váidala go viessuhuksenákšuvdna i guoskka miehtta Porsaŋgu gieldda, siskit Nordkahpa, siskit Lájesvuona, Kokelv ja siskit Kvalsund ja stivra lea ávžžuhan ahte viessuhuksenákšuvdna viiddiiduvvu daidda báikkiide maid NSR ovdal lea gáibidan.

Stivra lea maid ávžžuhan Kom.- ja Arb.dep. ahte ákšuvdna áigi guhkiduvvuši nu ahte ulbmil mi álggos leai dáinna ákšuvnnain devdujuvvu.

NSR brosjyre

NSR lea prenten girjjaža (brosjyre) NSR birra, mi lea čállu-juvvun sihke sámegilli ja dárugilli. Girjjaš lea buorre go galga juohkit dieđu NSR birra.

ČOAHKKIMAT

NSR stivra, NSR luohttevašolbmot ja čállegoddi leat leamaš oasseváldin dáid čoahkkimiin ja konferenssain:

- Porsangu Sámiid Seavvi jahkečoahkkin
- Innaidsullu Sámiid Seavvi jahkečoahkkin
- Mátta-Varjjat Sámiid Seavvi vuodóudančoahkkin
- Davvi Romssa Sámiid Seavvi vuodóudančoahkkin
- Davvirikkaid Sámiráði čoahkkin sámi politihkkalaš programma birra
- NSR luohttevašolbmuid konferansa
- Sámi Duodji jahkečoahkkin
- Čáhcesullo Sámiid Seavvi- kulturbeaivvit 27.IO.79
- Unjargga Sámiid Seavvi jahkečoahkkin
- Deatnugátti Sámiid Seavvi jahkečoahkkin
- Deanu Sámiid Seavvi jahkečoahkkin
- Kárašjoga Sámiid Seavvi jahkečoahkkin
- Norgga Sámiráði čoahkkimat
- A/S Finnmarksbygg stivračoahkkimat
- Studentersamfund, Trondheim: Čoahkkin álgualbmugiid birra
- Ráðóðehusa ráððadallan čoahkkin Čáhcesullus 20.II.79
- Unjargga Sámiid Seavvi kulturbeaivvit 4.-5.I.1980
- Kárašjoga Sámiid Seavvi - 20 jage ja 70 jage ávvudančoahkkin
- Høyre sámikonferansa Kárašjogas 9.2.80
- Sámi medieseminara Álaheajus I2.-I4.3.80
- Sámi Siida, Ohcejogas. Čoahkkin sámiid organisašuvnnaid doaimmaid birra.

- Ráððadallančoahkkin Norgga Stuoradikki áirasiiguin ja Ráððehusain.
- Tromsa Univ. Čoahkkin álgualbmugiid birra
- Alaheajus čoahkkin álgualbmugiid birra
- NSR mediaseminara
- Sámiid Álbumtallaskuvla rahpan Joahkamohkis
- Nuorta Sálto Sámij Sijda jahkečoahkkin
- Skuvlalávdegotti čoahkkimat
- Kulturpolitihkkalašlávdegotti čoahkkimat
- Ealahuspoletihkkalašlávdegotti čoahkkimat
- Norges forsvarsforening: 40 lagi avvudan čoahkkin Univ. Oslo
- Ovdanahttinfoanddaráði čoahkkin Leavnjjas 28.04.80
- Davviriikkaid Sámiráði Duodjelávdegotti coahkkin II.3.80
- Norgga Sámiráði tulkakurse
- Finnmarkku Studiesamnemnda jahkečoahkkin

Lávdegottit ja stivrrat gos NSRas leat áirasat

Norgga Sámiráði
Sámi Áiggi stivra
Sámiid Duodji stivra
Sámi Joatkaskuvla Guovdageaidnu - stivra
Sámi Joatkaskuvla Kárašjogas - stivra
Sámi Vuorka Dávvirat - stivra
Sámi Oahpahusráðöi - stivra
Sámiid guovddaš guovlluid ovdanahttinfoanda ráðöi
A/S Finnmarksbygg - stivra
Davviriikkaid Sámiráði
Lulli-sámigiel áviisa lávdegoddi
Lulli- ja Luleju sámegiel sáddagiid lávdegoddi

4.

JAHKEČOAHKKIN LÁVDEGOTTIT

a) Kulturpoletihkkalaš lávdegoddi

Kulturpoletihkkalaš lávdegotti doaimmat:

3/77 ášsis dajai dalaš lávdegoddi iežaset bargoviidudaga birra ahte "lávdegoddi galga leat áššedovdin kulturáššiide. Almmatge oaidna lávdegoddi ahte lávdegoddi galga beassat plánaid ráhkadir, čielggadit áššiid, čohkhet áššiid stivrra ovdi ja ieš maid beassat bargat dakkar áššiiguin mat lávdegotti mielas leat deatalažžat".

Dalle doarjjui lávdegoddi 1977as dan maid 1975 lávdegoddi leai oaivvildan.

Mi guoska kulturáššiide, maid sápmelaččat oaivvildit gulla kulturáššiide, de eai gávdnu nu olu áššit mat eai gula dán lávdegoddai. Maiddai dála lávdegotti mielas orru nu ahte áššit maid kulturlávdegoddi sáhtaši meannudit mannet eara lávdegottiide. Earenoamažit sáhtaši ollu áššiiguin ovttas bargat mat gusket skuvlalávdegoddai. Kulturlávdegoddi mi válljejuvvui 1979is lea seamma go eara lávdegottit vuostas čoahkkimis ságastallan maid ja makkar bargguiguin galga dát lávdegoddi bargat. Lávdegoddi i leat nu stuora áššiiguin bargan vai i šatta unuhisvuhta stivrrain, dahje jahkečoahkkimis, go i leat mearriduvvun mándahta lávdegoddai. Mi leat álggus veahkehan stivrra ja čállingotti áššiiguin go si leat jearran veahki ja ráði lávdegottis.

Mi guoska ráððeaddinlávdegottiide, de evttuha lávdegoddi stivri ja Jahkečoahkkimi ahte dát váldu mielde njuolggadusain sierra čuokkisin, ja ahte dat lea stivra mi vállje lávdegottiid.

Muðuid orru kulturlávdegotti mielas NSR ruhtadilli dán maðe heitut ahte lea geahččalan seastit ruða ja eai leat doallan nu ollu čoahkkimii.

Čoahkkimat

Lávdegoddi lea doallan guokte čoahkkima Kárašjogas. Vuostas čoahkkin dollojuvvui dan áiggis go luohttevašolbmuid čoahkkin ja nubbi miessemánu gaskkamuttus.

Čoahkkimi leat boahtan 3 láhtu 4 láhtus. Lassin dáid 8 áššiid maid lávdegoddi lea meannudan, lea ovdaolmmoš leamaš ráđđe-addin go guoska mediaáššai, nu go NORDSAT ášši ja DAVVIRIIKALAŠ RADIO JA TV GUOVDDAŠ.

Goappašat áššit leddje áššin sámi medieseminaras Álaheajus cuonjumánus dán jagi ja gos ovdaolmmoš leai okta lágideadjin.

Go seminara i justa gula dán lávdegoddai, de i galgga dat ášši eanet namuhuvvut, muhtu lihka sáhtta namuhit ahte boađus šattai ahte lea čohkkin sámi mediabargiid badjel rájiid.

Lávdegottiláhtut ledje ožzon dieđuid mediaseminara birra maid NSRa lágidi.

Áššit

P2 ja sámigiel sáddagat

Lávdegoddi ráhkadi stivri árvalusa NRK P 2 sáddagiid ja sámi-giel sáddagiid hárrai. Stivra buorrindohkehi cealkamuša.

Manjgil lea Davvi Trøndelag Saemien Searvi gáibidan lulli sámegiel sáddagiid P 2 kánala čađa I98I rájes. Kulturpoletihkalaš lávdegoddi oažui sis čoahkkinbeavdegirjji dán hárrai.

Lávdegoddi lea čujuhan mearradusaide mat ovdal lea dahkojuvvun NSRa bealis ja maiddai Ráđđehus lávdegoddai mi galga guorahallat sámi oahpahus- ja kulturgážaldagaaid ahte sámi áirasat váldet vuhti lulli-sámegielsáddagiid.

Ođđa "sámilávdegottit"

Kulturpoletihkalaš lávdegoddi oaivvilda ahte organisašuvnnat berrešit evttuhit nana sámi poletihkalaš representašuvnna Ráđđehusa lávdegoddai mi galga guorahallat oahpahus- ja kulturgážaldagaaid. Organisašuvnnaid Ráđđadallanjoavku lea evttuhan láhtuid lávdegoddai maid kulturpolrithkalaš lávdegoddi doarju go guoska ovdaolbmu válljemi.

Oahppolihttu

Lávdegoddi i leat bargan dáinna áššiin go i leat-boahtan stivrras gohčun.

Sámepletihkkalaš programma

Lávdegoddi doarju sámepletihkkalš programma ulbmil evttuhusa. Almmatge orru leamen evttuhus eahpečielggas go guoska vuogat- vuođagažaldagaide. Muđui ferte siida gažaldat guorahallojuvvot ovdal go dahkujuvvu makkar ge prinsihpamearradus dan hárrai.

Sámiid báikenamat

Lávdegoddi dáhtu sámi servviid bargat dáinna áššiin ja váikkuhit ahte sámiid báikkinamat dohkkehuvvujit sámi guovlluin.

I980 jahkečoahkkin - njuolggadus rievdadus

Lávdegoddi evttuha sierra čuogga dan čuoggai mi gulla stivri: "Stivra (riikkastivra) nammada ráðøeaddilávdegottiid mat galget leat ráðøeaddin bargolávdegoddai ja stivri ja mat doibmet nuppi jahkečoahkkin rádjai. Stivra hálđaša lávdegottiid. Láhtuid lohko galga leat 3 dahje 5".

Sivvan dán evttuhussi lea vuos ahte lávdegottit galget bargat stivrra ovdas. Dát berre leat, go stivra viiddiduvvu čiežan lahtun, heivvulaš ordnet. Ja maiddai ahte stivrras lea dalle eanet friddjavuohta válljet ráðøeaddiid mat stivrra mielas leat dohkkažžat. Almmatge dáid lávdegottiin i leat ovddas-vástadus jahkečoahkkin ovdi, vaiku vel lea ge jahkečoahkkin mi lea válljen daid.

Jos dákkar ordnet dohkkehuvvu, de gulla stivri mearridit bargguid ja bargoviidudaga lávdegottiide.

b. Skuvlalávdegoddi

Skuvlalávdegoddi lea doallan guokte čoahkkima ja meannudan 15 ášši, ea.ea.

Sámeskuvla sámegielat mánaide Davvi Nordlanddas ja Romssas.

Lávdegoddi doarju prinsihppalaččat Romssa Boazosámiid Filkka-searvvi gáibadusaid cegget sámiskuvlla sámiid mánaide Romsi ja Davvi Nordlandi danne go eatnigiela oahpahus ja muđui pedagogalaččat lágiduvvun oahppu lea dárbbashaš.

Oahppa qoastideapme.

Lávdegoddi oaivvilda ahte stipenda fálaldat galga guoskat buot sápmelaččaide ja čujuha dárbbu geografalaččat viiddidit stipenda doarjaga ja ahte fálaldat addo dađi mielde go lea dárbu.

§ 40.7 Vuođuskuvlalágas

Lávdegoddi čuožžuha čuovvuvaš válđo prinsihpaid mat gusket sámiid oahpahussi:

1. Sámiid mánat galget oažžut geavahit eatnigiela skuvllas, ja dábalažžat oažžut oahpahusa sámigilli buot fágain.
2. Skuvlalága rievdadit nu ahte addo vuoigatvuhta geavahit sámigiela.

Poletikhalaš eiseváldit berrejit dohkkehít namuhuvvun prinsihpaid vuođun iežaset bargui hukset ovttadassasaš oahpahusa, sihke juridikhalaččat, ekonomalaččat ja fágalaččat.

Dát mieldis bukta ea.ea. eanet ruhtajuolludeamiid oahppogirjjide, eanet sámegielat oahpaheadjiid, eanet ohcciid sámi oahpaheadjiskuvli.

Sámiid oahppolihttu.

Skuvlalávdegotti mielas livče skuvlalávdegotti bargu quorahallat oahppolihttu ášši maiddai. Čuovvuvaš čuoggat leat deatalaččat:

1. Kurssat galget jođihuvvut báikkalaš servviid čađa. Lea maid dárbbashaš ahte báikkalaš servviin lea kurssa jođiheadji. Dassa go riikkačoahkkin lea mearridan eara, de lea NSR stivra mi prioritere kurssaid ja maiddai mearreda galget go gursset bidjut johtui.

Ruhtahálddahus áššit berrejít maid čuovvut dábaláš ruhta-meannudan vuogi organisašuvnnas.

2. Dat lea Norgga Sámiid Riikkasearvi mi lea buorrindohkkehuvvun oahppolihttu. Nu guhka go i leat riikkačoahkkin mearradus de ferte dušše NSR namma geavahuvvut dán oktavuoðas.
3. Buot barggut mat gullet oahppolihttui ferteiit čohkkejuvvut ja almmuhuvvut čallingottis.
4. Gursset mat dál leat plánejuvvun eai berre bidjut johtui ovdal go fágalaš, formalalaš ja ekonomalaš ovddasvástadus gažaldaqat leat čielqasat.
5. NSR riikkačoahkkin lea bajimus mearrideadjin oahppolihttu áššiin. Riikkačoahkkin mearrida oahppolihttu organisašuvnna vuogi ja ulbmila.
6. Sámi giella ja kultur gažaldagat galget leat deatalažžat oahppolihttu doaimmain.

Skuvlalávdegotti bargonjuolggadusat

Skuvlalávdegoddai eai leat ráhkaduvvun njuolggadusat ja skuvlalávdegoddi lea meannudan dán ašši ja lea buktan čuovvuvvaš evttuhusa bargoviidudaga hárrai:

"NSR skuvlapoletihkkalaš lávdegoddi meannuda oahpahusáššiid ja skuvlapoletihkkalašáššiid ovdaskuvla dásis gitta allaskuvlaássai. Lávdegottis galget láhtut mat dovdet ieš guđet-ge skuvladiliid. Skuvlapoletihkkalaš lávdegottis galget leat 5 láhtu, ovdaolmmoš ja 4 láhtu.

Jahkečoahkkin vállje juohke jagi ovdaolbmo ja 2 stivraláhtu.

Lávdegoddi doaibma ovita jagi hávil.

Skuvlapoletihkkalaš lávdegoddi meannuda áššiid maid jahkečoahkkin mearrida ja áššiid maid stivra mearrida ja áššiid maid lávdegoddi ieš válda bajas.

Dieoahus lávdegotti barggu birra galga čállut stivra jahkedieðahussi. Stivra berre viežžat ráðiid skuvlalávdegottis go lea dakkar áššit mat gusket skuvlapoletihkkalaš lávdegoddai."

Oahpaheadjit sámiguovlluin.

Skuvlalávdegoddi lea árvvuštallan oahpaheadjiid logu sámi guovluin ja sámi oahpaheadjiid oahppovejulašvuoðaid ja oiadna duoðalaš dárbbu sámegielat oahpaheadjiide.

Fálaldat oahpaheadjiide ahte si ožžot bálkka go lohket sámegiela galga ain bisuhuvvut ja lávdegoddi lea ávžžuhan NSR stivvra álgit guorahallat oahpaheadjid skuvlin diibmumeari mi guoska daidda geat oahpahit sámegiela.

Ovdamearkan sáhtta namahit ahte si guđet oahpahit amasgielat mánaid (sisafárrejeaddjiid mánaid) ožžot diibmumeari unniduvvut 16% mánaidskuvllas ja 9% nuoraidskuvllas.

Oktasaš davviriiikalaš sámi allaskuvla

Lávdegoddi lea guorahallan eiseválldiin áigumušaid buoridit sámi oahpahus- ja kulturdili Norggas ja dan oktavuođas hálida skuvla-lávdegoddi čuožžuhit ahte jurdda cegget oktasaš davviriiikkalaš sámi allaskuvla lea nu deatalaš ahte dan ferte čiekjaleabbot guorahallat. Sámi allaskuvla galga dieđusge oktasaš davviriiikkalaš sámi allaskuvla gos gávdnujit suorggit nu go meahcci, boazodoallu, diehtujuohkin, oahpaheadjiid oahpahus ja gimnasa.

Dát jurdda berreši váldot mielde bargonjuolggadusaide dan lávdegoddai maid Ráđđehus áigu nammadit guorahallat sámi kultur- ja oahpahusáššiid.

c) Ealahuspoletihkkalaš lávdegoddi

Ealahuspoletihkkalaš lávdegoddi lea doallan 1 čoahkkima ja lea meannudan Ealahuspoletihkkalaš doaimmaid sámi guovlluin. (Geahča čuovus 1) Cealkamuš dohkkehuvvui NSR luohttevašolbmuid čoahkkimis.

e) Ruhtalávdegoddi

Ruhtalávdegoddi lea guorahallan NSRa ruhtadili ja lea bidjan johtui "Kunstlotteri" čoaggin dihti ruđa NSRI.

BUŠEAHTTA JA REHKETDOALLU.

a) NSR ruhtadili čilgehus

Norgga Sámiid Riikkasearvi lea 1979 ovddas ožžon 220.000 kr stáhtas, Kap. 1223 poastta 70is.

Maiddai dán jagi lea maid leamaš dárbu báikkalaš servviin veahki NSR ruhtadili buoridit. "10-doarjja" ákšuvdna lea leamaš sisaboahntun ja org.giita servviid veahki ovddas. NSR i oažžo eanet doarjaga stáhtas dien poasttas 1980is - ge, muhtu almmatge lea NSR avžžuhan ráđđehusa go meannuda ruhtajuolludeamiid sámi org. várás muitit ahte NSRas lea dal lassanan bargu ja NSRa dárbbaša eanet olbmuid, go galga guorahallagoahit sámiáššiid maid Norgga eiseváldit aigot bidjat johtui.

b) Skeankkat

Dat lea eanet ja eanet olbmot geat addet ruða NSRi ja oktibuot lea NSRa ožzon kr 33.872,40 1979is

1979 ferte NSR váldit loana oktibuot 30.000,- vai naguda jodihit NSRa doaimmaid.

c) 1980 bušeahutta

Stáhtabušeahdas kap. 1223 poasttas 70is lea NSR ohcan 1980 ovddas 350.000,-. Olles bušeahutta leai 462.261,- kr. St.prp. no.1 (1979-80) lea 1980 ovddas evttuhuvvun oktibuot kr.325.000,- mi galga jouga-duvvut gaskal NSRa ja D.S. Norgga jukkusa.

Čallingoddai lea boahtan diehtu Eanandoallodep. ahte NSR i oažžo dán lagi eanet go diibma, sulli 220.000,-, nu ahte 1/3 ferte čuohppat 1980 bušeahutta arvalusas. Dát mielddisbukta ahte NSRa ferte unnidit iežas doaimmaid dán lagi maiddai.

d) miellahtukontigenttat.

Miellahtukont. NSRi leai 1979is maid kr.20,-.

Livče sávahahti ahte searvvit mágssašivče kontigentta juovlamánu dahje oððajagimánu alqgogeahčiu das go jur dalle i leat NSRas nu ollu ruhta.

B A L A N S E / B Á L A N S A

Eiendeler/Opmodat

Inventar/viessodávvirat	kr. I0 000,00
Kasse/Kássa	" I 507,80
Bankkonto/Bánkokonto 7594.05 0I938	" I 976,37
Bankkonto/Bánkokonto 4932 63 I4I72	" 6 599,67
Bankkonto/Bánkokonto 4930 08 00436	" 560,00
Postgiro/Poastagiru	<u>" 2 280,55</u> kr. 22 924,39
Debitorer/Debiturat	" I9 929,25
Sámi Áigi	" I 500,00
Televerket	<u>" 925,00</u> kr. 22 354,25
Eiendeler i alt/Opmodat oktibuot	<u>kr. 45 278,64</u>

Gjeld/Vealgi

Kreditorer/Krediturat	kr. I7 721,55
Guovdageainnu Sámiid Searvi	" 7 500,00
Norsk Kulturråd/Norgga Kulturráðói	" 295,00
Arbeidsqiveravgift/Bargoaddigolut	" 5 I84,00
Skattetrekk/Vearru	<u>" 8 854,00</u> kr. 39 554,55
Bankkonto/Bánkokonto	" " I4 604,60
Gjeld i alt/Vealgi oktibuot	<u>kr. 54 I59,15</u>
Kapitalkonto I.I.79	kr. I5 994,86
Overskudd i år/Vuoitu dán jagi	<u>" 7 II4,35</u> kr. 8 880,51
Underbalanse	<u>kr. 8 880,51</u>

R E S U L T A T R E G N S K A P / R E H K E T D O A L L U

Inntekter/Sisaboaðut

NSR barneleir/NSRa mánaidleaira	kr 10 000,00
Statstilskott/Stáhtadoarjjo	" <u>220 000,00</u> kr 230 000,00
Fylkesarbeidskontoret/	
Fílkkabargokántuvra	" 37 410,05
Renter/Reanttut	" 2 735,57
Gaver/Skeankkat	kr 33 872,40
Støttetiere/Doarjjalogežat	" 13 820,00
Kontingent/Kontigeanttat	" <u>18 010,00</u> " 65 702,40
Inntekter/Sisaboaðut	<u>kr 335 848,02</u>

Utgifter/Olggosgolut

Avskrivning inventar/	
Viessodávviriid geavaheapmi	kr 2 000,00
Lønninger/Bálkkat	kr 148 405,93
Arbeidsgiveravgift/Bargoaddigolut	" <u>18 275,00</u> " 166.680,93
Styrets utgifter/Stivragolut	" 46 534,35

Driftsutgifter/Doaibmagolut

Representasjoner/Representašuvnnat	kr 1 320,85
Assuranse/Assuranssat	" 848,00
Abonnenter/Abonnenttat	" 391,25
Inventar/Dávvirat	" 919,00
Porto/Poastagolut	" 7 244,10
Telefon/Telefuvdna	" 6 874,50
Annonser/Annonsat	" 2 283,55
Husleie/Viessoláigu	" 6 160,00
Kontorrekvisita/Kánturbiergasat	" <u>24 372,84</u> " 50 414,09
Landsmøteutgifter/Jahkečoahkkingolut	" 59 965,80
NSR barneleir/NSRa mánaidleaira	" 2 080,00
Gaver/Skeankkat	" <u>1 058,50</u>
Utgifter/Gålut	<u>kr 328 733,67</u>
Overskudd/Vuoitu	" <u>7 114,35</u>

R E V I S J O N S B E R E T N I N G

Vi har revidert Norske Samers Riksforbunds regnskap for 1979. Regnskapet gir etter vår mening et godt uttrykk for NSRs årsresultat.

Det framlagte resultatregnskap og balanse kan anbefales som NSRs regnskap for 1979.

Karasjok, 4.juni 1980

Per Ove Biti
revisor
(sign).

Regnor Jernsletten
revisor
(sign).

BUDSJETT/BUŠEAHTTA 1981

Lønninger/bálkkat

Hovedsekretær/oáivečálli 1.tr.	kr 102.000,-
Adm.sekr./háld dahusčálli 1.tr.	" 87.000,-
Kont.ass./Kánturveahki 1.tr.	" 60.000,-
Styrets og AU mótegodtgjørelse/	" 6.200,-
Stivrра ja BL čoahkkingolut	" 32.150,-
12,6% m.v.a./bargoaddigolut	kr 287.350,-

Styrets utgifter/stivra golut

3 styremøter/stivračoahkkimat á 10.000,-	30.000,-
6 AU-møter/BL čoahkkimat á 3.000,-	" 18.000,-
NSR kulturpolitisk komite/	" 15.000,-
NSR kulturpoletihkkalaš lávdegoddi	" 15.000,-
NSR skuvlalávdegoddi/skolekomite	" 15.000,-
NSR næringspolitisk komite/	" 15.000,-
NSR ealahuspoletihkkalaš lávdegoddi	" 15.000,-
Representasjonsutgifter/	" 30.000,-
repr.golut ja mátkit	" 123.000,-

Drift av sekretariatet/čállingotti doaibmagolut

Kontorlokaler/kánturlanjat	" 12.000,-
Kontorrekvista/kánturneavvut	" 20.000,-
Inventar/kánturbiergasat	" 10.000,-
Telefon,porto/telefuvdna,poasta	" 20.000,-
Assuranse, forsikring	" 1.500,-
Landsmøteutgifter/jahkečoahkkingolut	" 40.000,-
Uforutsatte utgifter/eara golut	" 10.000,-
	" 113.500,-
	kr 523.850,-

Finansiering/ruhtadeapmi

Statstilskott/stáhtadoarjja	Kr 400.000,-
Medlemskontingent/miellahturuhta	" 40.000,-
Div. tilskudd/skeankkat	" 83.850,-
Kr 523.850,-	

Godkjenning av regnskap 1979 og budsjett 1981/
1979 rehketoalu ja 1981 bušeahutta dohkeheapmi.

Landsmøtet vedtok enstemmig regnskapet før 1979 og budsjett 1981.

Jahkečoahkkin dohkkehi ovttajienalačat 1979 rehketoalu ja 1981 bušeahta.

Válga

Ovdaolmmoš galga válljejuvvut earenoamažit juohke jagi.

Laila Somby Sandvik, várreolmmoš Máret Sárá

Bjarne Store Jacobsen, Várreolmmoš Edvin Aikio

Visut miellahtut ealahusekonomalašlávdegottis, kulturlávdegottis,
skuvlalávdegottis, ruhtalávdegottis ja válgalávdegottis.

Sámiid Searvvit mat leat láhtut Norgga Sámiid Riikkasearvvis.

Álaheajo Sámiid Searvi

Álmaivággi Sámiid Searvi

Bergen Sámiid Searvi

Čáhčesullo Sámiid Searvi

Deadnugátti Sámiid Searvi

Deanu Sámiid Searvi

Guovdageainnu Sámiid Searvi

Helgeland Sámiid Searvi

Iina Sámiid Searvi

Kárašjoga Sáme Nuoraid Searvi

Kárašjoga Sámiid Searvi

Máze Sámiid Searvi

Nord-Trøndelag Samien Searvi

Oslo Sámiid Searvi

Porsango Sámiid Searvi

Romssa Sámiid Searvi

Ruoŋgo Sámiid Searvi

Trondheim Sámiid Searvi

Unjarga Sáme Nuoraid Searvi

Unjarga Sámiid Searvi

Čuovus I

Ealahusat sámiguovlluin.

Ealahusat sámiguovlluin lea dábalažžat huksejuvvun vuodðuealahusaid vuodul, ja lea árbevirulaš.

Seammas leat johtolagat ja eara fálaldagat nu go skuvllat, gávppit ja háldahusat heajut huksejuvvun.

Dát váikuha ahte olbmot fárrejít eara guovlluide, mángi olbmot šaddet veahkaváldde fárret.

Dála servudagas leat dákkar dilalašvuoðat dohkkalažžat.

Eieseváldit fertejit bargat ahte olbmot eai dárbaš fárret gávpu-giida ja stuorit báikkiide nu guhka go eallinláibi gávdnu fitnemis ruovvtubáikkis. Servudahki lea maid ávki go olbmot hálidit bargat ealahuasiguin maiddai doaresbeal guovlluin.

Sámiguovlluin, sihke mearragáttiin ja siseatnamiin lea dárbu huk-set oðða bargovugiid ja bargosajiid. Mearrasámit leat dán rádjai báhccan olggobeallai go guoska doaimmaide maid eiseváldit leat ásahan buoridan dihti sámiid dili. Earenoamaš lea dárbu guora-hallat mearrasámiid ekonomalaš, kultuvrralaš ja sosialalaš dili ja ráhkadir evttuhusa movt sin dili sáhttta buoridit. Dat berre váldut mielde go Ráððehus evttuha oðða Davvi-Norgga plána.

Doaimmat mat leat boahtan johtui ovddit ákšuvnnaplána geažil leat bidjujuvvun earenoamažit guovddaš sámiguovlluide.

Dáid doaimmaid lea dárbu joatkit.

Dán rádjai lea ollu dahkujuvvun ahte bisuhit ja sihkkaruššat daid doaimmaid mat juo gávdnujít.

Go oðða doaimmaid bidja johtui, de fertejit dat heivejuvvut otña dilalašvuhti.

Ferte garrisit bargat ahte ealahusprošeavttat mat bidjujít johtui addet oðða bargofálaldagaid ja lassisaboaðu. Go ealahusplánaid ráhkada sámiguovlluide, de ferte dárkilit guorahallat:

Mearrasámiidguovlluin ferte geahčat dilalašvuoðaid viidat ja i dušše ealahusaid.

Go galga dutkat makkar doaimmaid berre bidjat johtui, de ferte veardidit maiddai kultuvrralaš, gielalaš ja sosialalaš dili. Ovdamearkan namuhuvvu doaimmat mat berrešit váldot mielde go oðða Davvi-Norgga plána ráhkaduvvu.

1. Sierralaš ruhtadeamit oastit smávit fatnasiid vuotnabivddu várás ja smávit šibitdáluid.

2. Hukset ja oōasmahttit rustegiid guolleoastima vāras ja gos sáhtta guolleborramušaid ráhkadit.
3. Nannet geahču vuonain gáhtten dihti vuotnabivddu.
4. Sierra doarjja oōasmahttit ja hukset smávva šibitdáluid lassi ealahussan eanadollui.
O.m.d. vuotnabivdu ja sávccat, gáiccat, liigeealahusat, luossa-gilvin, čuodnjat ja duodji.
5. Hukset servudatviesuid ja kultuvraviesuid.
6. Sámigiella ja kultuvrra oahppafáladat čaðahuvvut mearrasámiid guovlluin. Maiddai hukset oōða skuvllaaid.
7. Buoridit johtolagaid mearrasámiid guovlluin vai olbmot eai eaktudahtulažžat šatta fárret.
8. Hukset hámmaniid smávvafatnasiid vāras.
9. Dutkat movt skalčuid, stuolláid, stárraid, guollečollusiid sáhtta geavahit.
10. Buoridit orrunvejolašvuoðaid.

Dáid doaimmaid sáhtta čaðahit:

Finnmarkkus: Mátta-Varjjagis, Unjarggas, Deanus, Gamvikas, Davvesiiddas, Porsanggus, Nordkahpas, Måsøyas, Kvalsundas ja Álaheaju gielddas.

Romssa Filkkas: Kvænangen, Nordreisa, Skjærøy, Kåfjord, Storfjord, Lyngen, Balsfjord, Salangen, Gratangen, Skånlund, Lenvik ja Sørreisa gielldain.

Nordland filkkas: Ankenes, Ballangen, Evenes, Tysfjord, Hamarøy ja Sørfold.

Boazodoallu joðihuvvu eanaš dáid namuhuvvun guovlluin ja danin lea deatalaš váldit vuhti boazodoalu go ráhkada ealahusplána dáid guovlluin. Earenoamažit go ráhkada filkka ja generalplána. NSR ja NBR ferteba ovttasráðiid eiseváldinguin gárvvistit plánaid. Ja bearraigeahčat ahte boazodoallu guovllut gáhttejuvvujit.

Sámiid guovddašguovlluid ovdanahttinfoanda lea ráhkkanneamin ovttasbargat DUFain ja vuordimis boahta oktasašbargu johtui I98Ias. Lea sávahahti bisuhit foandda sierra organan mi barga nannet sámiid ealahusaid.

NSR áigu evttuhit ahte foandda bargu viiddivuvvu buot sámiguovluide maiddai mearrasámiid guovlluide.

Dalle lea dárbu sierra stivri mi dovda daid sierra dilalašvuoðaid sámiid gaskkas.

Oktasašbarggu geažil oažžu foanda teknihkalaš veahki DUFas ja maiddai beassa váikkuhitahte DUFA čájeha eanet beruštumi daidda guovlluide gos foanda barga.

Foanda lea dán rádjai dorjon doaimmaid mat juo leat joðus vai dat bisuhuvvujit. Oktasašbargguin DUFain sáhtta foanda duvdit hálđahusoaimmaid DUF ala ja foanda beassa geavahit fagalaš ja olmmošlaš fámuid ovdanahttinprošeavttaide. Dán oktavuoðas ferte válđit vuhti oahppagažaldagaid, kultuvralaš ja sosialalaš dilalašvuoðaid daid guovlluin gos foanda galga doaibmat.

O.m.d. lea deatalaš addit oahppu guovlluolbmuide ja prioriteret rávisolbmuid oahpahusa dáinna lágiin ahte olbmot ožžot oahppu mat heivejit guovllu ealahusvugiide ja bargguide.

Ovdamearkan dakkar ovdanahttin prošeavttaide sáhtta namuhit Iešjávrri guolleprošeavtta, guollegilvinprošeavtta Guovdageainnus, náhkkelágadus ja doarjja meahccekántuvri.

Lea dárbu eanet bargat dáid áigumušaiguin. Áigut namuhit gieldaid gos galggaši eanet bargojuvvut:

Unjarggas berre huksejuvvut sierra rusttet mi válđa guliid vuosta. Doppe lea maid stuora beruštupmi luossagilvin bargguide ja jávre-guoli šaddadit. Maiddai sámi duodji lea deatalaš. Dán oktavuoðas lea dárbu eanet rávisolbmuid oahpahussi.

Deanu gielddas ferte válđit vuhti guolasteadjiid dilalašvuoðaid ja áigumušaid ja daid vejolašvuoðaid maid meahcceealahus adda.

Ovdanahttinfoanda čájeha maid beruštumi smávit industri doaimmaide ja duodjai. Seamma go Unjarggas de ferte eiseváldiiguin šiehtadit movt doaimmat galget heivejuvvut vuonain.

Deanus sáhtta maid leat dárbu hukset guollerustegiid ja meahccerustegiid.

Porsanggus lea seammalagan dárbbut go Unjárggas ja Deanus.

Muðui lea dilalašvuoðat seamma sullasažžat mearragáttiin, nu go:

- Eara gielddat maiddai dorjot doaimmaid mat leat bidjun johtui
- Doarjut meahccesearvvi ceggema
- Eanadoalu ovddidit ja oðasmahttít
- Návdebiepman ferte guorahallujuvvut daði mielde go lea vejolaš hahkat doarvai biepmu, ja gielddas olbmot mat sáhttet álggahit dákkar doaimma.
- Hukset smávva bedrifttaid gos gávdnu snihkkarávdnasat, elektro, biktasat - gálvvut ja duodji
- Rávisolbmuid oahpahus heivehuvvun guovllu olbmuide.

Dás lea dušše namahuvvun hui oanehažžat maid ovdanahttinfoanda ja eara organisašuvnnat sáhttet doaimmahit ovddidan dihti ealahusaid sámiguovlluin.

Čuovus II

Sámiid diehtojuohkkit čoahkkanan Norgga Sámiid Riikkasearvvi mediaseminarii Álaheajus I2.-I4. njukčamánus I980 čujuhit vuðolaš sámeradio bargolávdegotti čielggadeapmai makkar darbu lea ásahit davvisámi oktasaš radio ja TV-guovddaža.

Dihtosii lea boahtan ahte YLE, NRK ja SR radiohoavddat leat loahpahan ášši viidaset meannudeami čoahkkimistiset Københavnas 20.I2.I979.

Seminara ipmirda dán mearradusa dan láhkai ahte NRK, YLE ja SR njunnošat eai leat vuhtii váldan sámiid gáibadusaid dán ášši hárrai. Mi čujuhit mearradusaide maid Norgga Sámiid Riikkasearvi, Norgga Boazodoallosápmealaččaid Riikkasearvi, Sámi Konferansa, Sáme Parlameanta (Suomas) ja Ruota Sámiid Riikkasearvi leat dahkan ášši oktavuoðas.

Sámiid diehtojuohkkit (šurnalisttat) dál ávžžuhit sámiid organisašuvnnaid ja erenoamažit Sámiráði duvdit ášši politikhalaš eisevaldiid ovdii, vai guovdaš farggamusat duohtan šattašii.

Čuovus III

Sámi mediaseminara, mi dollui Álaheajus I2.-I4.03.I980, lea ságastallan davvirikkaš TV- ja rádiosáhtelihta (NORDSAT) birra. NORDSAT galgashii árvalusa mielde lasihit programmaid válljenfriddjavuoča, buoridit kulturoktavuočaid Davvirikkain ja addit sirdolaččaide vejolašvuočaid čuovvut iežaset ruoktoeatnamiid programmaid. Sámi mediaseminara oasevaldiid mielas lea eahpečielggas bohtet go dát ulbmilat juksojuvvot NORDSATain. Lea baicce ballamis ahte NORDSAT lasiha stuorakultuvrraid váikkuhusa uhca álbmotčearddaid kultuvrii. NORDSAT oktavuočas eai leat čilgejuvvon programmabargiid vuigatvuočat iežaset barggu bohtosii. NORDSAT dilli lea sámi mediabargiid mielas oppalohkai nu eahpečielggas sihke ekonomalaččat, kultuvralaččat ja vuigatvuočalaččat ahte dan duohtandahkan i leat dála dilis ávkkalaš.

Dan dihte sámi mediaseminara, mas ledje oassevaldit sihke Ruotás, Norggas ja Suomas, bivda Davvirikaid ráðóehusaid ahte dát prošeahta i galgga čaōahuvvot. Davvirikaid geatnegasvuhta lea dan sadjai daōistaga buoridit joavkodiečihan dili sámiid gaskkas addimin ruđalaš vejolašvuočaid dakkar diečihanvugiid huksemii, mat buoremusat bálvalit sámialbmoga rádios, TVas ja girjjalaš almmustahttindoaimmas.

Mearkkašumit jahkedieōahussi:

Guovdageainnu Sámiid Searvi evttuhi čuovvuvuvažžat:

Jahkečoahkkin dahttuahte NSRa stivra galga evttuhit áirasa Norgga Sámiráđđai.

Jahkečoahkkin dohkkehi jahkedieōahusa ovttajienalaččat oktan Guovdageainnu Sámiid Searvvi evttuhusain.

NSR njuolggadusat ovdaolbmo Odd Ivar Solbakk bokte

(Otta njuolggadusat ja rievadanevttuhusat)

§ 1. SEARVVI NAMMA

Searvvi namma lea: Norgga Sámiid Riikkasearvi
Norske Samers Riksforbund

§ 2. ÁIGUMUŠ

Norgga Sámiid Riikkaservvis lea válđo ulbmil:

- a. čuoččuhit sámeálbmoga vuogatvuođaid dáža eiseváldiid ja dáža álbmoga ektui.
- á. bidjat johtui ja ovttastahttit doaimmaid ja ságastallamiid mat galggašedje buoridit sámeálbmoga dilalašvuođa Norggas sosialalaččat, kultuvrralaččat ja ekonumalaččat.
- b. fuolahit ahte rivttes dieđut sámeáššiid birra álmmuhuvvojit
- c. fuolahit oktasašbarggu eara sámeorganisašuvnnaiguin Sámis.

§ 3 MIELLAHTUVUOHTA

Miellahttun Norgga Sámiid Riikkasearvai sáhttet dušše dohkke-huvvot báikkalaš searvvit mat dohkke hit Riikkasearvvi njuolggadusaid ja maid lábat eai vuostalastte Riikkasearvvi áigumuša. Miellahtuvuođa-ohcan oktan báikkalaš searvvi lágaiguin sáddejuvvo Norgga Sámiid Riikkasearvvi stivri, mi mearrida ášši. Guovlluin gos eai gávdnu báikkalaš searvvit sáhttet sápmelaččat ohcat njuolggaa-miellahtuvuođa NSRi, stivrra bokte.

§ 4. JAHKASAŠ MÁKSU

Báikkalaš searvvit mákset miellahtudivada jahkasaččat nu olu go Norgga Sámiid Riikkasearvvi jahkečoahkkkin mearrida.

§ 5. JAHKEČOAHKKIN

Jahkečoahkkkin lea Norgga Sámiid Riikkasearvvi alimus mearri-deaddji - ja galga juohke lagi gohčojuvvot čoahkkai uhcimus guovtte mánus dán ovdal. Jahkečoahkkkin dollojuvvo juohke lagi ovdal geassemánu loahpas.

§ 6. ÁIRASAT JAHKEČOAHKKIMI

Juohke báikkalaš searvi sádde áirasiid jahkečoahkkimi dan duođastuvvon miellahtulogu ektui mi leai mañimuš jahkemol-sumis dán láhkai:

Go lea vuollil 25 duođastuvvon miellahtu de oažžu 2 áirasa, dás bajas oažžu 1 áirasa juohke álggahuvvon 15-logu duođastuvvon miellahttu ovddas gitta 55 miellahtulohkui. Dás rájes 1 áirasa juohke álggahuvvon 75-logu miellahtu ovddas.

Juohke áirasis lea jienastanvuogatvuohta jahkečoahkkimis. Riikkasearvvi jahkečoahkkimat leat rahpasat.

Jahkečoahkkkin galga:

1. Meannudit oaivestivra jahkedieđahusa
2. Meannudit Riikkasearvvi rehketdoalu mi galga leat dárkkistuvvon go bidjo jahkečoahkkima ovdii.
3. Meannudit daid áššiid maid oaivestivra dahje báikkalaš searvvit hálidit divvut jahkečoahkkima ovdii. Ássit mat háliduvvojut meannuduvvot dán láhkai, fertejit leat meannuduvvon jahkečoahkkkin gohčumis.
4. Dohkkehít ruhtagolu-árvalus ja bargosmiehttamuša boahtte jahkai.

5. Váljet boahtte jahkai:

a) oainvestivrra

Ovdaolmmoš, sadjasaš ovdaolmmoš ja 5 stivramiellahtu. Ovdaolmmoš váljjejuvvo ovtta -1- jahkai sierra váljjemis. Ovdaolmmoš, sadjasaš ovdaolmmos ja okta stivramiellahttu dahka bargolávdegotti. Si berrejit ássat lahkalahgai. Vuosttas lásihanválggas šaddaba guokte stivramiellahtu eret vuorbegeassimis.

á) Juohke stivramiellahtui iežas sadjasaš lahtu.

b) 2 rehketdárkkisteaddji

Juohke áirras galga jienastit báhpara bokte.

§ 7. OAIVESTIVRRA GEATNEGASVUOHTA

1. Ovddastit Riikkasearvvi
2. Bargat dan ala ahte njuolggadusaid § 2 duohtan dakkjuvvo vejolašvuoðaid mielde.
3. Daðistaga muitalit báikkalaš servviide buot deatalaš mearradusaid birra.
4. Jahkečoahkkimi dárkilit čilget barggus birra.

§ 8. EARA NJUOLGGADUSAT

Giellageavaheapmi

Sámegiella galga leat Riikkasearvvi vállogiellan, muhtu juohke báikkalaš searvi mearrida ieš goappa giela - sáme dahje dárogiela - dáhttú čállosiinis Norgga Sámiid Riikkasearvai geavahit. Norgga Sámiid Riikkasearvvis lea geatnegasvuhta vástidit dan gilli maid báikkalaš searvi lea geavahan čállosis. Juohke áirras mearrida ieš man gilli hállea jahkečoahkkimis muhtu eara gielat galget jorgaluvvot sámegilli. Sámegiella jorgaluvvo dárugilli ja dártugiella sámegilli.

§ 9. BEALI VÁLDIN

Norgga Sámiid Riikkasearvi i leat čátnun bellodatpolitihkki dahje oskui.

§ 10. ERET BIDJAN

Báikkalaš searvi mi rihkku dáid njuolggadusaid, dahje moktege eara láhkai čielgasit vuostalasta sámiid beroštumiid, sáhtta eret bidjot Norgga Sámiid Riikkasearvvis. Dákkar eret bidjan gáibida 2/3 eanetlogu. Seearvi, masa dát guoska, galga beassat čilget oainnus jahkečoahkkimi ovdal go sáhtta eret bidjot.

§ 11. NJUOLGGADUSAID RIEVDADEAPMI

Dát njuolggadusat sáhttet rievdaduvvot 2/3 eanetloguin jahkečoahkkimis manja go rievdadán evttuhus lea vuos meannuduvvun buot báikkalaš servviin.

§ 12. HEAITIN

Jos Norgga Sámiid Riikkasearvi háliideš heaitit bargguinis, deferte dát dohkkehuvvot jahkečoahkkimis 2/3 eanetloguin. Jos Riikkasearvi heitojuvvo, de galget dán opmodagat juhkojuvvot báikkalaš servviide sin miellahtulogu ektui manimuš jahkemolsumis. Ovdalgihti galga heitinášši leat meannuduvvun buot báikkalaš servviin ja masa 3/4 oassi servviin leat miehtan heaitit NSRa doaimma.

Rievdadusaid hárrai - moadde sáni evttuhusaid birra

§ 2. Áigumuš

Evttohit lasahusa c. čuogga vuolde

"Fuolahit oktasaš barggu eara sámi organisašuvnnaiguin Sámis".

Lea dárbbašlaš dákkar lasahussi go oktasaš bargu badjel rájiid lea manjimuš jagiid lassanan ja berre buoriduvvot válldoservvid gaskkas. Danne berre leat dákkar áigumuš čilgejuvvot min njuolggadusain. Oktasašbargu NBRain maiddai lea oidnojuvvon mávssolaš.

§ 3 . Miellahtuvuohta

Evttohit lasahusa loahppa sátneráiddu manjai:

"Guovlluin gos eai gávdno báikkalaš searvvit, sáhttet sápme-lačcat ohcat njuolggadusain. Oktasašbargu NBRain maiddai lea oidnojuvvon mávssolaš.

Leat gal manjimuš jagiin NSRi lassanan báikkalaš searvvit, muhtu leat ain ollu sámeguovllut olggobealde. Erenoamažit mearrasámit. Danne berre ge leat diekkar cealkka min njuolggadusain mi rahpa buot sápmelaččaide vejolašvuođa beassat miellahtun. Otna njuolggadusat cagget dan.

§ 5. Jahkečoahkkin.

Evttuhit rievdadit áiggi goas jahkečoahkkin dollojuvvo:

"Jahkečoahkkin dollojuvvo juohke jagi geassemánu loahpas"

Otna njuolggadusaid mielde galga jahkečoahkkin dollot ovdal cuonjumánnu nohka. Dán i leat NSRa vissa go moddi nákcen. Dábalaččat lea čoahkkin dollojuvvon geassemánu ja dušše dan dihti berret njuolggadusaid bokte addit dan lobi.

§ 6. Jahkečoahkkin galga

5.čuokkis a. Oaivestivrра.

Evttuhit válljet stivrра ja bargolávdegotti ná:

"Ovdaolmmoš, sadjasaš ovdaolmmoš ja 5 stivramiellahtu"

"Ovdaolmmoš, sadjasaš ovdaolmmoš ja ökta stivramiellahtu dahka bargolávdegotti".

Báikkalaš searvvit leat juo 1974 rájes bivdan guorahit vejolašvuođaid stuoridit oaivestivrра. Váldosivva dieōus go lassanan leat báikkalaš searvvit miehta riikka ja ovddas-vástadus maiddai čuovvu. Evttuhit lasihit guvttiin miellahtu nu ahte sturrodat šadda 7.

Rehketdoalli i šat atnu čatnon luohttevaš olbmuide go leat bálkahan. Bargolávdegotti otna lága mielde lea unuhas go lea eanetlogus stivrра ektui (3). Danne evttohit doalahit otna golbma láhtu muhto bivdit njuolggadusaide čatnat ahte sadjasaš ovdaolmmoš galga leat mielde bargolávdegottis.

Airasat jahkečoahkkimi.

Evttuhit oöđa mearradusa rehkenastit báikkalaš servviid áiraslogu jahkečoahkkimi ná:

"Go lea vuollil 25 duođaštvuvvon miellahtu, de oažžu 2 áirasa, das bajas oažžu 1 áirasa juohke álggahuvvон 15-logu duođaš-tuvvon miellahtu ovddas gitta 55 miellahtulohkui. Dás rájes 1 áirasa juohke álggahuvvон 75-logu miellahtu ovddas".

Daid manjimuš jagiid lea erenoamažit váldo sámeguovlluin báikkalaš servviin bures ahtanuššan miellahtu lohku. Dála rehkenastin vuohki i leat šat heivvolaš danne go otne adda menddo buorre ávkki stuorra servviide áiraslogu hárrai. Dastu lea ballu ahte jahkečoahkkin áiraslohu heavvana go gárta nu stuoris ahte lea lossat dan doallat. Ja botnja ain eambbo vuoitru váldo sámeguovlluid servviide áirasiid dáfus. Mis leat juo otne váttisvuođat dán hálldašit.

§ 8. Eara njuolggadusat

Giellageavaheapmi.

"Sámegiella galga leat riikkasearvvi váldogiellan. Eara gielat galget jorgaluvvot sámegilli. Sámegiella jorgaluvvu dárugilli ja dárucciella sámegilli".

Ahte seailluhit sámegiela, goittot iežamet gaskkas, de berret dán váldit njuolggadussan. Dát maiddai i šat headuš čoahkkima jođiheami go NSRa stivra lea hákamin dulkunrusttega.

Jahkečoahkkin mearridi:

Njuolggadusaid meannudeapmi ja rievadadeapmi maniduvvu 1981 jahkečoahkkin rádjai.

Ášši meannuduvvu bargojoavkkus, muhtu bargojoavku i evttut rievdademiid dán jahkečoahkkimi.

Sámi Oahppolihtu - Odd Mathis Hætta bokte

Mi lea Sámi Oahppolihtu bargu?

Dat galqa čuvqehusbargqu ovddidit, kulturpoletihkas, eala-huspoletihkas, birasgottepoletihkas j.n.a. Dát galqa doaimmahuvvut sámiid gaskkas ja maiddai olq qosquvlui servodagas.

Manne?

Sámit dán rádjai eai leat ožzon dohkkalaš oahppofálal-dagaid, eai Norgga oahppo gaskaomiin, eai qe quhkkin eret sámiid áššiin. Danin galga Oahppolihtu bargu njuolgga álbmot čuvgehus bargqu doaimmahit sihke sápmelaččaide ja dažaide. Dat galga buoridit áddejumi ja dieöuid sihke servodagas ja muðui eallimis.

Mun válldan ovdan golbma čuogqa:

- njuolggadusaid
- oahppu bargguid báikkalaš servviin
- bušehta

Vuosttašin njuolggadusaid birra daina go dat leat dába-lažsat jus galga oažut doarjaga ja jus galget diehtit movt galget bargat. Dat orru ge leamaš dat stuorimus váttis-vuohta dán rádjai.

Njuolggadus evttuhus: (Odd Máhte evttuhus, dárugilli)

1. Organisasjon og målsetting

Sámi Oahppo-lihttu er Norske Samers Riksforbunds (NSR) studieforbund innenfor rammen av Lov om voksenopplæring av 1.8. 1977 som gjennom voksenopplæringstiltak og kulturaktiviteter har til formål å drive opplysnings- og undervisningsvirksomhet med hovedvekt på samisk kultur og språk, og utbre kjennskap om samer og samiske forhold til den norske almenhet.

Denne virksomhet drives primært blant medlemmene i de lokale sameforeninger (sámiid searvi) som er tilsluttet NSR og andre samiske organisasjoner som NSR samarbeider med.

2. Medlemskap

Som medlemmer opptas lokale sameforeninger (sámiid searvi) og andre foreninger/lag med tilsvarende målsetting som NSR.

Lokalt ledes studiearbeidet av et studiesyre på 3 som er valgt for 2 år av lokalforeningen. Lokalforeningen kan tilsette studiesekretær for å ta seg av det daglige arbeidet.

3. Representantskap

Representantskapet er den høyeste myndighet i Sámi Oahppo-lihttu. Hver medlemsforening velger representanter etter følgende regler:

0-50 studietiltak med statstilskudd: 1 representant
51-100 studietiltak med statstilskudd: 2 representanter
over 100 studietiltak med statstilskudd: 3 representanter

Hver representant har 1 stemme

Representantskapet skal ha møte innen utgangen av juni.

Representantskapet skal behandle:

1. Melding om studieforbundets virksomhet
2. Revidert regnskap godkjennes
3. Nye tiltak og planer for kommende år
4. Budsjettet
5. Opptak av evt. nye medlemmer
6. Innkomne saker

7. Valg av a) ordfører og varaordfører i representantskapet
for 1 år
b) formann og varaformann i styret for 2 år
c) 1 styremedlem for 2 år
d) 3 vararepresentanter til styret for 2 år
e) Statsautorisert/registrert revisor for 1 år

4. Styret

Styret består av 3 medlemmer.

Styrets plikter:

- a) ha ansvar for ledelsen av Sámi Oahppolihttu, og styre virk-somheten i samsvar med vedtekter og retningslinjer,
- b) utarbeide årsmelding og regnskap, planer og budsjett,
- c) godkjenne studieopplegg. Styret har ansvaret for at stu-dieoppleggene er faglig tilfredsstillende, og at de er offentlig tilgjengelig.
- d) virke til at det arrangeres kurs/seminarer for personell som arbeider med studiearbeid i organisasjonen og foreningene.

5. Økonomi

Sámi Oahppolihttu drift finansieres av et administrasjonstil-skudd fra Kirke- og Undervisningsdepartementet, og et medlems-kontingent fastsatt for hvert år av representantskapet.

Fonds som studieforbundet måtte opparbeide, forvaltes av styret etter regel gitt av representantskapet.

6. Vedtektsendringer

Vedtektsendringer behandles av styret og kan vedtas av rep-resentantskapet med 2/3 flertall av de frammøtte. Styret må ha behandlet innkomne endringsforslag og sendt ut til med-lemmene minst 1 måned før representantskapsmøtet.

7. Oppløsning

Representantskapet kan oppløse studieforbundet med 2/3 fler-tall av representantskapets samtlige medlemmer.

Det skal på forhånd innhentes styrets uttalelse.

Forslaget om oppløsning må legges fram på et representant-skapsmøte, og kan først vedtas på neste.

Ved eventuell oppløsning skal eventuelle midler og gjelds-poster fordeles etter representantsskapets bestemmelse.

De áiggun dadjat moadde sáni báikkalaš servviid barggu birra. Go báikkalaš searvi galga álgit oahppolihtu bargguid álgit bargat, de ferte váldit oktavuoða riikka dásis. Riikka dásis ferte dál boahtit dábalaš dieðut ruhtadoarjaga birra ja eara praktihkkalaš bargguid birra maid sáhtta sáddet servviide diehttun. Báikkalaš searvi vállje stivrра ja bidja muhtima čállin.

Eara ášshit lea geahčalit guorahallat makkar kurssaid galga doallat. Sáhtta jearrat njuolga miellahtuin ja earain nu go áviissaid ja rádiu bokte.

De boahta o.m.d. gažaldat doallat rávis olbmuide sámegiel kurssa. Balan ahte diekkar kursa i gávdnu. Dakkara ferte oažut ráhkaduvvut. Go lea ráhkaduvvun, de sáddejuvvo dat riikka stivri mi galga dohkkehít dan. Dat lea nu ahte departementa galga dohkkehít kurssaid. Dat čuožžu § 4, c busstava vuolde. Ferte fállat kurssaid go leat gárvusat. Dat mielldis bukta ahte báikkalaš searvvit álggós fertejít bargat olu nuvitta. I stáhtas gal oažžu veahki nu qo mon lean ádden. Muhtu go kurssaid doalla, de oažžu juohke diimmu ovddas 15,-kr. báikkalaš searvi. Jákhan ahte šadda váttis oažut ruða nu arrat. Eara geaidnu lea ovttas bargat reiveskuvllaiguin. Doppe livče stuora hállu. Lea dieðusge nu ahte i juohke báikkalaš searvi sáhte čállit NKSj ja sihtat oktasašbarggu. Diekkar bargguid ferte riikka dásis doaimmahit.

Báikkalaš searvvi stivra galga maid buktit bušehta mi manna oaive-čálli bokte departementi. Dál lea bušahtta bargu boahsan johtui. NSRa lea ohcan ruða cuonumánus. Vuosttašin balan ahte go nu manjat šattai sáddejuvput, de i leat vejolašvuohta dán giða dahje geasi álgit diekkar studie bargguin. Bušehtta lea ráhkaduvvun mendu stuorisin ja mendu ollu kurssat leat bidjun muhttin servviide.

Jus galgat oažut álgui representantskahpa, de ferte ráhkadit interimstivrра dál ja čakčat fas albma stivrра nammadit. Die lea dušše mu jurdda ja in gábit dan.

Sámi poletihkkalaš programma - Nils Jernsletten

Mus lea ulbmil hállat hui oanehažžat makkar prinsihpat dán rádjai leat mearriduvvun davvi-riikka dásis ja maiddai man váras mi dárbbašat sámi poletihkkalaš programma. Mun čujuhan maid daid válđo čuoggaid mat mu mielas leat deataleammusat. Okta oassi lea váttisvuođat dákkar programma čállit. Loahpalažžat praktihkkalaš váttisvuođat dán programma ovddidit njuolga sámi gilli.

Mis lea okta programma mi lea gárvvistuvvun ja mearriduvvun. Dat lea sáme kulturpoletihka programma 1971is. Nubbi deatalaš programma lea ealahus programma 1978is mi dahkujuvvui sámi konferanssas. Jus dás doalaha válđo ulbmiliid mat leat mearriduvvun dán guovtti programmas, de orru hui cielggas ahte dat mi dál lea čállojuvvon sáme politihka programma evttuhussi devdet dan guokte vuosttas válđo čuogga dás, namalassi:

Sáme čearddalaš vuodđoeaktu ja sáme politihka ulbmil. Váddasat lea dás duohko sisdoalu dáfus čilget mi dan programma čuovvu. Namahan das lea sáme siida, sáme ulbmiliid ollašuhttit ja ieš aldes sámevuohta. Dat lea váddasat dan lahkai ahte dat lea konkrettalaš doaimmas áiggis áigai ja dat lea dakkar áššit mat fertejit rievda-duvvut. Dán jurddašemiin mun ávžžuhan didjiide dás ahte ehpet roahkkasatta sániide mat gusket vuosttaš válđo čuogga dajaldagaide, muhtu jurddašeppet eambu sisdoalu birra. Dat guoska earenoamažit guokte vuosttaš válđo čuoggaide.

Masa dárbbašit mi odne sáme politihka programma? Min sáme poletihkka dilli lea rievdan dan áiggis go dat guokte manjimuš sáme konferanssa leat dollojuvvon. Lea maid rievdan dán rájes go kulturprogramma čállojuvvui. Min ovddesáiggi cealkamušat ja resolušuvnnat ledje hui dávja olggos guvlui eiseváldiide ja stuorat álbumugiida ávžžuhussan. Čállinvuohki kulturprogrammas lea maid dien sulli, muhtu dat lea hui buorre programma midjiide alceseamet. Mis orru poletihkkalaš vuuibmi mi logi jagi dás ovdal i lean obbanassige jurddašahti. Dan dáfus fertet čavget garrisit ulbmiliid ja áigumušaid alceseamet. Sáhtta boahtit dat dilli ahte mi iehča fertet ovddidit ja čađahit daid maid mi leat áigumin. Dalle mi fertet doalahit dán golmma riikkas seamma ulbmiliid. Hui deatalaš lea ahte mis leat okta, guokte dahje golbma válđo ulbmilat mas mi soahpat. Dat lea sakka deatalrabbo dan sadjai go mi geahčalit buot áššiid čilget gárvvisin. Nubbi ášši lea ahte mis olggosguvlui eiseválddiide dárbbašuvvu duođaštus mi sáhtta njuolga čájehit ahte dat lea mis ulbmil. Das lea poletihkkalaš vuuibmi váikku dan eai logažit ge. Dakkar sáme poletihka ulbmil lea alceseamet njuolgadusaid čállit ja čállit earaid váras mi lea hui váttis.

Mi lea sáme poletihka prgrammas deataleammus?

Nu guhka go mun leamaš mielde i leamaš váttis soahpat gáibidit ahte mis galget vuigatvuođat eadnamiida ja čáziide. Mi fertet dál čilget man lahkai mi geavahit daid vuigatvuođaid.

I leat nu ahte go vuogatvuođat addojuvvojit, de mi álgit daid geavahit. Orru leamen nuppe láhkai, ahte jos mis livče návcat geavahit vuogatvuođaid, de livčiimet ožzon eambo vuogatvuođaid go dat mat dán rádjai mis leat. Dat lea dieđusge min siskaldas váttisvuođat. Historjjalažat leat earat midjiide dahkan daid váttisvuođaid. Dás galga čilget geasa galget sáme vuogatvuođat. Teoretalažat lea álki namahit sáme siidda. Praktihkkalaš váttisvuhta lea ahte siidda vuogatvuođa vuodou i leat šaten dat mi ovdal leamaš. Árbevierru lea boatkanan. 300 jagi das ovdal leai dákkar siida mi geavahuvvui doluš vieru miede, 80 jagi dás ovdal ledje muhtun siiddat nuorttabealde mat duolahedje hálđahus ja eanan-geavahan vuogi. Dál eai dieđe buot guovllu sámit sáni siidda. Soapmanat mat dan geavahit leat sierra sosdoallu. Dovddastan ahte dán sánis i leat eara go teoretihkkalaš sisdoallu ja das leat praktihkkalaš váttisvuođat. Lean geavahan dan go das lea historjjalaš vuolibmi. Dat mi šadda váttisin jos oažju vuogatvuođaid lea ahte dat leat oktasaš vuogatvuođat jos čuovvu doluš vieru. Dalle boahtha hálđašan váttisvuhta go mi ieža galgat dan hálđašit. Nu go dadjen lea mis boatkanan árbevierut. Dan dihti fertet oöđasit álgit. Dát ášši i sáhte gárvvisin čilget sáme poletihka programmas riikka dásis i ge dávvi-riikka dásis. Mi fertet earuhit teoretihkkalaš sisdoalu ja váldoulbmila ja movt dan čađahit galgat.

Vaiko leat oktasaš vuogatvuođat de lea čáledettin boahtan gažaldat, mi lea sáme vuohita?

Sápmelačcat jerret mi lea dat sápmelaš mas lea vuogatvuođat. Riikka čearddaid ektui lea dat hui eahpelunddulaš jurđdašanvuohki. Mi fertet čilget dakkar gažaldaga. O.m.d. go galgat válljet sápmelačcaid oktasaš organaide. Maid máksa sámi vuogatvuohta. Máksa go dat ahte sámit dán guovllus oamastit dan vuogatvuođa eai ge earat?

Bealistan dajan ahte dat i galgga dan máksit, muhtu go sáme poletihka programma čálla, de eat sánis sádnai sáhte namahit láddelažžaid, dážaid ja eara olbmuid. Sámiid vuogatvuohta dás máksa ahte mi oažžut sámi guovllu giliin vuogatvuođa dan vuodou ala sáhte doppe leamaš sáme vuoga ealahusat ja eadnan geavahan vuogit. Dat i mávsse ahte dat galga dán áigge čađahuvvut seamma láhkai ahte čuoldit olbmuid etnihkkalaš vuođus juohke sajis. Dat máksa ahte mun bealistan in ane návcçaid bealuštit sáni sámi siida, muhtu sisdoalu anan hui deatalažžan bealuštit das go dat guoska kultur áššiide. Dat lea kultuvra aidna boahtte áiggi eallin vejolašvuhta. Soaita ahte ruđa dáfus oažžošeimmet buoret ealahusaid eara láhkai. Dat lea poletihkkalaš válljen maid mun ádden ahte mi leat dahkan ovdalis.

Veahaš programma čilgenvuogi birra.

Livče miella ráhkadir dán programma lahka hápmašin dan láhkai ahte čuoggas čuoggai lunddulažžat čilget movt mi áigut.

Eara áššai gulla čilget movt dilit leat, movt dat leamaš, ja movt dilit šaddet.

Muhtu dalle i leat seamma láhkai iežas hálldus hálldašeapmi ja vuogatvuohta. Dát orru dál buot váddaseammus dilli go mun balan ahte mi leat mendu oanehažžat joavdan jos mi dál galggašeimmet álgit lágidit vuogatvuoðaid hálldašeemiid. Programmas i leat nu váttis čilget earenoamaš go galga eiseváldiid ektui čilget.

NSR i leat bargan diekkar áššiiguin ja boazoadministrašuvnnas lea dat dilli buoret go doppe lea sápmelaččat muhttun muddui mielde diekkar ealahushálldašeamis.

Loahpas áiggun dadjat ahte vuosttažin ferte čuoldit maid dál sáhtta čállit ja i sáhte čállit sáme poletihkkalaš programmas. Nubbi lea ahte geahčalit sisdoalu čállit ulbmiliid mielde maid mi dán rádjai leat dohkkehan ja čállit dan láhkai ahte mi ieža galgat daid čaðahit i ge dušše dakkar ahte dat lea poletihkkalaš gáibadus eiseváldiide. Dalle ferte jurdagis adnit ahte i galgga mendu stuora eruhus praktihkkalaš vejulašvuoðas ja teurehtalaš jurddašeamis. Aiddu dakko jáhkan mun leat stuorimus válivuoða dán programma evttuhusas dán muddui. Mun in váldde alcesan siva okto i ge sáhte lávdegoddi ge váldit siva das go dat ferte čilgejuvvot giliin. Dál i gávdnu eara vejolašvuohta go báikkalaš searvvit fertejít váldit dán barggu badjelasas. Mu dieðus i leat gos ge dakkar gili searvi mi lea dan váras lágiduvvun ja iurđdašuvvun ahte galga oamastit ia láðidit vuogatvuoðaid.

Dasa báhcet oanehis čuoggat ja dat fertejít dárkilat. Dalle fertejít sánit guorahallojuvvot ollu nu ahte eai boastto sánit geavahuvvojuvvvo. Ealahus dilli bágge min máŋgga láhkai. Fertet čállit dán programma dan muddui go mi prinsihppalažžat soahpat. Veadja ahte lea mendu ollu mielde dás.

De bohtet praktihkkalaš váttisvuoðat go dáid galga sámi eallimi dahkat duohtan. Vuosttaš lea ahte olbmot ieža sohpetoamastan vuogi. Veadja leat seamma váttis hálldašan vuogi soahpat. Čielggas lea ahte oktasaš sáme organa i sáhte eaiggaduššat dakkar sáme vuogatvuoðaid. Gilit ja boazo siiddat oamastit vuogatvuoðaid. Dat fertejít oktasažžat dahkat oktasaš hál dahusa.

Dat mi guoska sáme parlamenti, oktasaš sáme organi, sáhttet sáme gilit soahpat ahte dan geavahit. Okta vuohki lea geavahit gieldda dahje riikka hál dahusa. Álki lea dan láhkai ahte i dárbbas ieš čilget daid váttes áššiid.

Sámi oahppogažaldagat - Jan Henry Keskitalo bokte

Áiggun čujuhit ahte maiddai oahpahus ášshit gullet rievtti vuollai. De lea sámi skuvla ášshit adnujuvvun deatalažjan ja dat lea buorre. Lea dárbbashaš čilget makkar dárbbut leat kultur áššiin rievtti ektui ja makkar čuoggat galget leat mielde dan lávdegottis mi Ráðóðehusa bealis lea válljejuvvun. Dát lávdegoddi dajai ahte sámiin i leat man ge lágan vuoinjalaš kultuvra.

Čujuhan maodde dárbbu:

Sámemánaide addit oahppafálaldagaid. Diet áddejupmi i leat vela juksan poletihkkalaš eiseváldiid gielldain. Lea váttis mangga gilli addit fálaldagaid oktanás. Si quđet vigget ovddidit sámi mánaid fálaldagaid dáidet fuopman man váttis dat lea. I oro dohkkehuvvun ahte giella geavaheapmi čaðahuvvu. Agga dávja lea ahte dat sirre joavkkuid.

Muhttin gielldat eai nagot čaðahit daid áigumušaid.

Sámi searvvit berrejít čuovvut mielde ahte čaðahuvvojít go dat áigumušat doppe gos vuhtu ahte dat i dohkkehuvvo.

Skuvla lea sistema mi lea huksejuvvun lágaid ala. Jos sistema galga čaðahuvvot de berre leat oktavuohta skuvlla ja servodaga gaskkas. Skuvla ulbmilis lea deatalaš doallat oktavuoða vánhemiguin.

Lea lunndulaš čujuhit ahte buot oahppovejolašvuoðain berre leat seamma lágan veardadus.

Sámi mánain berre seamma dassesaš oahppo go eara mánain.

Riikkasearvvi gáibadus berre leat ahte sáme mánaide berre čaðahuvvut dát gáibadus.

Dán oktavuoðas čujuhan :

- Eambo sámi oahpaheadjít dušše 5 gielldas Finnmarkkus lea 75% oahpaheadjiin geat eai máhte sámi giela.
Odne i nagat oahpaheadji oahpaheapmi gokčat dárbbu.
- Vuoðoskuvlla lágaid birra leamaš sáhka. Skuvlalávdegoddi lea evttuhan ahte sámi mánat galget beassat geavahit eadnigiela ja ahte oahpaheapmi čaðahuvvu sámi gilli.
Skuvlaláhka berre rievdaduvvut maid poletihkkarat berrejít áddet.

- Odna skuvlagirjjit ja plánat eai atte doarvai buori fálaldaga. Dárugiela ektui i leat sámigiella oktadássasažjan. Buot leat čadnujuvvon dárugilli.
Jos lea duohta áigumuš ahte čaðahit sámigiela oktadassa-sažjan dárugielain, de berre dat boahtit mielde giellalágas.

- NSR skuvlalávdegoddi lea cealkan ahte lea dárbu sámi allaskuvli. Lávdegoddi oaivvilda ahte jurdda cegget dakkar skuvla davvrikka dásis lea nu deatalaš ahte dan birra ferte vuðulažžat smiehttat.

- Lávdegotti mandahta:

Dás lea okta oðas ja dat lea ahte quorahallat gávdnujjit go eara vuogit ordnet sámi skuvlla sisdoalu. Mis lea okta heajus ovdamearka mi guoska skuvla ordnemii ja mi guoska riektai. Dat lea dat rahčamuš mi lea dahkojuvvun Tromsa boazosámiid filkkasearvvis go si lea gáibidan cegget sámi skuvlla Tromsi. Dohko sáhtaši cegget sámeskuvlla seamma lahkai go Snásas ja Hattfjelldalas. Eiseváldit eai válde sin gáibadusaid duohtan ja aggan lea ahte si lohket ahte organisašuvdna i sáhte skuvla lága ektui ovdan divvut dákkar gáibadusaid.

JOAVKOBARGGUT - GRUPPEARBEID

Gruppe 1: SAMEPOLITISK PROGRAM/SÁMI POLETIKKALAŠ PROGRAMMA

Aud Kemi Rein
Anders Sara
Máret Sara
Dagny Skals
Astrid Buljo
Anna Kappfjell
Ole Solbakken
Ingvald Guttorm
Ingar Boine
Alf Edvard Nystad
Ole Henrik Buljo
Ragnhild Nystad
Jan Hansen
Valborg Nystad
Per Anders Bær
Sigbjørn Dunfjeld
Liv Østmo

Gruppe 2: SAMISK STUDIEFORBUND/SÁMI OAHPPOLIHTU

Stig Dunfjeld
Per Ove Biti
Sofrid Sara
Else M. Boine
Per A. Hermansen
Berit A. Buljo
Nils A. Guttorm
Jan H. Keskitalo
Mathis M. Pentha
Rune Stormo
Raija Siiri
Kirsten Losoa
Elen Roska
Anne Hætta
Kirsten P. Sara
Siv Kvernmo
Odd M. Hætta
Nils Thomas Utsi

Gruppe 3: SAMISKE RETTIGHETER/SÁMI VUOIGATVUOBAT

Arne Nystad
Ellen Marit Buljo
Martin Myrnes
Arthur Partapuoli
Aage Solbakk
Hirnar Pettersen
Inga Berit Haldorsen
Peder Andersen
Odd Erling Amuk
Anne Bongo Takle

Aslak Nils Sara
Ande Somby
Ingrid Jåma
Einar Siiri
Olav Dikkanen
Gro Dikkanen
Sølvi Mathisen
Anders P. Siri
Egil Utsi
Klemet Holmestrand
Knut Johnsen
Eli Bomban
Ragnhild Enoksen
Magne Ove Varsi
Henry Minde
Leif Dunfjeld
Odd Ivar Solbakk

Gruppe 4: SPRÅK OG SKOLE/ GIELLE JA SKUVLA

Leif Eriksen
Rolf Olsen
Ruth Biti
Kari Sara
Inga Anne Marit Hætta
Magne Einejord
Kjersti Myrnes
Turid Vesterheim
Solbjørg Ravna
Osvald Guttorm
Edel Hætta Eriksen
Johan Daniel Hætta
Risten Sokki
Unni Steinfjell
Thor Thrane
Liv R. Haldorsen
John Helander
Johannes Utsi
Gudrun Eriksen
Marit Hansen

NSR's VEDTEKTER/ NSRa NJUOLGGADUSAT

Jan Åge Biti
Mary Skoglund
Gustav Johnsen
Ole Henrik Magga
Nils Henry Mathisen
Reidar Erke

V Á L L J E J U M I T / V A L G

NSR's luohttevašolbmot válljejuvvun 1980 jahkečoahkkimis.

NSR's tillitsrepresentanter valgt på landsmøtet i 1980.

Stivra/styret

Ovdaolmmoš/formann:	Ole Henrik Magga, Boks I93,	9520 Kautokeino
Nubbinovdaolmmoš/ nestforkvinne:	Liv Østmo, Kongsvikveien II,	9500 Alta
Stivraláhttut/ styremedlemmer:	Alf E. Nystad, Sentrum I0, Maja Dunfjeld Aagård, Anna Jacobsen, Øystein Nilsen, Abelsborg, Sven-Roald Nystø,Dramsv.526,	9700 Lakselv 7760 Snåsa 8690 Hattfjelldal 9815 Nyborg 9014 Håpet
Bargolávdegoddi/ Arbeidsutvalg:	Ovdaolmmoš/formann, nubbinovdaolmmoš/nestforkvinne ja stivraláhttut/styremedlem Alf E. Nystad.	
Stivravárreláhtut/ vararepr. til styret:	Svein Persen, 9730 Karasjok (f.Ole H. Maqqa) Marit A. Solbakk,Båteng,9845 Tana (f. Liv Østmo) Edvin Aikio, 9716 Børselv (f. Alf E. Nystad) Harald Eliassen,8690 Hattfjelldal (Maja D. Aagård) Rune Stormo,2B 861 Kr.sjå.Studby,Oslo (for A. Jac.) Einar Siiri, 9815 Nyborg (f. Øystein Nilsen) Johan A. Kakstad,Tromsø Museum,Tromsø (f.S.Nystø)	
Ealahuspoletihkkalaš lávdegoddi/ næringspolitisk utvalg:	Peder Andersen, Igeldas, Olav Dikkanen, Nesseby, Leif Dunfjeld, Boks 285, Sverre Fjellheim, Vigdis Stordahl, Gneisv.II9,	9710 Indre Billefjord 9815 Nyborg 9501 Alta 7760 Snåsa 9022 Krokelvdalen
Kulturpoletihkkalaš lávdegoddi/ kulturpolitisk utvalg:	Mari Teigmo Eira, 9730 Karasjok Mary Skoglund, 8680 Trofors Julie Eira, 9520 Kautokeino Ingun Utsi, 8690 Hattfjelldal	
Skuvlapoletihkkalaš lávdegoddi/ skolepolitisk utvalg:	Máret Sára, Høgskolen i Finnmark, 9500 Alta Jan H. Keskitalo, 9520, Kautokeino Harald Eliassen, 8690, Hattfjelldal Ardis E. Ronte,Planterhaug, 9440 Evenskjær Arne Nystad, 9730 Karasjok	
Ruhtalávdegoddi/ økonomikomité :	Erling Krogh,Winston Churchillsv.63 9014 Håpet Øystein Ballari,A-314,Prestv.Studhj.9000 Tromsø Gudrun Eriksen,Kvalsundveien 26, 9000 Tromsø Knut Johnsen,Grøtsundveien 25, 9020 Tromsdalen Inga Eira Keskitalo, 9520 Kautokeino Rune Stormo,2B 861 Kr.sjå.Studby Oslo 8	
Várrelahtut/ vararepresentanter:	Marit A. Solbakk, Båteng 9845 Tana (f.K.Johnsen) Haldis Helander Wigelius , 9826 Sirma(f.I.Keskitalo) Stig Dunfjeld 7760 Snåsa(f.R.Stormo)	
Válgalávdegoddi/ valgkomité:	Nils Jernsletten,Grønliv.33, 9000 Tromsø Odd Kappfjell, Moveien 4, 8680 Trofors Alf I. Keskitalo 9520 Kautokeino	
Dárkkisteaddjit/ revisorer:	Regnor Jernsletten, Fylkesskattekontoret, 9800 Vadsø Per Øve Biti, 9730 Karasjok	

ÅPNING

ved formannen Odd Ivar Solbakk.

Med dette ønsker jeg delegater, giester aviser, radio og andre velkommen til NSRs landsmøte.

Styret synes at det var fint at vi i år kunne holde landsmøtet her i Karasjok.

De fleste lokallag og andre tillitsvalgte i NSR torde være kjent med at dette året har vært et meget betydningsfullt år, spesielt for lokallagenes virksomhet.

Derfor har det vært av stor betydning å få være formann i NSR da vi har fått anledning til å fremme våre krav overfor myndighetene og også utenfor riksgrensen.

I år har vi hatt et godt samarbeid med myndighetene om aktuelle saker som berører oss.

Selvfølgelig har vi også arbeidet for å øke medlemstallet og foreninger, spesielt der hvor det ikke før har vært stiftet foreninger.

Når det gjelder forhandlinger med myndighetene tok vi opp spørsmålet om samarbeid med andre hovedorganisasjoner på konferanser for tillitsvalgte i år.

Resultatet ble at vi oppnevnte Forhandlingsutvalg som fikk det mandat til å forhandle med myndighetene.

En av våre forutsetninger var da at naturinngrep ikke skulle settes i gang innen en ramme av 2 år mens forhandlingene pågikk. Stortinget har for tredje gang vedtatt at Alta/Kautokeino elva skal utbygges og at Regjeringen snarest mulig skal gjennomføre arbeidet.

Vi har også arbeidet med å gi mere informasjon om samene og om organisasjonen.

Vi har fått både ros og kritikk.

Organisasjonsarbeidet er blitt bedre, men alltid når vi skal sette igang tiltak støter vi mot en vegg og det er den dårlige økonomien og ennå synes det uklart hvordan myndighetene vurderer vårt arbeid.

Vi har fått flere lokallag, men pengesekken er dog ikke blitt større.

Den organisasjonen som er ny fikk penger før de informerte myndighetene hva organisasjonen står for og hvor stor den er.

Hvis vi ser på deres formålsparagraf så er det sikkert at organisasjonen ikke er samisk organisasjon, men blir dog kalt samisk organisasjon når søknader etc. fremmes overfor myndighetene.

Det forventes at lokal og sentralmyndighetene mере undervurderes og de har også plikt til å være mере nøyne hvem de ulike organisasjoner arbeider for før de bestemmer at det er samisk organisasjoner.

Vi har før også hatt slike konfrontasjoner mellom samiske organisasjoner og myndighetene og det synes som om situasjonen ikke er blitt bedre når de prøver å overse vårt arbeid.

Jeg håper at arbeidet her vil lykkes og at dere vil like dere her i Karasjok under landsmøtet.

Karasjok Sameforening v/Dagny Skals.

Jeg vil på vegne av KSS og KSNS ønske alle velkommen til Karasjok, gjester, delegater NSRs styre og tilhørere.

Det er nå 3-gang på 12 år at NSRs landsmøte holdes her i Karasjok. Bygdaas 2 lokalforeninger har denne gang påtatt seg det praktiske arrangementet av landsmøtet, vi håper det lykkes.

Vi takker De Samiske Samlinger fordi at de har lånt oss disse lokaler, omtrent hele bygningen, vi kjenner til deres arbeids-situasjon.

Takk også til vår organisasjons komite for det store arbeidet de har utført.

På landsmøtet skal vi igjennom store og viktige saker og programmet virker hardt.

Derfor har vi dessverre måttet utelate konserten som skulle ha vært i kveld.

Ellers håper jeg at landsmøtet er til nytte for alle, og at vi utad og for oss selv kan vise hva vi er samlet for.

For noen år siden forsvant NSRs veggplakat. Nå har vi fått laget en ny. Mestere for dette er John Ole Andersen, Dorit Fjellheim, Gunn Solbakk og Marit Stueng. Takk til alle dem. Vi håper at den også holder lenge og, hermed overrekkes den til formannen i NSR Odd Ivar Solbakk.

Karasjok kommune
v/kommunerepr. Hans G. Øvregård.

På vegne av Karasjok formannskap takker jeg for innbydelsen til NSRs 12. landsmøte.

Ordføreren er ikke i Karasjok for øyeblikket og varaordføreren har permisjon og jeg er valgt til å ønske dere velkommen til Karasjok. Ønsker hjertlig velkommen til styret, delegater og gjester og ønsker at det 12. landsmøtet som er på 2 dager vil lykkes godt og at dere får frem sakene til beste for den samsike befolkning. Lykke til med landsmøtet.

Nordisk Sameråd
Karen Kitti.

Jeg har den ære å bringe hilsen fra Nordisk Sameråd til dette landsmøte.

Det samepolitiske programmet er i dag en aktuell sak og som også dere skal behandle.

De samer som ikke har fulgt med i arbeidet med det samepolitiske programmet har etter min mening ikke forstått hovedformålet med det.

Også Same Parlamentet i Finland har behandlet spørsmål om samepolitiske program og er av den mening at samepolitisk programmet enda ikke er moden for vedtak på samekonferansen.

Der er det et par punkter og ord som burde utdypes grundigere f.eks har ordet siida fått mange til å reagere.

Ellers er Same Parlamentet av den mening at dette program forslaget ikke skal forkastes, men heller forbedres.

Samepolitisk programmet er såpass viktig sak at det krever støtte fra flesteparten av samebefolkningen.

Takk.

Norske Reindriftsamers Landsforbund
Amund Anti

Formann, godt folk.

På vegne av Norske Reindriftssamers Landsforbund vil jeg overbringe lykkeønskninger til dette landsmøtet.

Styret og formannen i Norske Reindriftsamers Landsforbund holder på med landsmøteforberedelsene til Norske Reindriftssamers landsmøte som skal holdes i Meråker 10. - 13. d.m. og jeg er blitt valgt til å representere Norske Reindriftsamers Landsforbund på Norske Samers Riksforbunds Landsmøte.

Samarbeidet mellom Norske Reindriftssamers Landsforbund og Norske Samers Riksforbund har vært bra og vi vet at samarbeidet også i fremtiden vil lykkes.

På vegne av Norske Reindriftssamers Landsforbund ønsker jeg lykke til med landsmøtet.

Takk.

Samisk Utdanningsråd
Eli Rajala

Kjære landsmøtedeltakere.

Også Samisk Utdanningsråd hilser dette landsmøte.

Det er en glede for meg å representere Samisk Utdanningsråd fordi rådet ettersom jeg har forstått det, er et resultat av de samiske organisasjoners krav. Jeg synes derfor at rådet er forpliktet til å følge organisasjoners arbeid.

Jeg håper at dette NSRs 12. landsmøte må bli et godt arbeidsmøte og jeg håper at resultatene av arbeidet må virke samlende på oss samer igjen.

Grunnene til splittelsene er mange.

Og så bittert det enn måtte være så må også NSR bære sin del av skylden.

Med dette ønsker jeg landsmøtet lykke til og håper at det blir to gode og fruktbare arbeidsdager for NSR.

Finnmark Fylke

Fylkesmannen ved kontorsjef Kai Thoresen.

Først må jeg få takke for innbydelsen til Norske Samers Riksforbunds årsmøte her i Karasjok. Jeg skal også overbringe en personlig hilsen fra fylkesmannen Anders Aune til landsmøtet.

Karasjok er forøvrig et av de stedene som jeg hittil har opplevd av Finnmark, som jeg liker spesielt godt. Det er kanskje fordi naturen er lik det jeg tidligere har vært vant med.

Det er også med viss forventning jeg ser fram til denne landsmøtedagen. Jeg håper at den skal gi meg mer kunnskaper om den samiske befolkning og dens organisasjon, og også bli kjent med noen som arbeider med disse sakene daglig.

Som såkalt "søring" med bare noen måneders ansiennitet i Finnmark er det klart at den informasjon jeg har om samenes levemåte og dermed også de problemer de har å stri med internt og overfor resten av det norske samfunn vesentlig kommer fra massemedia. På grunn av massemediaenes effektivitet er denne informasjonmengden ganske stor, men jeg vil tro at mer direkte kontakt også er viktig i denne sammenheng.

Nord-Norge og spesielt Finnmark er i dag stadig vekk i
søkelyset i den offentlige debatt.

Fylkets strategiske betydning på Nato's nordflanke blir
fremhevet. Man har Finnmarkskommunenes dårlige økonomi som
ga seg utslag i at fylkesmannen bare kunne godkjenne 1 av
20 kommuners budsjetter for 1980 ved første gangs behandling.
Vi har problemer med sysselsetting og dermed utfylling fra
fylket. Disse problemene er viktige og bør oppta oss alle.
I tillegg til dette har fylket innebygget problemer av en
noe annen art som dessuten mer enn noen andre problemer har
vært i søkelyset den senere tiden.

Det er nok bare å henvise til striden om statens umatrikulerte grunn i Finnmark, striden om utbygging av Altavassdraget med demonstrasjoner og rettsaker som følge.

Jeg skal ikke komme nærmere inn på disse spesielle problemer i denne sammenheng, bare komme med noen generelle kommentarer. Den demokratiske og sosiale utvikling i Norge har delvis blitt kjempet fram av det man kan kalle for sivil ulydighet. Oppfatninger som senere har blitt anerkjent av et stort flertall, har opprinnelig blitt framsatt av små mindretall. Utenomparlamentarisk virksomhet både gjennom organisasjoner og utenfor disse har derfor sterke tradisjoner i Norge og er i dag også alminnelig anerkjent.

De historiske paralleller jeg her snakker om kan imidlertid ikke uten videre trekkes direkte, fordi de sosiale og demokratiske forhold er helt annerledes i Norge i dag. Sosialt vanskeligstilte får støtte av samfunnet og demokratiet må sies å være vel utviklet. Ikke mange land kan sammenligne seg med Norge på dette området.

Om det norske samfunnet kan være like stolte av sin behandling av minoritetsgrupper er imidlertid ikke like sikkert. Dette gjelder ikke bare samer men også f.eks. fremmedarbeiderne.

Norge har ikke vært kjent for å ha noe minoritetsproblem i det hele tatt før i de senere åra. Det er imidlertid viktig at slike problemer kommer fram i dagen og blir belyst og forsøkt løst. Samenes organisasjoner og den enkelte same må ta sin del av æren for at dette har forandret seg.

Til slutt noen ord om fylkesmannens stilling:

Når det gjelder fylkesmannen, så er han regjeringens representant i fylket og vil alltid være opptatt av de ting som skjer i Finnmark. Fylkesmannen skal forsøke å holde kanalene åpne både til og fra Regjeringen. Fylkesmannen har imidlertid ikke noen myndighet etter den nye reindriftsloven og vil i så henseende miste den daglige kontakt med denne næringen som er så viktig for samene.

Det gjenstår da bare for meg å ønske dere lykke til videre med landsmøtet og det videre arbeid for samenes sak.

Norsk Kulturråd: Mikkel Nils Sara

På vegne av Norsk kulturråd takker jeg for innbydelsen til dette landsmøtet og ønsker lykke til med landsmøtet.

Dette er en fin anledning til å gi informasjon om Norsk kulturråds seksjon som arbeider med samiske spørsmål.

Norsk kulturråd har de siste årene fått ca. 800.000,- kroner spesielt avsatt til samiske kultur formål og kulturrådet har hatt 3 rådgivende organer. De heter utvalg for samisk litteratur, utvalg for musikk og utvalg for duodji (kunst og kunsthåndtverk).

Disse 3 utvalgene har de siste årene begynt å samarbeide mer og mer og de har også holdt fellesmøter. Neste år skal denne ordningen endres slik at disse 3 utvalgene går bort og istedenfor får vi ett utvalg, nemlig samisk kulturutvalg som skal være rådgivende organ i samiske kultur spørsmål. Utvalgene har selv ønsket det slik. Kulturutvalget har nu en sekretær i helstilling og vi har også muligheter til å engasjere kontorhjelp og vi har begynt å arbeide for å få flere ansatte som kjenner til samisk litteratur og samisk musikk. Til dette har vi søkt om midler fra Kirke- og undervisningsdepartementet. Det er sikkert at det i fremtiden kommer til å bli mye arbeid på dette feltet som ellers i det samiske samfunnet. Slik som situasjonen er i dag i vårt samfunn trenger vi flere folk som viser interesse for samisk kultur.

Nordisk Samisk Institutt: Seksjonsleder Alf Isak Keskitalo

Jeg skal overbringe hilsner fra styret i Nordisk Samisk Institutt og fra ansatte ved instituttet til dette landsmøtet.

Som dere sikkert vet så er instituttet knyttet til nordisk samiske organisasjoners organisasjonsstruktur og også til de nordiske staters samarbeid.

Jeg skal ikke nå si mye om instituttets arbeid men vi skal følge med i saken spesielt om samiske rettigheter. Lykke til med landsmøtet.

Utviklingsfondet for de sentrale bosettingsområder: Per Edvard Klemetsen

Takk for innbydelsen til NSR's landsmøte.

Jeg ser av sakslisten at i år har vi ikke like mange næringssaker som vi hadde i fjor, selv om jeg går utifra at dette med samiske rettigheter og også det samepolitiske programmet vil berøre næringsspørsmål.

Jeg vil på vegne av utviklingsfondet ønske landsmøtet lykke til.

Alf Isak Keskitalo

Formannen har bedt meg å si noen spesielle ord og det jeg skulle si er minneord. Som vi alle kjenner til og har hørt så har den samiske organisasjonsarbeideren, kunstneren og kunsthåndtverkeren Lars Dunfjeld forlatt oss for godt i vår. Jeg kom til å kjenne Lars spesielt godt gjennom arbeidet i Nordisk Sameråds utvalg for kunsthåndtverk og husflid og det er umulig ved ord å si på hvilken måte vi savner ham. Derfor vil jeg lyse fred over hans minne og ønske at landsmøtet reiser seg og minnes Lars Dunfjeld med ett minutts stillhet.

Liv Østmo

Et annet tungt budskap fikk vi 29.april d.å. og det var budskapet om Håkon Henriksens bortgang.

Håkon har arbeidet med samesaker på en fremragende måte.

Han var med å stifte Álaheaju Sameforening og har arbeidet aktivt med å fremme samiske saker ved Høyskolen i Alta. Spesielt minnes vi Håkon ved at han arbeidet aktivt i motstandskampen mot utbygging av Kautokeino/Alta vassdraget og der var han med i ledelsen.

Vi skulle naturligvis ha takket ham mer mens han var iblant oss. Vi vet hvor mye krefter han la i arbeidet for å fremme samisk fremtid. Håkon sitt arbeid er blitt som et slags minnestein for oss andre.

Fred være med hans minne.

Kommunal- og Arbeidsdepartementet: Byråsjef Johan Klemet Kalstad

Herr formann, styret og landsmøtet.

Det vil være kjent at samordningsfunksjonen og ansvaret av samordningen for samesaker i sentraladministrasjonen er ført over til Kommunal- og Arbeidsdepartementet. Derfor har jeg den glede å overbringe KAD's hilsen. Statsministeren har også mottatt innbydelse til landsmøtet med takk, men har overlatt innbydelsen og representasjon til Kom. og Arbeidsministeren. Jeg skal derfor hilse fra statsråd Inger Louise Valle. Samtidig med overføring av samordningsfunksjonen til KAD så er det opprettet et samordningsutvalg under KAD.

Formann i dette utvalget er statssekretær Tom Veierød i KAD og han har bedt å overbringe en spesiell hilsen til dette møtet.

Videre er det opprettet et sekretariat under KAD og det er der jeg kommer inn. Jeg skal lede dette sekretariatet, ihvertfall en tid fremover. Foreløpig er jeg alene som daglig arbeider med spørsmål om samesaker, men jeg har godt håp om at apparatet blir noe utbygd.

Jeg har alt nevnt samordningsfunksjonen som nu hører under KAD. Det betyr i praksis at vi skal forsøke å samordne sakene i andre departementer. I tillegg til samordningsfunksjonen skal vi behandle saker som kommer fra Norsk Sameråd, Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder, samisk husflid og håndtverk. Videre har vi ansvaret for fordeling av tilskott til samiske organisasjoner. Om det siste skal jeg si noe mere om senere. I tillegg til denne reorganisering til sentraladministrasjonen så har regjeringen tatt sikte på tiltak som vil berøre den samiske befolkningen og samiske områder. I første omgang vil det dreie seg om utredningsarbeider. Jeg vil kort orientere om disse hvis tiden tillater det. Regjering har tatt initiativ til utredning av rettighetsspørsmål i sin fulle bredde. Det vil derfor om kort tid bli oppnevnt et utredningsutvalg. Utvalget vil utrede spørsmål omkring samenes rettslige stilling, hva angår retten til disponering av områdene, d.v.s land og vann. Utvalget skal videre komme med forslag til hvordan man skal sikre den samiske befolkningens muligheter til å bruke naturressursene, men samtidig som man da tar hensyn til andre befolkningens gruppers interesser i dette området. Forslag til mandat for utredningsutvalget ble sendt ut i begynnelsen av februar til høring. Jeg antar at de fleste vil være kjent med dette materialet. I dette forslag til mandatet var det også antydet hvem som skulle være representert i et sådant utredningsutvalg. Det var i første rekke samiske organisasjoner,

forskning i samiske spørsmål, rettsvitenskap, historieforskning, reindrift, landbruk og friluftsinteresser. Dessuten skulle enkelte kommuner være representert i utvalget i tillegg til berørte departementer. Det er naturligvis for tidlig å si noe om sammensetningen av utvalget. Utvalget vil dog bli oppnevnt om noen uker, ihvertfall tar man sikte på å komme igang før sommerferien. Det er avhengig av hvor raske kommunene kan komme med forslag til sine representanter.

Samiske organisasjoner har allerede foreslått sine representanter. Et annet utvalg skal utrede grunnlaget for all samisk kultur- og utdanningspolitikk. Utvalget skal dessuten se på tiltak som vil styrke bruken av samisk språk. For egen regning sier jeg at det ikke vil dreie seg om tolkespørsmål. Det er Kirke- og undervisningsdepartementet som vil ha ansvaret for dette utvalget. Utvalget vil ha egen sekretær. Dette utvalget vil bli utnevnt etter sommerferien. Så har vi det tredje utvalg, et utvalg som skal se på forvaltning av grunnen i Finnmark, den såkalte statens umatrikulerte grunn her i Finnmark. I dag er det Finnmark jordsalgskontor og jordsalgsstyre som forvalter mesteparten av grunnen i dette fylket.

Regjeringen tar nå sikte på en endring på dette området. Hovedpoenget med endringen vil være å styrke den lokale styringa. Ressursutvalget for Finnmarksvidda har i sin innstilling berørt spørsmålet og ressursutvalget pekte da på opprettelsen av lokale utmarksnemnder og et fylkes utmarksstyre som en aktuell løsning.

Men slike endringer og nyskapninger vil berøre flere områder og parter. Derfor vil det være nødvendig med både lovendringer og oppbygging av et nytt apparat både på kommune nivå og fylkes nivå. Likeledes må det etableres et administrativt apparat. Det har ikke kommunene i dag, bortsett fra Kautokeino som allerede har et utmarkskontor. Det vil bli et forholdsvis stort utvalg som vil se på forvaltning av grunnen i dette fylket. Utvalget vil få to kommune representanter, berørte næringer og to til tre departementer. Dette utvalget vil komme i arbeid til høsten.

Til slutt som det 4. punkt følger da reorganisering av Norsk Sameråd. Utkast til nye vedtekter for Norsk Sameråd har vært til høring. Først var det foreslått at Samerådet skulle få 16 medlemmer. For at områder utenfor Finnmark skal få bedre representasjon er rådet utvidet til 18 medlemmer slik at Nordland og Troms hver får foreslå 2 medlemmer. Nord-Trøndelag 1 medlem, Sør-Trøndelag og Hedmark i fellesskap 1 medlem. Resten vil komme fra Finnmark og organisasjonene. Nytt i forhold til det sittende rådet vil også bli et nytt punkt under en av paragrafene som går ut på at rådet kan bli pålagt å disponere offentlige midler. Det har vært en del diskusjon om dette og enkelte har ment at rådet i fremtiden bør være kun et rådgivende organ. Andre har igjen ment at disponeringen av off. midler skal delegeres til rådet. Bestemmelsen blir iallefallstående der og det vil senere tas standpunkt til hvilke midler det vil bli aktuelt å delegere til Samerådet. Forutsatt at rådet kommer til å fungere så har vi selvsagt visse tanker på hvilke midler som skal delegeres til Samerådet. Vedtekten for det nye Samerådet vil bli fastsatt av Regjeringen i statsråd i dag. Nytt råd utnevnes før 1.juli.

Noen ord om tilskott til samiske organisasjoner. For inneværende år har stortinget bevilget 325.000,- kr som tilskott til drift av organisasjoner sekretariater. Beløpet er ikke fordelt, men Landbruksdepartementet har utbetalt forskott til NSR, SLF og norsk seksjon av Nordisk Sameråd. I år hadde det meldt seg tre interesserenter som ville ha penger fra denne posten, og i og med at vi nu fikke en ny organisasjon, SLF, som ville ha en del av pengene ble bevilgningen mindre. Samordningsutvalget for samiske spørsmål har virket til at bevilningen er økt. Endelig fordeling vil skje om noen uker. Fordeling av midlene har alltid vært vanskelig men i år særlig problematisk på grunn av at det plutselig var tre parter. Vi arbeider derfor med å få utarbeidet retningslinjer for tildeling av tilskott. Vi håper på den måten å få en viss automatikk i dette slik at vi slipper å bruke altfor mye skjønn. En mulig løsning vil heretter være å bevilge midlene i forhold til organisasjonenes medlemstall.
Takk.

PROGRAM FOR DET 12. ORDINÆRE LANDSMØTE I KARASJOK
6. og 7. JUNI 1980.

Fredag 6. juni

0830 Formannens velkomsttale
0900 Hilsningstaler
1000 Konstituering
Navneopprop, valg av dirigenter og sekretærer
Valg av arbeidsgrupper til årsmøte og red.kom.
1100 Årsmelding v/formannen
1200 Lunch
1300 Debatt
1500 NSR's vedtekter v/formannen
Debatt
1630 Samisk Studieforbund
Retningslinjer og organisasjonsform v/Odd M. Hætta
1800 Samisk Politisk program v/Nils Jernsletten
1930 Gruppene konstituerer seg
2000 Middag

Lørdag 7. juni

0900 Forhandlinger som angår samene
I. Samisk utdanningsspørsmål: Innleder Jan H. Keskitalo
2: Samiske rettigheter v/Henry Minde
1200 Lunch
1300 Gruppearbeid
1600 Plenumsmøte
Gruppearbeidene fremlegges av gruppelederne
1700 Debatt
1830 Pause
1900 Valg
1. Formann m/vararepr.
2. Styremedlemmer m/vararepr.
3. Komiteer m/vararepr.

Fest m/middag. Arr. Kárašjoga Sámiid Searvi/Kárašjoga
Sáminuoraid Searvi.

SÁTTAOLBMOT - DELEGATER

Álaheaju Sámiid Searvi

Ingar Boine
Liv Østmo
Inga Berit Haldorsen
Odd Mathis Hætta

Bergen Sámiid Searvi

Anne Bongo Takle
Odd Erling Smuk

Deatnugátti Sámiid Searvi

Ingvald Guttorm
Solbjørg Ravna
Aage Solbakk
Liv R. Haldorsen
Hilmar Pettersen
Arthur Partapuoli

Deanu Sámiid Searvi

John Helander
Valborg Nystad
Ingrid Tapio

Guovdageainnu Sámiid Searvi

Aslak Nils Sara
Ole Henrik Magga
Anne K. Hætta
Edel Hætta Eriksen
Jan Henry Keskitalo
Nils Henry Mathisen
Anders P. Siri
Ole Henrik Buljo
Isak J. Turi
Ole Einar Olsen
Mathis M. Penta
Anders Isak Gaino

Helgeland Sámiid Searvi

Ingur Utsi
Anna Kappfjell
Mary Skoglund

Iina Sámiid Searvi

Ole Solbakken
Martin Myrnes
Turid Vesterheim
Kjersti Myrnes

Kárašjoga Sámiid Searvi

Dagny Skals
Rolf Olsen
Leif Eriksen
Egil Utsi
Arne Nystad
Kirsten P. Sara
Máret Sára
Svein Persen
Per Ove Biti
Trygve Nilsen
Lasse Idivuoma

Kárašjoga Sáme Nuoraid Searvi

Magne Ove Varsi
Kari Sara
Ruth Biti
Sofrid Sara
Jan Åge Biti
Astri Buljo
Else Boine
Amund Johnskarenq

Nord-Trøndelag Samien Searvi

Stig Dunfjeld

Máze Sámiid Searvi

Mikkel J. Hætta
Per A. Hermansen
Berit A. Gaup Buljo
Inga Anne Marit S. Hætta
Johannes S. Utsi
Ellen Marit Sara Buljo
Magne Einejord

Oslo Sámiid Searvi

Ragnhild Nystad
Rune Stormo
Ánde Somby
Ingrid Jåma
Unni Steinfjell
Ristin Sokki

Porsangu Sámiid Searvi

Peder Andersen
Alf Nystad
Osvald Guttorm
Nils P. Guttorm
Henrik Guttorm

Romssa Sámiid Searvi

Sigbjørn Dunfjeld
Knut Johnsen
Reidar Erke
Siv Kvernmo
Gudrun Eriksen
Per Bær

Trondheim Sámiid Searvi

Aud Kemi Rein
Marit Melleby
Anders Sara

Unjargga Sámiid Searvi

Olav Dikkanen
Kirsten Losoa
Einar Siiri
Elen Marit Roska
Raija Siiri
Thor Trane
Gustav Johnsen
Jan Hansen

Unjargga Sáme Nuoraid Searvi

Gro Dikkanen
Eli Bomban
Sølvi Mathisen

VALG AV PRESIDIUM

Dirigenter 1.dag Liv Østmo
 Rune Stormo
 Edel Hætta Eriksen
 Arne Nystad

vararepr.: Odd Erling Smuk
 Ole Henrik Magga

2.dag: Jan H. Keskitalo
 Anne Hætta
 Odd Mathis Hætta
 Egil Utsi

vararepr.: Mikkel Hætta
 Magne Ove Varsi

Sekretærer 1.dag.: Aage Solbakk
 Solfrid Sara
 Dagny Skals
 Liv R. Haldorsen
 Julie Eira

2.dag :Kari Sara
 Solbjørg Ravna
 Osvald Guttorm
 Reidar Erke
 Ristin Sokki

Redaksjonskomité: Måret Sára
 Siv Kvernmo
 Valborg Nystad
 Inngun Utsi
 Alf Nystad
 Olav Dikkanen

Økonomiutvalg: Per Ove Biti
 Ingår Boine
 Anna R. Balto

Fullmaktskomité: Anna R. Balto
 Sven Roald Nystø

Tellekorps: Sigbjørn Dunfjeld
Protokollunder-
skrivere: Rolf Olsen
 Liv R. Haldorsen

1. TILLITSREPRESENTER

Styret

Formann:

Odd Ivar Solbakk, Båteng, Tana

Nestformann:

Laila Somby Sandvik, Karasjok

Styremedlemmer:

Bjarne Store Jacobsen, Karasjok

Maja Dunfjeld Aagård, Snåsa

Sven Roald Nystø, Tromsø

Arbeidsutvalg:

Formann, nestformann og styremedlem
Bjarne Jacobsen.

Vararepr. til styret:

Svein Ottar Helander, Tana
(varamann for Odd Ivar Solbakk)

Máret Sára, Karasjok

(varamedlem for L.S.Sandvik)

Edvin Aikio, Børselv

(varamedlem for Bjarne Jacobsen)

Johan Albert Kalstad, Tromsø

(varamedlem for S.R.Nystø)

Harald Eliassen, Hattfjelldal

(varamedlem for M.D.Aagård)

Næringspolitisk komite: Peder Andersen, Igeldas, Porsanger, form
Leif Dunfjeld, Alta
Aslak Nils Sara, Kautokeino
Vigdis Stordahl, p.t. Tromsø
Olav Dikkanen, Nesseby

Kulturpolitisk komite: John Trygve Solbakk, Karasjok, form.
Mari Teigmo Eira, Karasjok
Mary Skoglund, Trolfors
Julie Eira, Kautokeino

Skolepolitisk komite: Máret Sára, Karasjok, formann
Jan Henry Keskitalo, Kautokeino
Anna Jacobsen, Hattfjelldal
Ardis Eriksen, Tromsø

Valgkomite: Nils Jernsletten, Tromsø, formann
Alf Isak Keskitalo, Kautokeino
Odd Kappfjell, Trolfors

Revisorer: Regnor Jernsletten, Vadsø^Ø
Per Ove Biti, Karasjok

Økonomikomite: Knut Johnsen, Tromsø, formann
Erling Krogh, Tromsø
Øystein Ballari, Tromsø

2. SEKRETARIATET

Ansatte:

I dag er det to fast ansatte ved sekretariatet, Elen R. Sara, administrasjonssekretær som tiltrådte stillingen i september 1979 og Anna Ragnhild Balto som er ansatt som kontorassistent. Etter endt permisjon begynte hun igjen 28. oktober 1979.

Styret har i april 1980 innvilget henne 3/5 stilling.

Åse Balto var engasjert som kontorassistent fra 25. juli til midten av august 1979.

Fylkesarbeidskontoret har bevilget midler til engasjement av en kontorassistent fra og med september 1979 og til 30. juni d.å. Inga Porsanger er engasjert i stillingen. Videre har Karen Dalseng vært engasjert fra 14.april til 6. juni med midler fra Fylkesarbeidskontoret.

Inger Sara ved ungdomsskolen i Karasjok har vært utplassert i en uke ved sekretariatet.

Nils Anders Bieska er engasjert som kasserer.

Kontorlokaler:

NSR leier kontorer ved De Samiske Samlinger.

Høsten 1979 fikk NSR egen telefon.

Lokallagene:

NSR har i dag 20 medlemsforeninger. Hinnøy og Omegn Sameforening har på sitt siste årsmøte vedtatt å opprettholde medlemskapet i NSR.

Nye foreninger skal stiftes i Sør-Varanger og de har da oppnevnt interimstype.

Det planlegges å stifte forening i indre Troms og de holdt sitt første møte 10. mai d.å.

Virksomheten i foreningene har vært tilfredsstillende og medlemstallet har økt i det siste.

3. ORGANISASJONS VIRKSOMHET

Styret har holdt 6 styremøter og 6 arbeidsutvalgsmøter og behandlet vel hundre saker.

Forhandlinger med sentrale myndigheter

Da sultestreiken pågikk tok NSR's formann kontakt med statsministeren og ba Regjeringen om å utsette utbyggingsplanene av Alta/Kautokeino vassdraget. NSR anmodet statsministeren om å starte forhandlinger med samiske organisasjoner for å utrede samiske rettighetsspørsmål til land og vann. Regjeringen vedtok å utsette utbyggingsplanene.

Styre i NSR, NRL og norsk seksjon av Nordisk Sameråd holdt fellesmøte hvor opplegget med sentrale myndigheter ble drøftet og følgende krav ble framsatt:

- a) Norges Grunnlov anerkjenner samene som urbefolkning i sine bosetningsområder
- b) Opprette politisk organ for samene som er demokratisk valgt
- c) Samenes rettigheter til land og vann vurderes
- d) Samisk språk og kultur gis offentlig status

Forhandlingsdelegasjonen som ble valgt fikk følgende sammensetning:

Nils Jernsletten, formann
Johan J. Eira, NRL
Odd Ivar Solbakk, NSR
Leif Halonen, NS-NS
Alf Isak Keskitalo, NSI

Utvalget har hatt møter med representanter i Stortinget, Regjeringen og var representert på Vadsø møtet ved Liv Østmo (NSR) og Johan J. Eira (NRL)

Forhandlinger har medført bl.a.:

1. Regjeringen har foreslått å sette igang utredningsarbeid om samiske rettigheter.
2. Utrede spørsmål om å opprette samepolitisk organ og mantall til organet.
3. Utrede samisk kultur, språk og utdanning.
4. Utrede muligheter for at samene skal få status som urbefolkning i Grunnloven.
5. Opprette permanent politisk organ i Regjeringen som administrerer alle saker som angår samene (Samordningsutvalget for samiske spørsmål).
Johan Klemet Kalstad er sekretariatleder.
6. Forhandlingsutvalget har krevd at større utbyggingsplaner og større tekniske inngrep i naturen skal stoppes i samiske bosettingsområder inntil samiske rettighetsspørsmål er avklart. Dette angår også utbygging av Alta/Kautokeino vassdraget.

Utvalg til å utrede ovennevnte spørsmål er under konstituering og utredningsarbeidet skal pågå i 2 år.

NSR har foreslått Nils Jernsletten som ordinær medlem til Samerettsutvalget med Alf Isak Keskitalo som varamedlem.

Prof. Gudmund Sandvik er foreslått som formann i Samerettsutvalget.

Edel Hætta Eriksen er foreslått som formann i utvalget til å utrede samiske kultur og utdanningsspørsmål.

Videre er foreslått fagkonsulenter.

Samisk studieforbund

NSR er godkjent som Studieforbund fra 1. januar 1980. Dette betyr at NSR kan holde alle typer voksenopplæringskurs.

Formålet med Studieforbundet er å holde kurser og seminarer som fremmer samisk kultur, språk og duodji (håndtverk og husflid), musikk osv.

Der hvor lokallag er opprettet (tilsluttet NSR) er det disse som skal lede kursvirksomheten.

NSR har satt opp forslag til budsjett for 1980 og sendt søknad om midler til Kirke- og undervisningsdepartementet. Styret har valgt et utvalg til å utrede retningslinjer og organisasjonsform for studieforbundet som skal legges frem for 1980 landsmøtet. Utvalget skal også undersøke samarbeidsformer med NRL og undersøke hvilke kursplaner bør utarbeides.

NRL er blitt anmodet om å velge medlem til utvalget.

Turid Uthaug har vært engasjert som veileder i noen uker.

Etter de regler som i dag gjelder for voksenopplæring gis det 80% refusjon av lærerlønn, 80% materialtilskott av kr 100,-. Departementet har vurdert å tilstå Studieforbundet 100% refusjon. Dette ville gi muligheter til å opprette en hel stilling som studieleder i forbundet.

Styret regner med at studieforbundets virksomhet kommer igang fra høsten 1980.

Konferanse for tillitsvalgte

Styret inviterte alle tillitsmenn i sameforeningene til konferanse 8. og 9. februar 1980.

Ialt var det ca. 30 deltagere og nesten alle foreninger var representert.

Viktigste saker som ble behandlet:

- NSR forslag til endringer av vedtekter og organisasjonsstruktur. Konferansen var fornøyd med at styret har begynt å arbeide for å få vedtekten tilpasset nuværende forhold. Styret fremmer forslag til vedtektsendringer på landsmøtet i år.
 - Konferansen diskuterte også mandatet til Forhandlingsutvalget og godkjente mandatet slik den forelå.
 - Samisk Studieforbund ble også diskutert.
 - Konferansen vedtok resolusjon om samenes kultur- og næringsspørsmål i fjord- og kystområder.
 - Konferansen diskuterte også NSR's økonomi. Det ble lovet månedlige bidrag av konferansedeltagere som tilsvarer kr 23.000,- for året.
- Økonomikomiteen ble anmodet om å starte landslotteri som er satt i gang.

Vedtekter for NSR

Styret har i år arbeidet med å få endret vedtekter slik 1974 landsmøte ba om å legge det fram for landsmøte. De lokale sameforeninger har fått forelagt styrets forslag til vedtektsendringer.

De vesentligste endringer er:

1. Utvide styre med 2 medlemmer
2. Nytt punkt til formålparsagrafen
3. Utregning av delegatantall til landsmøte.

Mediaseminar

I tida 12.-14. mars d.å. avholdt NSR et massemadiaseminar med tema samer og informasjon. Deltakerne var samiske mediaarbeidere fra hele Sameland. Formålet med seminaret var i hovedsak å diskutere forholdet mellom samer og informasjon, de samiske mediaarbeidernes arbeidssituasjon og koordineringa av det samiske massemediaarbeidet.

Et hvert folk har rett til å informere om seg selv utifra sin egen bakgrunn og utifra sin egen kultur. Samene har i dag svært få muligheter til å informere om seg selv, - både innad i det samiske samfunnet og utad i det norske. Det er derfor av den største språklige og kulturelle betydning at vi får skikkelige informasjonskanaler og informasjonsmuligheter både innad i vårt eget samfunn og utad. I denne forbindelse er det viktig å nevne den enorme påvirkninga samene er utsatt for av norske og utenlandske massemeldier (særlig radio og TV). Videre må mulighetene til å informere utenverdenen om oss selv med våre egne øyne, sees på som et viktig ledd i arbeidet for å øke den mellommenneskelige forståelsen.

Hovedinnledninger:

Pressesituasjonen i dag. Idealer og realiteter.

Innleder: Odd Mathis Hætta

Hva er informasjon? Forskjellige måter å informere på.

Statens informasjons politikk.

Innleder: Per Øyvind Nilsen, Statens informasjonstjeneste.

Hva er "ny informasjonsorden"? Samer, "ny informasjonsorden" og makt.

Innleder: Liv Østmo

Den samiske mediaarbeiders dobbeltrolle. Informasjon om og til det samiske samfunnet. En umulig oppgave?

Innleder: John Trygve Solbakk

Journalistikk som fag. Presseetikk.

Innleder: Anne Lise Refsum, Norsk Presseforbund

Nynorsk Pressekontor. Erfaringer.

Innleder: Kjetil Tandstad, Nynorsk Pressekontor.

Temaer for gruppearbeid:

1. Forslag til vedtekter for et samisk journalistlag.
2. Hvilke konkrete (nærliggende) oppgaver bør samisk journalistlag ta seg av?
3. Vurder forholdet til andre nordiske journalistlag.
4. NORDSAT som samisk programformidler.
5. Samisk radio/TV senter, bør den opprettes.
6. Hvilke krav kan vi stille til en samisk journalist(utdanning)?

Det ble valgt et utvalg (interimstyre) med følgende mandat:

"Utvalget skal vurdere hvordan en kan forbedre kontakten mellom de samiske journalistene".

Disse ble valgt:

Erling Hirsti	- vararepr. Harald Gaski
Johani Nousuniemi	- vararepr. Kalle Mannela
John Trygve Solbakk	- vararepr. Ailo Gaup
Anders Nilsson	- vararepr. Per Nils Idivuoma
Arne Store	- vararepr. Alf Johansen

Innkaller: John Trygve Solbakk

Ialt 33 personer deltok på seminaret som var finansiert av Norsk Kulturråd og Statens Informasjonstjeneste.

Uttalelser fra seminaret, se bilag 2 og 3.

Haag-reisen

Styret i NSR har i år utvidet informasjonsarbeidet om organisasjonens arbeid og om samene generelt.

Arbeidsutvalget vedtok å sende en delegasjon til Haag i forbindelse med "Sámiid Äednan" representasjon i Grand Pri finalen i Haag. Vedtaket er senere godkjent av styret.

Delegasjonen besto av: Liv Østmo, Máret Sára og Ánde Somby. Iforbindelse med reisen ble det trykt en engelsk språklig avis hvor 1.500 eks. ble distribuert til journalister. Pressekonferanse ble fremført i samarbeid med Mathis Hætta og Sverre Kjeldsberg. På pressekonferansen deltok ca. 150 journalister som ble meget vellykket og kjent over hele verden.

De norske journalister utbrøt at det endelig var hyggelig ø være norsk journalist i utlandet.

Delegasjonen samarbeidet videre med WIP "Arctic Center" og med riksmuseet i Leiden. Riksmuseet lånte duodjiutstillingen for 2 måneder.

Reise- og oppholdsutgifter samt utgifter til trykking av avisa "Sámiid Äednan" dekkes av særtilskudd fra IWGIA, Charta og Folkeaksjonen.

Øvrige saker

Tolkeanlegg

Styret i NSR har i samarbeid med Nordisk Samisk Institutt vedtatt å gå til anskaffelse av Simultantolkanlegg. Instituttet forvalter anlegget. NSR og NSR utarbeider retningslinjer for bruken av anlegget.

Fylkesplan for Finnmark

Styret har også behandlet Fylkesplan for Finnmark 1980-83.

Psykisk helsevern i Finnmark

Styret har behandlet saken og sendt uttalelse til Finnmark fylke og Sosialdepartementet.

Boligtiltakene

Boligtiltakene, St.meld.1979-80, nr.13 er behandlet og styret beklaget at tiltakene ikke er blitt utvidet til å gjelde hele Porsanger (unntatt tettstedet Lakselv), indre deler av Nordkapp, indre deler av Laksefjord, Kokelv og indre deler av Kvalsund. Styret har bedt Kommunal- og Arbeidsdepartementet om å forlenge boligaksjonen slik at intensjonene vedrørende aksjonen blir gjennomført.

NSR brosjyre

NSR har utarbeidet en informasjonsbrosjyre om NSR. Den er skrevet på samisk og norsk.

MØTER OG REPRESENTASJONER

NSR styre, tillitsrepresentanter og sekretariatet har vært representert på en rekke møter og konferanser, bl.a.:

- NSR's landsmøte i Karlebotn
- Nordisk Sameråds møte om samisk politisk program
- Vadsø Sameforening - kulturdager 27.-28.10.79
- Regjeringens forhandlingsmøte i Vadsø 20.11.79
- Styremøter i A/S Finnmarksbygg
- Møte om sivil ulydighet i Alta
- Studentersamfundet i Trondheim. Møte om urbefolkninger 15.3.80.
- NSR's konferanse for tillitsvalgte
- Sámi Siida, Utsjoki, møte om virksomhet i de samiske organisasjoner
- Karasjok sameforenings 20 og 70 års jubileum
- Nesseby sameforenings kulturdager 4.-5.1.80
- Høyres samekonferanse i Karasjok 9.2.80
- Samisk mediaseminar i Alta 12.-14.3.80
- Porsanger sameforenings årsmøte
- Sør-Varanger Sameforening -stiftelsesmøte
- Nesseby Sameforening - årsmøte
- Deatnugátti Sameforening - årsmøte
- Tana sameforening - årsmøte
- Karasjok sameforening - årsmøte
- Møte om urbefolkninger i Tromsø. Arr.: Tromsø universitet
- Møter i skolekomiteen
- Møter i kulturkomiteen
- Møter i næringsøkonomisk komite

Møter

Komiteen har avholdt to møter i Karasjok. Det første under konferansen for tillitsvalgte i februar og det andre i midten av mai måned. 3 av komiteens medlemmer har sett seg istand til å møte begge ganger. I tillegg til de 8 sakene som er behandlet, har formannen ekspedert noen saker i egenskap av sakkyndig på mediaspørsmål. Det gjelder NORDSAT saka og NORDISK RADIO OG TV SENTER. Begge sakene ble behandlet på samisk mediaseminar i Alta i mars d.å. og som formann i komiteen var en av initiativtakerne til. Da seminaret ikke direkte sorterte under komiteen, skal den ikke omtales her utover det at en av de konkrete resultatene av denne blir en sammenslutning av samiske mediaarbeidere over landegrensene. Komitemedlemmene var orientert om seminaret som gikk i NSR's regi.

SAKER

P2 og de samiske sendinger

Komiteen gjorde en uttalelse til styret om NRK's P 2 kanal og de samiske sendinger. Styret gjorde komiteens uttalelse til sin. Senere er det kommet krav fra Nord-Trøndelag Samien Seearvi om sør-samiske sendinger på P 2 kanalen fra 1981. Kulturpolitisk komite fikk utskrift av møteprotokoll. Komiteen har henvist til det tidligere vedtaket og til mandatet for Regjeringsutvalget som skal vurdere utdannings- og kulturspørsmål med håp om at sør-samiske interesser hva radioprogrammer angår blir ivaretatt av samiske representanter i dette utvalget.

De nye "samekomiteene"

Kulturpolitisk komite er av den oppfatning at det bør fra organisasjonenes side foreslås en sterkt samepolitisk representasjon i Regjerings utvalg til å utrede utdannings- og kulturspørsmål. Organisasjonenes fellesutvalg har foreslått medlemmer til dette utvalget og kulturpolitisk komite støtter bare forslaget til formann i utvalget.

Studieforbundet

Komiteen vedtok ikke å ta noe initiativ i denne saka uten at det kommer en henvendelse om dette fra styret.

Samepolitisk program

Komiteen har gitt sin tilslutning til programforslagets samepolitiske målsetting. Likevel anser komiteen forslaget noe uferdig, uklart hva rettighetsspørsmål angår. Videre trenger siidabegrepet en utdypning før det kan fattes eventuelle prinsippvedtak.

Vedtektsendringer for landsmøte 1980

Komiteen foreslår et eget punkt under styret:

"Styret (landsstyret) oppnevner fagkomiteer som skal bistå arbeidsutvalget og styret i arbeidet mellom landsmøtene.

Komiteen står ansvarlig overfor styret.

Antall medlemmer kan være enten tre eller fem."

Begrunnelsen for dette forslaget er først og fremst den at komiteene jo skal arbeide for styret i NSR. Det bør, særlig når styret blir utvidet være forsvarlig ordning. Også på bakgrunn av det at styret da står friere til å velge de fagfolk det mener å kunne dra mest nytte av. En bør kunne legge opp til et system der styret får noe mer handlefrihet. Dessuten står ikke fagkomiteene ansvarlige overfor Landsmøtet selvom det er landsmøtet som har valgt disse hittil.

Ved å gå inn for en slik ordning, blir det også opp til styret å gi mandat eller arbeidsoppgaver til fagkomiteene.

b) Næringspolitisk komite

Komiteen har holdt et møte under konferansen for tillitsvalgte i februar 1980. Komiteen kom med forslag til "Næringspolitiske tiltak i sameområdene" som konferansen godkjente enstemmig.

Se bilag 1.

c) Skolepolitisk komite

Skolekomiteen har hatt to møter og behandlet 15 saker, bl.a.:

Sameskole for samisktalende barn i Nordre Nordland og Troms
Komiteen gir en prinsipiell støtte til kravene fra Troms Reindriftssamers Fylkeslag om egen sameskole for samisktalende barn i Nordre Nordland og Troms. Komiteen mener det er nødvendig at samisktalende barn får riktig undervisning pedagogisk og på morsmålet.

Utdannings finansiering

Komiteen har også behandlet stipend ordningen og uttaler at tilbudet må gjelde alle samer uansett bosted og gis dersom det er nødvendig.

Grunnskoleloven § 40.7

Komiteen vil hevde følgende bærende prinsipp for samenes skolegang:

1. Samiske barn må få kunne nytte sitt morsmål i skolen, og normalt kunne få undervisning på samisk, uansett fagområde.
2. Skoleloven må endres til å hjemle for samisk språkbruk som en rettighet. Politiske myndigheter bør akseptere nevnte prinsipp som grunnlag for arbeidet med å legge forholdene tilrette for likeverdig skolegang, både juridisk, økonomisk og faglig. Dette vil blant annet øke bevilgningstakt for utgivelse av samiske lærebøker, øket kapasitet for utdanning av samisktalende lærere og aktiv innsats for å øke rekrutteringen til samisk lærerutdanning.

Samisk Studieforbund

Skolekomiteen mener at komiteens oppgave også er å arbeide med saker som angår studieforbundet. Komiteen mener følgende punkter er viktige å ta med:

1. Det er sameforeningene som setter igang kurs. Det er også nødvendig at sameforeningene har studiesekretær. Til landsmøtet har vedtatt noe annet så er det NSR styre som prioriterer kurs og også bestemmer hva slags kurs kan settes igang.
2. Det er NSR som er godkjent som studieforbund. Til landsmøtet har bestemt noe annet så må NSR's navn brukes i denne sammenheng.
3. Det er sekretariatet som skal koordinere og informere om studieforbundets virksomhet.
4. Allerede planlagte kurs må ikke settes igang før faglige, formelle og økonomiske spørsmål er avklart.
5. NSR landsmøte har den øverste myndighet overfor saker som angår studieforbundet.
Landsmøtet bestemmer studieforbundets organisasjonsstruktur og formål.
6. Samisk språk og kultur spørsmål må stå sentralt i studieforbundets virksomhet.

Ved å gå inn for en slik ordning, blir det også opp til styret å gi mandat eller arbeidsoppgaver til fagkomiteene.

b) Næringspolitisk komite

Komiteen har holdt et møte under konferansen for tillitsvalgte i februar 1980. Komiteen kom med forslag til "Næringspolitiske tiltak i sameområdene" som konferansen godkjente enstemmig.

Se bilag 1.

c) Skolepolitisk komite

Skolekomiteen har hatt to møter og behandlet 15 saker, bl.a.:

Sameskole for samisktalende barn i Nordre Nordland og Troms
Komiteen gir en prinsipiell støtte til kravene fra Troms Reindriftssamers Fylkeslag om egen sameskole for samisktalende barn i Nordre Nordland og Troms. Komiteen mener det er nødvendig at samisktalende barn får riktig undervisning pedagogisk og på morsmålet.

Utdannings finansiering

Komiteen har også behandlet stipend ordningen og uttaler at tilbuddet må gjelde alle samer uansett bosted og gis dersom det er nødvendig.

Grunnskoleloven § 40.7

Komiteen vil hevde følgende bærende prinsipp for samenes skolegang:

1. Samiske barn må få kunne nytte sitt morsmål i skolen, og normalt kunne få undervisning på samisk, uansett fagområde.
2. Skoleloven må endres til å hjemle for samisk språkbruk som en rettighet. Politiske myndigheter bør akseptere nevnte prinsipp som grunnlag for arbeidet med å legge forholdene tilrette for likeverdig skolegang, både juridisk, økonomisk og faglig. Dette vil blant annet øke bevilgningstakt for utgivelse av samiske lærebøker, øket kapasitet for utdanning av samisktalende lærere og aktiv innsats for å øke rekrutteringen til samisk lærerutdanning.

Samisk Studieforbund

Skolekomiteen mener at komiteens oppgave også er å arbeide med saker som angår studieforbundet. Komiteen mener følgende punkter er viktige å ta med:

1. Det er sameforeningene som setter igang kurs. Det er også nødvendig at sameforeningene har studiesekretær. Til landsmøtet har vedtatt noe annet så er det NSR styre som prioriterer kurs og også bestemmer hva slags kurs kan settes igang.
2. Det er NSR som er godkjent som studieforbund. Til landsmøtet har bestemt noe annet så må NSR's navn brukes i denne sammenheng.
3. Det er sekretariatet som skal koordinere og informere om studieforbundets virksomhet.
4. Allerede planlagte kurs må ikke settes igang før faglige, formelle og økonomiske spørsmål er avklart.
5. NSR landsmøte har den øverste myndighet overfor saker som angår studieforbundet.
Landsmøtet bestemmer studieforbundets organisasjonsstruktur og formål.
6. Samisk språk og kultur spørsmål må stå sentralt i studieforbundets virksomhet.

Mandat for skolekomiteen

Det foreligger ikke mandat for komiteen og derfor har komiteen fremmet følgende forslag til mandatområde overfor styret og landsmøtet:

"Skolepolitisk utvalg i NSR arbeider med utdannings- og skolepolitiske saker fra førskole til høyskole nivå.

Utvalget bør være sammensatt slik at den til enhver tid dekker de aktuelle saksområder.

Skolepolitisk utvalg består av 5 medlemmer, formann og 4 medlemmer. Landsmøte velger hvert år formann og 2 styremedlemmer.

Utvalgets mandattid er ett-1-år.

Skolepolitisk utvalg arbeider med saker som landsmøte pålegger utvalget eller saker som styret pålegger eller saker som utvalget selv tar opp. Rapport om virksomheten i skolepolitisk utvalg innarbeides i styrets årsmelding.

Styret bør innhente uttalelse fra utvalget i spørsmål innenfor utvalgets kompetanse område.

Lærersituasjonen i samiske områder

Skolekomiteen har også behandlet lærersituasjonen i samiske bosettingsområder og konstaterer at det er prekær mangel på samisktalende lærere. Komiteen mener at tilbudet om permisjon med lønn for å lese samisk bør fortsatt opprettholdes. Komiteen ber styret i NSR ta opp saken om leseplikt for lærere som underviser i samisk. Eksempelvis kan nevnes at lærere som underviser i fremmedspråk (innvandrerbarn) får leseplikten redusert med 16% på barnetrinnet og 9% på ungdomsskoletrinnet.

Felles Nordisk samisk høyskole

Komiteen har også drøftet "Tiltak av betydning som angår samene" som Regjeringen skal sette igang, og utifra dette vil komiteen fremholde at felles nordisk samisk høyskole er en så positiv tanke at saken bør utredes. Ved høyskolen inngår linjer som utmark, reindrift, media, lærerutdanning og gymnas.

d) Økonomikomite

Økonomikomiteen har vurdert økonomien i NSR og for å bedre økonomien i organisasjonen har komiteen satt igang kunstlotteri.

5. BUDSJETT OG ØKONOMI

Norske Samers Riksforbund har for 1979 fått statstilskott på kr 220.000,- fra kap.1223,post 70.

Også i år har vi vært nødt til å be om økonomisk hjelp fra lokale foreninger for å bedre NSR's økonomiske situasjon.

"Støttetier" aksjonen har vært en bra inntektskilde og NSR er takknemlig for den innsatsen foreningene har bidratt med. Vi kan ikke regne med å få mere statstilskudd i 1980 enn i 1979, men vi har anmodet de sentrale myndighetene ved utdeling av midler spesielt legge merke til at arbeidsmengden ved NSR har økt og at NSR er nødt til å engasjere konsulenter til utredningsarbeidene som igangsettes.

Støtte til NSR

NSR konstaterer at det er flere og flere som betaler månedlige beløp til NSR.

For kalenderåret 1979 er det kommet inn kr 33.872,40 som styret takker for.

Lån til drift av sekretariatet

I 1979 måtte NSR oppta et kassekredittlån på kr 30.000,- til drift av sekretariatet.

Budsjett 1980

Over Kap.1223, post 70 er det for 1980 søkt om et tilskott på kr 350.000,-. Det ordinære budsjett forslag var på kr 462.261,-. I St.prp. nr.1 (1979-1980) er der for budsjetterminen 1980 foreslått tilskott til NSR og norsk seksjon av Nordisk Sameråd kr 325.000,-. Sekretariatet har fått opplyst at NSR ikke må regne med å få mer enn det NSR fikk for 1979.

Det betyr nedskjæring med 1/3 av budsjettforslaget som vil medføre innskrenkning ved NSR's virksomhet også i år.

Medlemskontingent

Medlemskontingeneten til NSR for 1979 har vært kr 20,-.

Det er ønskelig at lokallagene betaler medlemskontingent ved årsskiftet fordi NSR har svak økonomi i den perioden.

B A L A N S E / B Á L A N S A

Eiendeler/Opmodat

Inventar/viessodávvirat	kr. 10 000,00
Kasse/Kássa	" I 507,80
Bankkonto/Bánkokonto 7594.05 0I938	" I 976,37
Bankkonto/Bánkokonto 4932 63 I4I72	" 6 599,67
Bankkonto/Bánkokonto 4930 08 00436	" 560,00
Postgiro/Poastagiru	" 2 280,55 kr. 22 924,39
Debitorer/Debiturat	" I9 929,25
Sámi Áigi	" I 500,00
Televerket	" 925,00 kr. 22 354,25
Eiendeler i alt/Opmodat oktibuot	<u>kr. 45 278,64</u>

Gjeld/Vealgi

Kreditorer/Krediturat	kr. I7 72I,55
Guovdageainnu Sámiid Searvi	" 7 500,00
Norsk Kulturråd/Norgga Kulturráðói	" 295,00
Arbeidsgiveravgift/Bargoaddigolut	" 5 I84,00
Skattetrekk/Vearru	" 8 854,00 kr. 39 554,55
Bankkonto/Bánkokonto	" " I4 604,60
Gjeld i alt/Veàlgi oktibuot	<u>kr. 54 I59,15</u>
Kapitalkonto I.I.79	kr. I5 994,86
Overskudd i år/Vuoitu dán jagi	" 7 II4,35 kr. 8 880,51
Underbalanse	<u>kr. 8 880,51</u>

Karasjok 31.I2.79

Nils Anders Bieska
Kasserer

R E S U L T A T R E G N S K A P / R E H K E T D O A L L U

Inntekter/Sisaboaðut

NSR barneleir/NSRa mánaidleaira	kr 10 000,00
Statstilskott/Stáhtadoarjjo	" 220 000,00 kr 230 000,00
Fylkesarbeidskontoret/	
Filkabargokántuvra	" 37 410,05
Renter/Reanttut	" 2 735,57
Gaver/Skeankkat	kr 33 872,40
Støttetiere/Doarjjalogežat	" 13 820,00
Kontingent/Kontigeanttat	" 18 010,00 " 65 702,40
Inntekter/Sisaboaðut	<u>kr 335 848,02</u>

Utgifter/Olggосgolut

Avskrivning inventar/	
Viessodávviriid geavaheapmi	kr 2 000,00
Lønninger/Bálkkat	kr 148 405,93
Arbeidsgiveravgift/Bargoaddigolut	" 18 275,00 " 166.680,93
Styrets utgifter/Stivragolut	" 46 534,35

Driftsutgifter/Doaibmagolut

Representasjoner/Representašuvnnat	kr 1 320,85
Assuranse/Assuranssat	" 848,00
Abonnenter/Abonnenttat	" 391,25
Inventar/Dávvirat	" 919,00
Porto/Poastagolut	" 7 244,10
Telefon/Telefuvdna	" 6 874,50
Annonser/Annonsat	" 2 283,55
Husleie/Viessoláigu	" 6 160,00
Kontorrekvisita/Kánturbiergasat	" 24 372,84 " 50 414,09
Landsmøteutgifter/Jahkečoahkkingolut	" 59 965,80
NSR barneleir/NSRa mánaidleaira	" 2 080,00
Gaver/Skeankkat	" 1 058,50
Utgifter/Gålut	<u>kr 328 733,67</u>
Overskudd/Vuoitu	" 7 114,35

R E V I S J O N S B E R E T N I N G

Vi har revidert Norske Samers Riksforbunds regnskap for 1979. Regnskapet gir etter vår mening et godt uttrykk for NSRs årsresultat.

Det framlagte resultatregnskap og balanse kan anbefales som NSRs regnskap for 1979.

Karasjok, 4.juni 1980

Per Ove Biti
revisor
(sign).

Regnor Jernsletten
revisor
(sign).

BUDSJETT/BUŠEAHTTA 1981

Lønninger/bálkkat

Hovedsekretær/oáivečálli 1.tr.	kr 102.000,-
Adm.sekr./hálldahusčálli 1.tr.	" 87.000,-
Kont.ass./Kánturveahki 1.tr.	" 60.000,-
Styrets og AU mótegodtgjørelse/ Stivrра ja BL čoahkkingolut	" 6.200,-
12,6% m.v.a./bargoaddigolut	" <u>32.150,-</u> kr 287.350,-

Styrets utgifter/stivra golut

3 styremøter/stivračoahkkimat á 10.000,-	30.000,-
6 AU-møter/BL čoahkkimat á 3.000,-	" 18.000,-
NSR kulturpolitisk komite/ NSR kulturpoletihkkalaš lávdegoddi	" 15.000,-
NSR skuvlalávdegoddi/skolekomite	" 15.000,-
NSR næringspolitisk komite/ NSR ealahuspoletihkkalaš lávdegoddi	" 15.000,-
Representasjonsutgifter/ repr.golut ja mátkit	" <u>30.000,-</u> " 123.000,-

Drift av sekretariatet/čállingotti
doaibmagolut

Kontorlokaler/kánturlanjat	" 12.000,-
Kontorrekvista/kánturneavvut	" 20.000,-
Inventar/kánturbiergasat	" 10.000,-
Telefon,porto/telefuvdna,poasta	" 20.000,-
Assuranse, forsikring	" 1.500,-
Landsmøteutgifter/jahkečoahkkingolut	" 40.000,-
Uforutsatte utgifter/eara golut	" <u>10.000,-</u> " 113.500,-
	<u>kr 523.850,-</u>

Finansiering/ruhtadeapmi

Statstilskott/stáhtadoarjja	Kr 400.000,-
Medlemskontingent/miellahturuhta	" 40.000,-
Div. tilskudd/skeankkat	" <u>83.850,-</u>
	<u>Kr 523.850,-</u>

Godkjenning av regnskap 1979 og budsjett 1981/
1979 rehketoalu ja 1981 bušeahutta dohkeheapmi.

Landsmøtet vedtok enstemmig regnskapet før 1979 og budsjett 1981.

Jahkečoahkkin dohkkehi ovttajienalaččat 1979 rehketoalu ja 1981 bušeahta.

VALG

Til valg står formannen som velges for ett år ved særskilt valg.

Laila Somby Sandvik m/vararepr. Máret Sára
Bjarne Store Jacobsen m/vararepr. Edvin Aikio

Alle medlemmer i næringspolitisk-, kulturpolitisk- og skolepolitisk utvalg, økonomikomite og valgkomite er på valg. Dessuten revisorer.

LOKALE SAMEFORENINGER TILSLUTTET NORSKE SAMERS RIKSFORBUND

1. Alta Sameforening/Álaheaju Sámiid Searvi
2. Manndalen Sameforening/ Almmaivákki Sámiid Searvi
3. Bergen Sameforening/ Bergen Sámiid Searvi
4. Vadsø Sameforening/ Čáhcesullu Sámiid Searvi
5. Tanabredden Sameforening/Deatnugátti Sámiid Searvi
6. Tana Sameforening/Deanu Sámiid Searvi
7. Kautokeino Sameforening/Guovdageainnu Sámiid Searvi
8. Helgeland Sameforening/Helgeland Sámiid Searvi
9. Hinnøy og Omegn Sameforening/Iina ja Biras Sámiid Searvi
10. Karasjok Sameforening/Kárašjoga Sámiid Searvi
11. Karasjok sameungdomsforening/Kárašjoga Sámi Nuoraid Searvi
12. Masi Sameforening/Máze Sámiid Searvi
13. Nord-Trøndelag Sameforening/Nord-Trøndelag Saemien Searvi
14. Oslo Sameforening/Oslo Sámiid Searvi
15. Porsanger Sameforening/ Porsanggu Sámiid Searvi
16. Tromsø Sameforening/Romssa Sámiid Searvi
17. Spansdalen Sameforening/Ruonnggu Sámiid Searvi
18. Trondheim Sameforening/Trondheim Sámiid Searvi
19. Nesseyb Sameforening/Unjargga Sámiid Searvi
20. Nesseyb Sameungdomsforening/Unjargga Sámi Nuoraid Searvi

Bilag 1.

NÆRINGSPOLITISKE TILTAK I SAMEOMRÅDENE

Næringslivet i de samiske bosettingsområder er hovedsaklig basert på primærnæringer. Det er derfor tradisjonell og ofte lite variert m.h.t. nye former.

Samtidig kan kommunikasjoner og andre samfunnsmessige tilbud, som f.eks. skoler, forretnings- og administrasjonssentra og grendehus være dårlige i disse områder. Dette har ofte resultert i fraflytting, i mange tilfeller mot befolkningens eget ønske.

Dette kan være et mål for samfunnsutvikling.

Fra samfunnets side må forholdene mest mulig legges slik til rette at folk ikke skal behøve å søke byer og større tettsteder såfremt det finnes rimelig mulighet for å drive inntektsbringende arbeid på sitt opprinnelige hjemsted.

At folk, som er vokst opp i primærnæringer, ønsker å nyttiggjøre seg av ressurser i utkantstrøk må sees som samfunnsmessig utnytting. I de samiske bosettingsområder, både ved kysten og i innlandet er det derfor nødvendig å skape nye aktiviteter som kan gi muligheter for nye arbeidstilbud og derved flere arbeidsplasser.

Kystsamene har hittil falt utenfor de fleste offentlige tiltak som er iverksatt for å bedre samenes forhold. Det er derfor spesielt viktig å ta opp kystsamenes økonomiske, kulturelle og sosiale forhold til bred vurdering og utarbeide en plan for konkrete tiltak for å bedre deres samfunnsforhold. Dette bør nå tas opp i forbindelse med den nye Nord-Norge planen som Regjeringen skal utarbeide.

De tiltak som er satt igang i forbindelse med den tidligere aksjonsplanen for de samiske områder skjer hovedsaklig i de sentrale samiske bosettingsområder. Det er også nødvendig med en videreføring av disse tiltak.

Innen næringslivet har arbeidet til i dag vært mest konsentrert om å sikre de eksisterende aktiviteter og arbeidstilbud. Videreføring av arbeidet bør etter hvert, mere bestå i å finne frem til nye aktiviteter ut fra områdets forutsetninger. Det bør satses mere på utviklingsprosjekter innen næringslivet som kan gi nye arbeidstilbud og øket inntektsgrunnlag.

I den videre næringsplanlegging i de samiske bosettingsområder bør enkelte problemstillinger få spesiell oppmerksomhet:

I kystsamenes bosettingsområder bør man se problemene i en videre sammenheng enn bare på de rent næringsmessige. I en vurdering av tiltak for å bedre de økonomiske og sysselsettningsemessige kår for kystsamene er det viktig også å se de kulturelle, språklige og sosiale forhold i sammenheng med de næringsmessige. I denne forbindelse vil man trekke frem eksempler på problemstillinger som krever spesiell oppmerksomhet når konkrete tiltak formuleres. Dette kan gjøres i en egen kapittel i den bebudede Nord-Norge plan.

1. Spesielle finansieringsordninger for mindre typer båter velegnet til fjordfiske og for kjøp av bruk.
2. Etablering og fornying av eldre anlegg for fiskemottak og videreforedling av fiskeprodukter.
3. Strengere bruksregulering i fjordene som har formål å beskytte fjordfiske.
4. Ekstraordinære støtteordninger for å fornye og bygge småbruk for kombinasjonsdrift i jordbruket. Dette kan f.eks. være fjordfiske i kombinasjon med sauehold, geitehold, utmarksnæringer, lakseoppdrett, gjess, skinnfarmer og duodji.
5. Bygging av forsamlingslokaler og grendehus
6. Samiske undervisningstilbud i språk og kulturhistorie må gjennomføres i de kystsamiske bygder. Det kan også tenkes bygging av nye skoler i enkelte bygder.
7. Bedre kommunikasjoner i kystområdene slik at dette ikke tvinger folk å flytte.
8. Bygging av småbåt havner.
9. Finne utnyttelsesformer for andre sjø-produkter, f.eks. tang, tare, skjell, fiskeslo, etc.
10. Tiltak for å bedre boligstandard.

Denne aksjonen vil være aktuell for følgende kommuner:

I Finnmark for hele eller deler av kommunene Sør-Varanger, Nesseby, Tana, Gamvik, Lebesby, Porsanger, Nordkapp, Måsøy, Kvalsund og Alta.

I Troms deler av følgende kommuner: Kvænangen, Nordreisa, Skjærøy, Kåfjord, Storfjord, Lyngen, Balsfjord, Salangen, Gratangen, Skånland, Lenvik og Sørreisa.

I Nordland i kommunene Ankenes, Ballangen, Evenes, Tysfjord, Hamarøy og Sørfold.

En stor del av det arealet som er representert ved de nevnte kommuner ligger innenfor reinbeitedistrikter. Det er derfor viktig at også reindriftens interesser i disse kommuner tas med i en næringsplanlegging. Det er først og fremst i forbindelse med fylkes- og generalplanarbeid at reindriften må trekkes i den fremtidige arealdisponering. NSR og NRL må i samråd med planleggingsmyndigheter (både på departements- og fylkesplan) utarbeide planleggingsprosedyrer som sikrer at reindriftsinteressene kommer med i arealplanlegging i kystkommunene våre.

Dette gjelder i hele reinbeiteområdet.

Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder forutsettes å få en permanent løsning i DUF innen utgangen av 1981. Det er et generelt samisk ønske å få beholde fondet som et eget organ med den målsetning å arbeide konkret for å styrke næringslivet i de samiske bosettingsområdene, for å beholde den lokale styringen og ha fondets nåværende fleksibilitet. NSR vil i den forbindelse foreslå at fondets mandat område utvides til å gjelde hele det samiske bosettingsområdet, for på den måten også å få kystsame områdene med. En forutsetning for dette er at fondet har eget styre som representerer kunnskaper om de lokale forhold i mandat-området.

Som en del av DUF vil fondet få nyttiggjøre seg DUF's tekniske apparat og samtidig være med på å styre DUF's tiltak mere til behovene i fondets mandatområde. Fondet har hittil i stor grad engasjert seg i allerede etablerte tiltak for å støtte disse til å eksistere. Ved en nærmere samarbeidsordning med DUF vil fondet ha mulighet å overlate DUF en stor del av de administrative gjøremål for den type engasjement slik at fondet kan bruke sine faglige og personellmessige ressurser mere på utviklingsprosjekter.

En må også i denne forbindelse ta hensyn til utdanning og til de kulturelle og sosiale forhold i mandatområdet. Det er f.eks. viktig å utdanne fagfolk med bakgrunn fra området og prioritere voksenopplæring som kvalifiserer folk i yrker som er i området, bl.a. i primærnæringer. Som eksempler på utviklingsprosjekter som fondet har engasjert seg i kan nevnes Iešjávri fiskeprosjekt, kultiveringsprosjekter i Kautokeino, pelsdyrfarm og fondets støtte til utmarkskontorene og tiltaksarbeider.

Det er et stort behov for å arbeide videre med disse ideene. Vi vil her nevne noen konkrete arbeider i kommunene som bør få større oppmerksomhet.

I Nesseby er det spesielt fiskemottak og videreforedlingsapparat for fiskeprodukter som bør fremmes. Dessuten er det stor interesse for oppdrett av laks og kultiveringsarbeid av ferskvannsfiske. Videre har samisk husflid fått større og større oppmerksomhet i kommunen. I forbindelse med dette er også behovet for voksenopplæring økende i kommunen.

I Tana bør en spesielt rette oppmerksomheten på kystfiskernes interesser og de muligheter som eventuelt ligger i utmark. Dessuten er det en del aktivitet omkring småindustri og husflid av spesiell interesse for utviklingsfondet. I likhet med Nesseby bør en ta opp bruksregulerings- og fordelings-spørsmål i fjorden opp med myndigheter.

Også i Tana kan videreforedlingsanlegg både for fiske- og utmarksprodukter være av interesse å bygge opp.

Porsanger har mye av de samme behov av næringstiltak som Nesseby og Tana. Det er først og fremst i fiske og fiskeprodukter at mulighetene kan ligge i utvidet arbeidstilbud. Dessuten innen småindustri bygget på stedets produkter og arbeidskraft. Også i Porsanger bør en analysere mulighetene innen utmarksnæringen, f.eks. fiskeoppdrett, bær og husflid. Dessuten arbeide videre med tanken om å opprette en pelsdyrfarm.

Ellers er forholdene nokså like over hele kysten. Her kan nevnes:

- kartlegging av utmarksressurser
- støtte opp om kommunenes tiltaksarbeid også i de andre kommuner
- støtte opp om organisering av utmarkslag
- vi antar at det vil være rom for utvikling og nyetablering innen jordbruket i kommunene.
- pelsdyroppdrett må vurderes på bakgrunn av tilgang på råstoff til fôr, kommunenes interesse og personer som viser spesiell interesse og initiativ for å starte opp med den slags arbeid
- etablering av småbedrifter i snekkerfaget, elektro, bekledningsutstyr og husflid
- voksenopplæring bygget på de lokale behovene

Her er bare nevnt noe i stikkordsform av tiltak som både utviklingsfondet og andre organer og organisasjoner kan arbeide videre med for å fremme næringslivet i hele det samiske bosettingsområdet.

Bilag 2.

SAMISK RADIO OG TV SENTER

Samiske journalister samlet til Norske Samers Riksforbunds mediaseminar i Alta 12.-14.mars 1980 viser til den grundige utredningen fra sameradioenes arbeidsutvalg om behovet for et samisk samnordisk produksjonssenter for radio og TV.

Vi er kjent med at radiosjefene for YLE, NRK, og SR har avskrevet saken for videre behandling på deres møte i København den 20.12.1979.

Seminaret anser dette vedtaket som et tegn på at ledelsen innen NRK, YLE og SR ikke har tatt til følge de krav som er kommet fra samisk hold i denne saken. Vi viser til de vedtak som er gjort i NSR, NRL, Nordisk Samekonferanse, Sameparlamentet i Finland og Svenske Samernas Riksforbund der behovet for et slikt senter er presisert.

De samiske journalistene oppfordrer nå de samiske organisasjonene, og spesielt Nordisk Sameråd til å fremme saken for politiske myndighetene, bl.a. Nordisk Råd, slik at sentret snarest blir en realitet.

Bilag 3.

NORDSAT

Samiske mediaarbeidere tror ikke NORDSAT prosjektet vil fremme det tenkte formål, å øke kulturkontakten i Norden. En frykter denne kan være ytterligere et middel hvormed minoritetskulturer utarmes. Samisk journalistseminar ser derfor gjerne at prosjektet ikke realiseres og at de nordiske land bruker midler til å fremme samisk informasjonsarbeid gjennom konvensjonelle radio- og fjernsynskanaler.

Landsmøtets merknader vedr. årsmeldingen

Forslag fra Kautokeino Sameforening:

Landsmøtet ber NSR's styre foreslå medlem i Norsk Sameråd.

Landsmøtet godkjente årsmeldingen med tillegg at styret i NSR foreslår medlem til Norsk Sameråd.

VEDTEKTER FOR NORSKE SAMERS RIKSFORBUND

NSR's vedtekter v/formann Odd Ivar Solbakk

(vedtekter som gjelder i dag og forslag til endringer)

§ 1 Foreningens navn

Foreningen skal hete: Norgga Sámiid Riikkasearvi - Norske Samers Riksforbund

§ 2 FORMÅL

Norgga Sámiid Riikkasearvi - Norske Samers Riksforbund har til hovedformål :

- a) hevde den samiske folkegruppens rettigheter overfor de norske myndigheter og overfor den norske almenhet.
- b) befordre og koordinere aktiviteter og meningsytringer beregnet på å bedre den samiske folkegruppens stilling i Norge sosialt, kulturelt og økonomisk.
- c) sørge for at korrekt informasjon om saker som angår samene blir gjort tilgjengelig for almenheten.
- d) sørge for samarbeid med andre samiske hovedorganisasjoner

§ 3 MEDLEMSKAP

Som medlemmer av Norgga Sámiid Riikkasearvi - Norske Samers Riksforbund - kan bare opptas lokalt organiserte foreninger som godtar Riksforbundets vedtekter og hvis lover ikke strir mot Riksforbundets formål.

Søknad om medlemskap med den lokale forenings lover vedlagt, sendes landsstyret i Norgga Sámiid Riikkasearvi - Norske Samers Riksforbund - som avgjør saken.

Der hvor det ikke er oppretter lokale sameforeninger gis det muligheter for samer å søke om direkte medlemskap til NSR ved styret.

§ 4 ÅRSKONTINGENT

Medlemsforeningene betaler Norgga Sámiid Riikkasearvi - Norske Samers Riksforbund - en årskontingent hvis størrelse fastsettes av landsmøtet.

§ 5 LANDSMØTET

Norgga Sámiid Riikkasearvi - Norske Samers Riksforbund - har som høyeste myndighet landsmøtet, som innkalles hvert år med minst 2 måneders varsel.

Landsmøtet holdes hvert år innen utgangen av juni måned.

§ 6 DELEGATER TIL LANDSMØTE

Hver medlemsforening sender delegater til landsmøtet i henhold til vedkommende forenings registrerte medlemstall ved siste års-skifte slik :

Inntil 25 registrerte medlemmer gir rett til 2 delegater, deretter gir hvert påbegynt 15-tall registrerte medlemmer rett til ytterligere 1 delegat inntil 55 registrerte medlemmer. Deretter gir hvert påbegynt 75-tall registrerte medlemmer 1 delegat.

Hver delegat skal møte frem med skriftlig fullmakt fra sin forening.
Bare delegater har stemmerett på landsmøtet.
Riksforbundets landsmøter er åpne for alle.

LANDSMØTET SKAL

1. Behandle landsstyrets årsberetning
2. Behandle Riksforbundets årsregnskap som skal legges frem for landsmøtet i revidert stand.
3. Behandle de saker som landsstyret eller medlemsforeninger ønsker å legge frem for landsmøtet.
Saker som ønskes slik behandlet må være nevnt i innkallingen til landsmøtet.
4. Vedta budsjett og arbeidsprogram for kommende landsmøteperiode.
5. Velge hvert år .
a) Landsstyre

Formann, nestformann og 5 styremedlemmer

Formannen velges for ett - 1- år ved særskilt valg.

Formann, nestformann og ett styremedlem danner arbeidsutvalg.

Disse bør velges innen et geografisk begrenset område.

Ved første gangs suppléringsvalg går 2 medlemmer av styret ut ved loddtrekning.

- a) Personlige varamenn til styret.

- b) 2 revisorer

Alle valg skjer skriftlig.

§ 7 LANDSSTYRETS PLIKTER

1. Representere Riksforbundet
2. Sørge for at § 2 i vedtekten blir virkelig gjort i den utstrekning de til enhver tid disponibele midler tillater.
3. Holde medlemsforeningene stadig underrettet om alle viktige avgjørelser.
4. Legge frem for landsmøtet detaljert beretning om sin virksomhet.

§ 8 ANDRE BESTEMMELSER

Språkbruk

Hovedspråk for Riksforbundet skal være samisk, men hver medlemsforening bestemmer selv hvilket språk - samisk eller norsk - den vil bruke i sin korrespondanse med Norgga Sámiid Riikkasearvi - Norske Samers Riksforbund.

Medlemsforeningene har krav på at henvendelser til Riksforbundet blir besvart på samme språk som de er forfattet i.

Hver delegat får selv bestemme hvilket språk vedkommende vil bruke under forhandlingene på landsmøtet, men andre språk tolkes til samisk. Samisk tolkes til norsk og norsk til samisk,

§ 9 PARTISKHET

Norgga Sámiid Riikkasearvi - Norske Samers Riksforbund - er partipolitisk og religiøst uavhengig.

§10 EKSKLUSJON

En medlemsforening som handler i strid med disse vedtekter, eller på annen måte handler i åpenbar strid med de samiske interesser, kan av landsmøtet utelukkes fra videre medlemskap i Norgga Sámiid Riikkasearvi - Norske Samers Riksforbund. Til slik utelukkelse kreves 2/3 flertall. Vedkommende medlemsforening skal gis adgang til å uttale seg til landsmøtet før slik beslutning kan treffes.

§ 11 ENDRING AV VEDTEKTENE

Endring av disse vedtekter kan skje med 2/3 flertall på et landsmøte etter at vedkommende endringsforslag er behandlet i hver enkelt medlemsforening.

§12 I tilfelle Norgga Sámiid Riikkasearvi - Norske Samers Riksforbund - skulle ønske å opphøre med sin virksomhet, må dette vedtas av landsmøtet med 2/3 flertall.

I tilfelle oppløsning blir Riksforbundets midler å dele mellom de tilsluttede foreninger i henhold til deres medlemstall ved siste årsskifte.

Merknader vedr. forslag til endringer av vedtektenes.

§ 2. Formål

Foreslår nytt punkt under pkt.d.
"sørge for samarbeid med andre samiske hovedorganisasjoner".

Dette må stå i vedtektenes da samarbeidet over landegrensene i de siste årene har blitt bedre. Samarbeidet med NRL er også viktig.

§ 3. Medlemsskap

Foreslår flg. tillegg:

"Der hvor det ikke er opprettet lokale sameforeninger gis det muligheter for samer å søke om direkte medlemsskap til NSR ved styret".

De siste årene har antallet på sameforeninger økt i NSR, men enda faller flere samiske distrikter utenfor, spesielt ved kysten. Derfor bør vedtektenes gi muligheter for alle samer å melde seg inn i NSR. Nå gjeldende vedtekter gir ikke denne muligheten.

§ 5. Landsmøtet

Foreslår endring av tidspunkt for avholdelse av landsmøte.
"Landsmøtet holdes hvert år innen utgangen av juni måned".

Vedtektenes i dag sier at landsmøtet skal holdes innen utgangen av april og NSR har klart å overholde dette et par ganger.

Vanligvis blir landsmøtet holdt i juni og derfor bør det stå i vedtektenes.

Delegater til landsmøtet

Foreslår en ny måte å regne utsendinger til landsmøtet.
"Inntil 25 registrerte medlemmer gir rett til 2 delegater, deretter gir hvert påbegynt 15-tall registrerte medlemmer rett til ytterligere 1 delegat inntil 55 registrerte medlemmer. Deretter gir hvert påbegynt 75-tall registrerte medlemmer 1 delegat."

I de senere år har medlemstallet økt spesielt i foreninger i samiske kjerneområder. Utregning av delegater til landsmøtet kan ikke lenger godtas da det gir altfor stor makt til store foreninger p.g.a. delegatantallet.

Videre er vi redde for at det store delegatantallet vil virke slik at vi ikke lenger makter å holde landsmøte.

Landsmøtet skal

punkt 5 a) Landsstyre

Foreslår valg av styre og arbeidsutvalg slik:

"Formann, nestformann og 5 styremedlemmer.

Formannen velges for ett -l- år ved særskilt valg.

Formann, nestformann og ett styremedlem danner arbeidsutvalg.

Sameforeninger har allerede i 1974 anmodet om at styret bør utvides.

Styret bør utvides da sameforeninger har økt og vi har fått foreninger over hele landet og dermed har landsstyret også større ansvar.

Foreslår å øke styret med 2 medlemmer slik at landsstyret utgjør 7 medlemmer.

Kassereren engasjeres.

Nu er det 3 medlemmer i arbeidsutvalget og AU utgjør flertallet i styret som er utilfredsstillende.

Derfor foreslås å fastholde 3 medlemmer i AU, men vi ber om at vedtektenes fastslår at nestformannen skal være med i AU.

§ 8. Andre bestemmelser

Språkbruk

"Hovedspråket for Riksforbundet skal være samisk. Andre språk tolkes til samisk. Samisk tolkes til norsk og norsk til samisk".

Vi må ha dette med i vedtektenes for å ivareta språket vårt. Da vi har planer om å skaffe simultantolkanlegg skulle ikke dette forsinke landsmøtet noe.

Landsmøtet vedtok:

"Behandling og eventuelle endringer av vedtektenes utsettes til landsmøte 1981.

Saken behandles i arbeidsgruppen, men det fremmes ikke forslag om endringer på dette landsmøtet."

Samisk Studieforbund

Retningslinjer og organisasjonsform v/Odd Mathis Hætta.

Hva er Studieforbundets arbeid?

Det er å drive opplysningsarbeid innenfor kulturpolitikk, næringspolitikk, miljøpolitikk osv. Det skal drives innad bland samer og utad for å informere almenheten.

Hvorfor?

Samer har til denne dag ikke fått tilfredsstillende undervisningstilbud hverken innenfor det norske undervisningsvesen og med relevante samiske emner. Derfor blir Studieforbundets oppgave blant annet: Å drive faktisk folkeopplysning såvel til samer som nordmenn. Det er for å nå større erkjennelse, dvs. få kunnskap og forståelse for forholdene i samfunnet og livet ellers slik at man kan på en kritisk vurderende holdning ta standpunkt til forskjellige spørsmål. Jeg skal ta for meg 3 punkter:

- vedtekter
- studiearbeid i lokallag
- budsjett

Ang. vedtekter. Det er viktigst å få støtte og vite hva det skal arbeides med som er den største vanskeligheten nå.

Forslag til vedtekter av Odd Mathis Hætta.

1. Organisasjon og målsetting

Sámi Oahppo-lihttu er Norske Samers Riksforbunds (NSR) studieforbund innenfor rammen av Lov om voksenopplæring av 1.8. 1977 som gjennom voksenopplæringstiltak og kulturaktiviteter har til formål å drive opplysnings- og undervisningsvirksomhet med hovedvekt på samisk kultur og språk, og utbre kjennskap om samer og samiske forhold til den norske almenhet.

Denne virksomhet drives primært blant medlemmene i de lokale sameforeninger (sámiid searvi) som er tilsluttet NSR og andre samiske organisasjoner som NSR samarbeider med.

2. Medlemskap

Som medlemmer opptas lokale sameforeninger (sámiid searvi) og andre foreninger/lag med tilsvarende målsetting som NSR.

Lokalt ledes studiearbeidet av et studiesyre på 3 som er valgt for 2 år av lokalforeningen. Lokalforeningen kan tilsette studiesekretær for å ta seg av det daglige arbeidet.

3. Representantskap

Representantskapet er den høyeste myndighet i Sámi Oahppo-lihttu. Hver medlemsforening velger representanter etter følgende regler:

0-50 studietiltak med statstilskudd: 1 representant

51-100 studietiltak med statstilskudd: 2 representanter
Over 100 studietiltak med statstilskudd: 3 representanter

Hver representant har 1 stemme

Representantskapet skal ha møte innen utgangen av juni.

Representantskapet skal behandle:

1. Melding om studieforbundets virksomhet
2. Revidert regnskap godkjennes
3. Nye tiltak og planer for kommende år
4. Budsjettet
5. Opptak av evt. nye medlemmer
6. Innkomne saker

7. Valg av a) ordfører og varaordfører i representantskapet
for 1 år
b) formann og varaformann i styret for 2 år
c) 1 styremedlem for 2 år
d) 3 vararepresentanter til styret for 2 år
e) Statsautorisert/registrert revisor for 1 år

4. Styret

Styret består av 3 medlemmer.

Styrets plikter:

- a) ha ansvar for ledelsen av Sámi Oahppolihttu, og styre virk-somheten i samsvar med vedtekter og retningslinjer,
- b) utarbeide årsmelding og regnskap, planer og budsjett,
- c) godkjenne studieopplegg. Styret har ansvaret for at stu-dieoppleggene er faglig tilfredsstillende, og at de er offentlig tilgjengelig.
- d) virke til at det arrangeres kurs/seminarer for personell som arbeider med studiearbeid i organisasjonen og foreningene.

5. Ekonomi

Sámi Oahppolihttus drift finansieres av et administrasjonstil-skudd fra Kirke- og Undervisningsdepartementet, og et medlems-kontingent fastsatt for hvert år av representantskapet. Fonds som studieforbundet måtte opparbeide, forvaltes av styret etter regel gitt av representantskapet.

6. Vedtektsendringer

Vedtektsendringer behandles av styret og kan vedtas av rep-resentantskapet med 2/3 flertall av de frammette. Styret må ha behandlet innkomne endringsforslag og sendt ut til med-lemmene minst 1 måned før representantskapsmøtet.

7. Oppløsning

Representantskapet kan oppløse studieforbundet med 2/3 fler-tall av representantskapets samtlige medlemmer. Det skal på forhånd innhentes styrets uttalelse. Forslaget om oppløsning må legges fram på et representant-skapsmøte, og kan først vedtas på neste. Ved eventuell oppløsning skal eventuelle midler og gjelds-poster fordeles etter representantsskapets bestemmelse.

Studiearbeid i lokallag - Budsjett

Først må lokallagene ta kontakt med sentraladministrasjonen som må etableres ganske snart.

Sentraladministrasjonen skal gi informasjon om bevilgninger, søknader, søknadsskjemaer som skal sendes ut og som skal fylles.

Videre skal lokallagene velge et lokalt studieutvalg og velge studiesekretær.

Det må også vurderes hva slags kurs Studieforbundet skal holde. Lokallagene må da forespørre sine medlemmer om hva de ønsker og har behov for.

Når det gjelder f.eks. kurs i samisk ortografi så er jeg redd for at det ikke finnes opplegg til et slikt kurs.

Opplegget må først utarbeides og når et opplegg er utarbeidet så må det sendes til riksstyret til godkjenning som skal foreslå en godkjenning av kurset. Formelt er det departementet som godkjenner kursene. Det står i § 4,pkt.c.

Når det gjelder kurs tilbud, fagannonser osv vil dette medføre mye gratisarbeid til lokallagene. Som jeg har forstått vil ikke lokallagene få støtte til dette.

Når man holder kurs så vil lokallagene få kr 15,- pr. kurstimé til administrasjonen. Det viktigste hadde vært å få midler i startfasen. En annen mulighet er å innlede samarbeid med f.eks. korrespondansekursetene. Jeg tror de vil stille seg positive, men samarbeidet må koordineres gjennom sentraladministrasjonen.

Lokallagene skal også fremme budsjett som går gjennom sentraladministrasjonen til departementet.

NSR har søkt om midler i slutten av april. Jeg er redd for at når søknaden ble sendt såpass sent at det ikke vil få midler for i år. Budsjettet er også altfor omfattende og det er satt altfor mye kurs til enkelte lokallag.

For å få igang studiearbeidet må vi danne et interimstyre nu og fast utvalg utpå høsten.

Samepolitisk program
v/Nils Jernsletten.

Jeg skal her orientere om hvilke prinsipper som er vedtatt på nordisk plan og hvorfor vi trenger samepolitisk program.

Jeg skal også prøve å ta med hovedpunkter som etter min mening er meget viktige.

En annen side som også er viktig er de problemene som oppstår ved å skrive et sånt program.

Tilslutt skal jeg si noe om hvordan man i praksis skal sette programmet ut i livet.

Vi har til nå i hvertfall et program som er ferdig. Vi har vedtatt det kulturpolitiske program i 1971.

Et annet viktig program er det næringspolitiske programmet som ble vedtatt i 1978, på Samekonferansen.

Hvis vi holder oss til hovedmålsettingene som er vedtatt i de to programmene synes det klart at det som fremgår i forslaget til det samepolitiske programmet oppfyller de to første grunnprinsippene, nemlig:

Den etniske grunnforutsettingen for samefolket og samepolitisk formål.

Det som er vanskelig å forklare er det som følger senere i programmet, nemlig samepolitisk målsetning, samisk siida, samisk samfunn og same, og selve gjennomføring av målsetningene.

Det er vanskelig fordi det er sågne målsetninger som fra tid til annen må forandres og som er i kraft hele tiden.

Jeg vil henstille til dere om at dere ikke henger dere opp i detaljer og enkelte ord, men at dere heller tenker på innholdet i selve programmet.

Det angår først de 2 hovedpunktene: Hva trenger vi dag det samepolitiske program til? Det synes også klart at den samepolitiske situasjonen har forandret seg mye i løpet av de siste 4-5 årene. Den har også forandret seg mye siden det kulturpolitiske programmet ble skrevet.

Våre tidligere resolusjoner var ofte av den art at de var utadrettede til storsamfunnet, spesielt til myndighetene.

Og selve teksten i det kulturpolitiske programmet var av omtrent samme art.

Selv programmet er nokså godt for oss selv selvfølgelig, men det er bare selve teksten jeg vil minne dere på.

Situasjonen er slik i dag at vi har en politisk kraft som for 10 år siden ingen kunne tenke på i det hele tatt. Det er p.g.a det at vi må stramme til formålene for oss selv.

Saken er den at det kan dukke opp sånn situasjon at vi selv må gjennomføre disse formålene. Da må det være klart at vi i allfall i sameområdene i de nordiske landene må holde oss til de samme målsettinger.

Det er av den grunn viktig at vi i allefall har en, to eller tre hovedformål som vi kommer overens om. Det er mye viktigere det enn at vi prøver å forklare alle sider ved alle sakene.

Et annet forhold er det at vi i forhold til myndighetene må ha et dokument som vi kan vise til. Den har i seg selv en politisk kraft selv om de ikke leser den i det hele tatt.

Hvis vi har to slike formål for det første å lage et program for oss selv og skrive for andre så er det for meg vanskelig å samordne det.

Tredje punktet som jeg synes er det absolutt viktigste, men vanskelig å forklare.

Så lenge jeg har vært med i dette arbeidet, så har man aldri hatt noe problemer med å komme til enighet om at vi skal ha rettigheter.

Nemlig at vi også skal ha rett til land og vann.

Nå må vi klargjøre hvordan vi skal bruke disse rettighetene og hva slags rettigheter det dreier seg om.

Det er ikke slik at når vi får rettigheter så begynner vi å bruke disse.

Det er tvertimot slik at hadde vi hatt krefter til å bruke rettighetene så hadde vi fått større rettigheter enn det vi har i dag. Det er selvfølgelig et problem som vi har og historien viser at andre har pådratt oss de problemene. Her skal vi prøve å klarlegge hvem som skal ha disse rettighetene.

Teoretisk er det lett å nevne samisk siida. Det praktiske problem er at rettighetene i siida ikke lenger er de samme som før i tiden fordi tradisjonene er brutt.

For 300 år siden brukte siidaene rettighetene tradisjonelt og for 80 år siden brukte enkelte siidaer på øst-siden den tradisjonelle forvaltnings- og bruksrett.

Ordet siida har flere betydninger ettersom hvilke dialekt som bruker det, og enkelte samer vet ikke betydning av ordet siida. Jeg innrømmer at ordet her har bare teoretisk betydning og at det innebærer problemer av praktisk art. Jeg har med vilje brukt nettopp dette ordet da det har en historisk betydning.

Hvis vi får rettigheter så får vi problemer fordi disse rettighetene etter tradisjonen er kollektive.

Selv om dette gjelder kollektive rettigheter så har en under utarbeidelsen av programmet fått spørsmål om hva som menes med ordet same? Samene selv spør hvordan den sammen er som har slike rettigheter.

Dette er en unaturlig tenkemåte da dette gjelder en etnisk gruppe.

Denne problemstillingen må vi forklare, f.eks. ved valg av samer til et felles samisk organ.

Hva betyr samiske rettigheter?

Betyr det at samer i en siida har større rettigheter enn andre som bor der. Jeg mener at det skal ikke være slik, men når vi skriver et samisk politisk program så kan vi ikke henge oss i slike detaljer ordrett og at vi skal skille folk utfra etnisk grunnlag.

Samiske rettigheter må gi oss rettigheter på det grunnlag at samene har hatt tradisjonelle rettigheter der.

Jeg vil forvare ordet siida da det har kulturpolitisk betydning, og gir oss eneste mulighet til å bevare vår kultur.

Litt om innholdet i programmet.

Jeg hadde mest lyst til å lage dette programmet i lovform.

På den måten kunne vi punkt for punkt forklare hva vi mener og hva vi gjør.

En annen sak er å redegjøre hvordan situasjonen har vært og hvordan situasjonen er og hvordan situasjonen forhåpentligvis kommer til å bli.

Og her kommer det en del punkter inn som vi må ta opp til grundig vurdering, så man ikke bruker gale ord.

Jeg forstår at programmet i seg selv ikke har noe poeng når folk som den er laget til ikke holder seg til den.

Derfor fastholder jeg at vi til nå bare skal ta med i programmet prinsippene som vi i praksis kan bli enige om. Det er kanskje tatt med altfor mye.

Så kommer de praktiske problemer når programmet skal gjennomføres i det samiske samfunnet.

Først må man i hver bygd eller hver siida bli enige om hvordan eiendommene skal forvaltes.

Forvaltningsmåten er kanskje litt vanskelig.

Det er i allefall klart at samisk organ ikke kan forvalte slike rettigheter.

Bygdene og reinbeitedistrikten har rettigheter. Disse må i felles skap bygge opp en felles administrasjon.

En annen løsning er å bruke administrasjonsapparatet i kommunene eller på riksplan. Det vil gjøre arbeidet enklere, men det betyr at man da mister styringen.

Jeg synes at nettopp dette er vanskelig da vi ikke er kommet så langt at vi er rede for å forvalte og administrere rettighetene. NSR har ikke arbeidet med dette spørsmålet og reindriftsadministrasjonen har fått være med i enkelte forvaltningsaker.

Tilslutt skal jeg si at første del av arbeidet består i at vi skal velge hva vi kan skrive i programmet og hva vi ikke kan skrive i programmet.

Det andre er det at vi må prøve å skrive innholdet slik at det er i overensstemmelsen med de formålene vi til nå har godtatt, og på den måten at vi selv skal gjennomføre det, og ikke som et politisk argument overfor myndighetene. Da må man være oppmerksom på at det ikke skal være så stor forskjell på den praktiske gjennomførbarheten og det teoretiske innholdet.

Den største mangelen i dette forslaget til nå er at det er en altfor stor forskjell mellom den teoretiske og praktiske delen. Jeg påtar meg ikke alene skylda og utvalget gjør heller ikke det, fordi dette spørsmålet må løses på lokalt plan.

I dag har vi ikke andre muligheter enn at de samiske foreninger påtar seg dette arbeidet. Så vidt jeg vet så fins det ikke bygde-lag som har mandat til å forvalte rettighetene.

Samisk utdanningsspørsmål
Innleder: Jan Henry Keskitalo

Jeg vil peke på at også utdanningsspørsmål hører under rettigheter.

Som kjent så er også samisk skolespørsmål kommet mere fram i lyset og det er bra.

Det er nødvendig å forklare kulturspørsmål i forhold til rettighetene og hvilke saker regjeringens utvalg bør arbeide med. Dette utvalget uttalte allerede i starten at samene ikke har noen åndelig kultur.

Jeg skal nevne følgende behov:

Gi samebarna undervisningstilbud.

Forståelsen for dette tilbuddet har enda ikke nådd de politiske myndighetene på kommunal plan.

Det er problematisk å undervise på flere språk samtidig. De som har forsøkt å fremme samiske barns undervisning har oppdaget det. Det synes som om samisk språkbruk ikke anerkjennes og argumentet om at språket skiller ut grupper blir ofte brukt.

Enkelte kommuner klarer ikke å gjennomføre tiltakene.

Sameforeningene bør følge med i sine kommuner om undervisningen blir gjennomført slik den bør.

Skolen er et system som må følge lover.

Hvis undervisningssystemet skal kunne gjennomføres, må det skje ved samarbeid mellom skolen og samfunnet.

Skolen må også ha et nært samarbeid med foreldrene.

Det er naturlig å peke på at all undervisning må være likeverdig for begge parter.

Samiske barn må få undervisning på like nivå som norske barn.

Riksforbundet bør kreve at samiske barn får en fullverdig undervisning.

I den forbindelse vil jeg peke på følgende:

- flere samiske lærere,
- bare i 5 kommuner i Finnmark fylke er det 75% av lærere som ikke kan samisk.

I dag klarer ikke lærere å oppfylle kravene til undervisningen.

- Om grunnskoleloven.

Skolekomiteen har krevd at samiske barn skal kunne bruke sitt morsmål og at undervisningen må skje på samisk.

Skoleloven må endres og det må også politikerne være klar over.

- Dagens undervisningsmateriell og planer er ikke tilfredsstillende.

I forhold til norsk kan ikke samisk likestilles. All materiell er på norsk.

Hvis det virkelig er slik at samisk skal være likeverdig med norsk må dette tas med i språkloven.

- NSRs skolekomite har uttalt seg at vi har behov for en nordisk samisk høyskole. Komiteen mener at tanken er såpass viktig at den bør grundig vurderes.

- Utvalgetsmandat:

Et nytt moment og det er å undersøke innholdet, evt. andre former i skolene.

Vi har et eksempel som viser planlegging av samisk skole og som er av rettslig karakter. Tromsø Reindrifts Fylkeslag har i flere år arbeidet med å få samisk skole til Troms fylke og det burde kunne gjøres slik som i Snåsa og Hattfjelldal.

Myndighetene tar ikke kravene alvorlig og argumentet deres er at organisasjonen ikke iht. skoleloven kan fremme slike krav.

Samiske rettigheter v/Henry Minde

Momenter til en vurdering av Alta-saken og mandatet til Samerettsutredningen.

1. Innledning

Jeg er blitt bedt om å snakke om samiske rettigheter på dette landsmøte. Når det er jeg som står her, skyldes det nok at jeg arbeider med vitenskapelige undersøkelser om den samiske bruken og de samiske rettigheter. Men at emnet er satt på programmet, bunner selvsagt i de siste års politiske hendelser. Stikkord er her: Alta-Kautokeino-saken, sultestreiken, et bebudet stortingsmelding om same-spørsmålet, der forslaget til en samerettsutredning vil inngå.

Jeg vil i det alt vesentlige snakke om dagens situasjon, men jeg vil i noen grad prøve å utvide perspektivet med historisk og samfunnsvitensklig viten. Storparten av foredraget vil bli viet det foreløpige mandatet til samerettsutredningen. Dels vil jeg snakke om bakgrunnen for utredninga og dels vil jeg peke på problem som samebevegelsen må ta stilling til, bl.a. hvordan bevegelsens organisasjoner skal stille seg i det videre samerettspolitiske arbeid.

La meg først bemerke at når jeg taler om "samebevegelsen" er det på linje med det som vanligvis forstås med et annet tilsvarende ord, nemlig "arbeiderbevegelsen". Det er da rimelig å kreve disse tre betingelser oppfylt:

1. At det er snakk om grupperinger/organisasjoner som hovedsakelig er rekruttert av mennesker som identifiserer seg selv med og som av andre blir identifisert som "same".
2. At grupperingene tar utgangspunkt i og er organisert om interesser som medlemmene har felles som en etnisk gruppe, som samer.
3. At grupperingene tar sikte på å oppheve den undertrykking, utbytting og/eller tvang som samene kollektivt antas å være utsatt for.

Definisjonen er vid, men skulle være tilstrekkelig nøyaktig for de fleste praktiske formål. En tilsvarende definisjon av arbeiderbevegelsen ville f.eks. utelukke de arbeiderforeninger som ble startet av embetsmenn i 1880-årene for å ta vinden av seilene til de foreninger som sluttet opp om Det norske Arbeiderpartiet. Vår definisjon utelukker en organisasjon som Samenes Landsforbund - hvilket skulle være i samsvar med en etterhvert mer utbredte oppfatning blant samer flest.

2. Hva er samiske rettigheter?

Når det har vært snakk om "samiske rettigheter" har man stort sett tenkt på retten til jorden, til land og vann. At samebevegelsens organisasjoner i alle år har vært opptatt av slike rettigheter, er fullt forståelig. Retten til ressursene gjelder jo en sentral forutsetning for et folks eksistens og et folks videre utvikling med utgangspunkt i egen kultur. Det er likevel av flere grunner nødvendig å dele opp spørsmålet om samiske rettigheter.

For det første er det lett å se at spørsmålet om samiske rettigheter går på flere ting. Man kan bl.a. reise disse spørsmål.

1. Hvilken rettsstilling skal samene i Norge ha i kraft av sin status både som minoritet og som urbefolkningsgruppe. Dette spørsmålet har både en folkerettslig side og en forvaltningsrettslig side. Folkerettslig i den forstand at Norge som stat kan være forpliktet av internasjonale resolusjoner, avtaler og folkerettslige sedvaner. Og forvaltningsmessig i den forstand at samenes status kan betinge særskilte styreordninger, f.eks. et sameparlament og/eller et bestemt statlig organ som behandler spørsmål som angår samene som gruppe. Både det folkerettslige og det forvaltningsmessige aspekt skal forresten, iflg. mandatet behandles i samerettsutredninga.
2. Hvilke rettigheter skal samebarn ha til opplæring i eget språk og kultur og i hvilken grad skal radio og TV tilgodese opplæring i samisk språk og kultur? Også dette spørsmålet har en folkerettslig side, men denne gang kombinert med personrettslige spørsmål. Dette er spørsmål som utvalget til å drøfte samiske kultur- og utdanningsspørsmål må drøfte og ta stilling til. Dette viser hvor nært tilknytning det er mellom det arbeid som tenkes utført av samerettsutvalget og det samiske kulturutvalget.

En annen grunn til å dele opp spørsmålene om samiske rettigheter er av argumentasjonsmessig og politisk karakter. Hvis man ikke deler opp spørsmålet, vil argumentene for og imot bli svært firkantede og lite treffende. Jeg vil legge til at den uklarhet som tidligere kanskje har rådet på dette punkt, har gjort det lett for samebevegelsens motstandere å propagandere mot kravet om samiske rettigheter. Motstandernes agitasjon går jo nettopp ut på å vise hvilke påstått uheldige og urimelige konsekvenser kravet om samiske rettigheter ville innebære.

Det jeg har sagt kan oppsummeres ved hjelp av følgende figur:

Retten til land og vann
(tinglige rettigheter)

Samiske rettigheter Retten til kulturoppplæring
(personlige rettigheter)

Retten til selvråderett
(politiske rettigheter)

Likevel: Selv om samebevegelsen klargjør sine krav, skal man ikke forvente at motstandere i første omgang vil lytte til dette. Vulgærpropagandaen vil nok fortsette. Men det gjelder for samebevegelsen å føre en politikk som tvinger dem til å lytte og etterhvert samtale om det saken egentlig gjelder. Hittil har motstanderne kunnet utnytte sine maktposisjoner til å overse og forvrenge de samiske krav.

Samebevegelsens politikk må gå ut på å finne en strategi som får motstanderne ut i åpent terreng. Da er det ikke lenger maktposisjonene som teller, men den saklige tyngden av de argumenter som føres i marken. Men før jeg tar opp en slik strategi-drøfting, må jeg gjøre kort rede for bakgrunnen for de samiske rettighetskrav og dernest behandle mandatet for samerettsutredninga.

3. Litt om bakgrunnen for de samiske rettighetskrav.

Det er selvsagt kjent for denne forsamlig at rettighetsspørsmålet var en viktig drivkraft og stimulans for de samiske organisasjonsdannelser etter krigen. Videre at temaet har vært gjennomgangsmelodien som man stadig har måttet vende tilbake til. Utallige er de henstillinger som har gått fra de samiske organisasjoner til myndigheter på nasjonelt og nordisk plan om å få utredet og klarlagt samenes rettslige stilling. Men mens andre rettshistoriske spørsmål med begjærlighet er blitt utforsket og utredet og politisk avklart, møtte henstillingene fra samisk hold lenge døve ører. Ja selv vitenskapelige autoritative framstillinger og høyesterettsdommer har man prøvd å overse, som da Landbruksdepartementet i 1976 i en bisetning avfeide den juridiske læren om samiske rettigheter (Ot.prp. nr.9, 1976-77, s.42). Det var da professor Knut Bergsland uttalte at Den norske stat ikke bare forvaltet det samiske folk, men at Staten også tok sikte på å forvalte og regulere samenes historie etter eget forgodtbefinnende.

Ikke desto mindre har samebevegelsen i etterkrigstida med stadig større styrke pekt på behovet for å ta i bruk positive særfordele for at samene som etnisk gruppe skal kunne stilles likt med majoritetsbefolkingen. Dette innebærer en klargjøring av hva samebevegelsen har ment med ordet "likhet", som har vært et sentralt honnørord i vestlig kulturtradisjon helt siden den franske revolusjonen, og spesielt innen arbeiderbevegelsen.

Dette er et sentralt punkt i den samepolitiske debatten og det trenger derfor en utdypning. Fra samebevegelsens motstandere (f.eks. SLF-medlemmer) gjentas det stadig at det i dag hersker likestilling mellom nordmenn og samer, at samene har de samme rettigheter som nordmenn og at eventuelle særretter nødvendigvis måtte gå ut over andre som fikk færre/mindre rettigheter. Denne argumentasjonen bygger på faktiske misforståelser på en utilstrekkelig språkbruk og på en uakzeptabel holdning i minoritetsspråkmål. La oss se nærmere på dette.

Argumentasjonen tar for det første ikke hensyn til at det er snakk om ulike slags rettigheter, slik vi alt har vært inne på. Man unnlater altså å ta standpunkt til de faktiske krav.

Dernest om språkbruken. Det likhetsbegrep motstanderne anvender er "formal" - eller "mekanisk likhet". Man hevder at fordi det ikke lenger finnes noen regel i Norges lover som gjør forskjell på samer og nordmenn, hersker det full likestilling. Dette er like meningsløst som å hevde at "likhet for loven" gjelder

uinnskrenket - for en skipsreder så vel som for en små-bruker i Tana. Alle innser at måten loven virker på for den enkelte er forskjellig alt etter den økonomiske og sosiale bagasje som man starter med i livet. Det hjelper følgelig lite å stirre seg blind på en lovregel om gangen. Det er et anerkjent prinsipp innen juridisk vitenskap at man

- 1.) - må se på helheten i rettssystemet og
- 2.) - på sammenhengen mellom rettssystemet og de enkelte gruppers faktiske stilling.

Det er da heller ikke vanskelig å finne eksempler på etnisk nøytrale lover som har en reell diskriminerende virkning:

For å sette i gang anleggsarbeid før skjønn er holdt, krever loven samtykke av rettighetshavere eller forhåndstillatelse av myndighetene.

Da advokat Dunfjeld på vegne av reindriftsutøverne protesterte i høst på at NVE ikke hadde fulgt disse formelle spille-reglene, hevdet regjeringsadvokaten at det er uklart om man overhodet behøvde forhåndstillatelse i Altasaken, og hans begrunnelse for dette syn avslører nettop disse etnisk nøytrale lovreglers skjulte diskriminering.

På den ene siden hevdet han at man aldri hadde pleid å innhente formell forhåndssamtykke i forhold til reindriften. Og på den annen side kunne han tilføye at dette heller ikke hadde vært krevd av reindriftsutøverne.

Slike formelle rettigheter kjempes det forbitret om ellers i samfunnet, men når det gjelder samene har uretten vart så lenge at ingen reagerer, og forskrekkselsen var stor da jurister oppdaget den. Striden om ekspropriasjonslovens § 25 er i sannhet et godt eksempel på diskriminering som var blitt til en mekanisk tradisjon eller "strukturell undertrykkelse" som samfunnsvitere ville kalle det. Parallellellene til kvinnenes situasjon er her påfallende. At loven virker forskjellig, alt etter hvilket kjønn man har er da også juridisk akseptert. Vi kan altså slå fast at formal likhet ikke er tilstrekkelig betingelse for et rettferdig samfunn, siden ulike former for diskriminering har en tendens til å opptre i tilsløret form i våre samfunn.

Det kan her være passende å føre inn et skille mellom ulike likhetsbegrep som nåværende statssekretær i planleggingsdepartementet, professor Gudmund Hernes har gjort. Til forskjell fra "formal likhet" opererer han bl.a med begrepet "resultat-likhet." Det betyr at myndighetene legger alt til rette for at de personer eller grupper som starter fra ulike utgangspunkt, skal komme ut mest mulig likt på den ulikhetsdimensjon en har foran seg. Der en særlig har søkt å skape resultat-likhet, er helsesektoren der myndighetene satser på at alle skal nærme seg den samme helsestandard. Noe tilsvarende har vært forsøkt i skolesektoren, men der kjenner ikke minst samene til at tiltakene ikke har strukket til, bl.a fordi man mange steder ikke har tatt hensyn til etniske kulturforskeller. Dette illustrerer at hvis man skal oppnå resultatlikhet på etnisk grunnlag må det føre til at kravet om samiske rettigheter holdes adskilt fra den generelle velferdspolitikken. Det vil si at krav om resultatlikhet på etnisk grunnlag innebærer at samene må ha andre rettigheter i tillegg til det vestlendinger, trøndere eller, for den saks skyld, finnmarkinger ellers har. Bl.a dette: Hvordan trygge samenes rett til

land og ressurser, for på det vis å opprettholde og videreutvikle egen kultur ?

Vi er da over på vår tredje innvending mot det synspunktet at alt i dag er såre vel på det sameretttslige felt: Synspunktet strider mot den senere tids internasjonale utvikling i menneskerettsspørsmål og den strider mot det gamle prinsipp om et folks selvråderett. Maktsjiktet med to ulike livsformer og at folkeretttslige regler dermed vil komme inn. Dette er et poeng jeg kommer tilbake til senere.

Som en sammenfatning av et historisk perspektiv på dagens situasjon kan man si dette: Samebevegelsens moderne historie har vist en stadig klarere utformet ideologi og strategi som etterhvert har vunnet anerkjennelse og respekt utenfor det samiske miljø. Når dette har kunnet skje har det bl.a vært ut fra det faktum at nyere historisk og rettsvitenskapelig forskning har rettferdigjort de krav samebevegelsen har reist og at samebevegelsens rettspolitiske kamp er i pakt med den utviklinga som har skjedd i arbeidet med menneskerettighetene. Mot denne politikken har maktsjiktet i de samiske områder vært fattig på argumenter og i utakt med offisiell norsk minoritetspolitikk internasjonalt.

4. Om samerettsutredninga

Det er ingen som vil benekte at det er nær sammenheng mellom den debatten som har oppstått omkring samenes generelle rettigheter og Alta-saken. Likevel har Regjeringen og Stortinget skilt ut de samiske spørsmål og forutsetter at disse spørsmål behandles særskilt, bl.a gjennom en samerettsutredning. Før jeg kommenterer nærmere denne frakoblinga, skal jeg gå gjennom hovedpunktene i det foreløpige mandatutkastet til samerettsutredninga.

Innledningsvis i mandatet pekes det på en rekke uttalelser, domstolsavgjørelser og Sverre Tønnesens avhandling som alle reiser spørsmål om de samiske rettigheter. Mandatet beskriver så hva utredningen bør omfatte, og nevner følgende hovedpunkt:

1. Spørsmålene omkring den samiske befolknings rettslige stilling når det gjelder retten til og disponeringen og bruken av land og vann.
2. Spørsmålet om egne grunnlovsbestemmelser.
3. Hvilken betydning folkeretttslige forhold bør ha ved utformingen av de forslag utvalget fremmer.
4. Vurdere opprettelsen av et samisk mantall og et folkevalgt samisk organ.
5. Vurdere de administrative og økonomiske konsekvenser som forslagene medfører.

Mandatet kommenterer selv spesielt grundig det første punktet - om retten til land og vann. La meg nevne noen av spørsmålene som reises.

Det er altså spesielt Finnmark utvalget skal konsentrere sine drøftinger om, men det skal også ha i tanker andre deler av landet med overveiende samisk befolkning. Mandatet er altså svært vagt på dette punkt, og utvalget står ganske fritt til å avgrense mandatområdet alt etter hvordan man velger å forstå termene "same" og "deler av landet med overveiende samisk

befolkning." Her må det få samebevegelsen gir veie tungt.

Utvalgets hovedoppgave blir i følge mandatet å vurdere innholdet og omfanget av rettigheter til den samiske befolkning. Dels går denne oppgaven ut på å kartlegge rettstilstanden i dag, men utvalget får også i oppdrag å vurdere hvilke endringer av rettstilstanden som er ønskelig. Det er uhyre viktig å være klar over denne tvedelingen av utvalgets oppgave, altså kartlegge hva retten er, og drøfte og gi råd om hvordan retten bør være. I denne sammenheng er det av betydning hvilke faktorer utvalget skal undersøke og ta hensyn til. Mandatet peker her på følgende forhold:

1. Utvalget skal ta hensyn til de eldste samiske rettsforestillinger om en slags kollektiv rett.
2. Utvalget bør klargjøre eventuelle uoverenstemmelser mellom rett og faktisk bruk, dvs. at man skal ta hensyn til den faktiske bruken i de samiske områder og ikke bare se på de rettsregler som måtte gjelde.
3. Utvalget skal ta hensyn til folkerettslige regler for vern av minoriteter og deres rettigheter. Det dreier seg ikke her om retten til å bli behandlet likt med andre, som om retten til å være annerledes enn andre og få handlefrihet til å fortsette med det.
4. Som et siste punkt vil jeg nevne at mandatet påpeker at hensynet til å bevare og sikre samisk kultur og levemåte, må legges til grunn for utvalgets arbeid.

Ser man mandatet isolert, må det fra samebevegelsen side karakteriseres som tilfredsstillende og det første skritt stor-samfunnet har tatt i riktig retning i måten å behandle de samiske rettigheter på. Mandatet tar rimelig hensyn til det rettspolitiske arbeid som er gjort fra samebevegelsens side fra Per Fokstads og Hans J. Henriksens dager og fram til i dag. Om dette hadde vært ledetråden for en norsk regjering ville det gi den norske regjering pondus og autoritet i det internasjonale arbeid med menneskerettigheter, det ville være et verdig minne over samebevegelsens pionerer, og sist men ikke minst: Det ville gi den samiske befolkning av i dag tro på framtiden og på egne krefter.

Men om vi løfter blikket fra teksten i mandatet og betrakter den sammenheng forslaget om samerettsutredninga inngår i, vil man fort oppdage at det samerettspolitiske arbeid på ingen måte er sluttført. Dette meget som tyder på at det tyngste arbeid tvert om gjenstår. Det er nå det gjelder å tenke seg om og drøfte seg frem til veloverveide standpunkt og handlingsprogram. Når jeg i dag sterkt vil advare mot stor optimisme til tross for de innrømmelser som mandatet signaliserer, er det av to grunner:

1. Det misforhold som er mellom selve mandatet og den medlemssammensetning som er foreslått.
2. Samespråkmålenes frakobling fra Altasaken.

Regjeringen har antydet en sammensetning som tilsier at utvalget blir på omlag 15 personer. Av disse vil bare 3 være uavhengige fagfolk, dvs. framstående forskere i henholdsvis historie, rettsvitenskap og samfunnsfag. Staten vil stille med 4 departementsfolk - sannsynligvis skarpskodde jurister. Kyst-kommunene vil få 1 representant, landbruk- og friluftsinteresser 1-2 representanter, SLF vil stille med 1 medlem.

- I denne forsamling vil samebevegelsen stille med 3, kanskje 4 representanter.

Det som her slår en, er at mens mandatet la stor vekt på å få utredet og klarlagt samiske rettigheter ut fra rent vitenskapelige kriterier, vil den overveiende delen av utvalget komme til å bestå av interesserepresentanter, der staten gjennom sin ekspertise er sterkt representert, ja, sterkere enn det selve mandattallet i seg selv tilsier. Dette kan få fatale konsekvenser all den stund nedleggelsen av samerettsutvalget innebærer at den samiske siden mister føringen på det som skal skje av forskning på det samejuridiske området. Hittil har denne føringen ligget hos Sameinstituttet i Kautokeino gjennom det historisk/juridiske prosjektet som der pågår.

De betenkelsige sider som mandatets sammensetning har, kan reduseres noe alt etter om formannen blir en fagmann og ikke en politiker og om utvalget får seg tillagt et vitenskapelig kompetent sekretariat.

Jeg vil også nevne en innvending mot forslaget til mandatets sammensetning som er reist av advokat Leif Dunfjeld. Han har påpekt at det som egentlig er utvalgets hovedoppgave, er å løse en tvist mellom to folkegrupper. Han mener da at hovedmotpartene burde ha en lik representasjon og at utvalgets formann burde være en nøytral person, dvs. en høyt respektert utenlandsk person.

Hadde sammensetningen av utvalget vært det viktigste og den eneste innvendinga mot samerettsutredninga, er det mitt syn at samebevegelsen likevel kunne gått inn i en meningsfylt dialog med myndighetene. En dialog som kunne vært bygd på respekt og troverdighet. En slik troverdighet er det vanskelig å beholde etter det som har skjedd i Alta-saken. Dette er en overbevisning jeg er kommet til etter å ha fulgt maktkampen om Alta som observatør på forholdsvis nært hold. Jeg skal begrunne dette.

5. Samenes rettigheter og Alta-saken.

Tvedelinga som er gjort i mandatet til den påtenkte sameretts-utredninga mellom hva som er rett og hva som bør være rett, burde ha avgjørende konsekvenser for myndighetenes standpunkt i Alta-saken. Som kjent er det for Alta herredsrett reist påstand om at skjønnet nektes fremmet med den begrunnelse at utbyggingsvedtaket er ugyldig. Bak denne påstanden står Lakseinteressentskapet i Alta, grunneiere både i Alta og Masi og de berørte reindriftssamer. Dertil har Norges naturvernforbundet i et eget sivilt søksmål nedlagt tilsvarende påstand.

Interessen om ugyldighetsspørsmålet har samlet seg om de anførsler reindriftssamene har kommet med. De hevder at utbygginga vil føre til at kalvingsplasser for tilsammen mellom 8000 til 12000 voksne rein vil bli berørt, og dette vil få store konsekvenser og ringvirkninger innover i de samiske kjerneområder. Dette er særlig alvorlig fordi dette inngrepet vil skje i det tettest utnyttede reinbeiteområdet i landet og det vil skje på toppen av en rekke tidligere inngrep i området. Stikkordene har altså vært "den oppsamlede effekt av tidligere inngrep" og "ringvirkninger innover i samiske kjerneområder". Reindriftssamene har konkludert med at utbygginga ikke bare vil være til næringsmessig ulempe for de direkte berørte, men at utbygginga dertil vil krenke samenes rett til nærings- og livsutfoldelse rent generelt, og at de dermed må være beskyttet av folkerettslige regler mot inngrep.

Jeg har ingen kompetanse til å vurdere "gjeldende norsk rett" i saker som denne, men jeg konstaterer at det fra ledende juridisk hold har vært ført i marken resolusjoner og erklæringer som er vedtatt av internasjonale organer og som kan være gyldige rettsgrunner også for en norsk domstol og i hvertfall hvis saken ankes inn for internasjonale domstoler. Betydningen av slike rettsgrunner blir styrket ikke minst fordi Norge med styrke har gått inn for dem internasjonalt, jfr. daværende statssekretær Torvald Stoltzenbergs uttalelser på rasismekonferanse i Geneve i 1978. Likevel kan en norsk rett i dag bare ta hensyn til de regler og normer som gjelder i dag, slik lover er.

Gjennom sitt mandat for samerettsutredninga har regjeringen imidlertid innrømmet at det finnes betydningsfulle uavklarte rettslige spørsmål knyttet til den samiske befolknings stilling i Norge, privatrettslig såvel som offentligrettsslig. Og dertil har regjeringen pekt på en rekke momenter av juridisk, moralsk og politisk karakter som tilsier at endringer av rettstilstanden kan være ønskelig. Regjeringens eget opplegg på det samerettslige området burde tilsi at vesentlige samejuridiske spørsmål ikke kan løses av norske domstoler før man har fått en juridisk klargjøring og politisk avklaring av de samejuridiske spørsmål. Dette var da også det råd Den norske regjering og Stortinget fikk av ledende fagfolk innen rettsvitenskap, historie og samfunnsvitenskap. Det het i det såkalte "professoroppropet" som fikk en overveldende tilslutning (78underskrivere) at:

"Alta-Kautokeino utbyggingen dreier seg ikke om hvorvidt et større eller mindre antall rein blir berørt, men om et slikt inngrep er rettmessig overfor den samiske befolkning".

Landets ledende vitenskapsfolk innen de fagfelter som har berøring med samenes situasjon i forhold til Alta-saken, reiste altså spørsmål om Den norske stat har moralsk rett overfor den samiske befolkning til å utbygge Alta-Kautokeino vassdraget, selv om man skulle ha formell juridisk rett - Hva som er rett, er ikke alltid rettferdig.

Hvordan fulgte så regjeringen opp sitt eget samerettsmandat? Og ble det tatt hensyn til det råd myndighetene fikk av våre ledende vitenskapsmenn og fagfolk?

Det blir da nødvendig å knytte noen kommentarer til regjerings stortingsmelding om Alta-saken (St.meld. nr 61, 1979-80).

Det er å bemerke at samenes fundamentale rettslige spørsmål bare ble nevnt som et á propos - løsrevet fra enhver saks-messig sammenheng med utbygging. Samenes rettigheter ble framstilt for almenheten som en annen sak - som et spørsmål som er selve utbyggingen uvedkommende.

Istedet framstilte regjeringen det som saken gjaldt et begrenset inngrep til et visst antall reindriftsutøvere og at dette var et konvensjonelt juridisk spørsmål som kan løses ved skjønn og erstatning.

Borte er innrømmelsen om at samiske rettigheter er uavklart og opplysninger om at en rekke fagfolk mener at "gjeldende rett" alt i dag vil gi samene medhold i den aktuelle rettsaken. Borte er den innrømmelsen at "gjeldende rett" kanskje ikke ivaretar de samiske interessene i tilstrekkelig grad. Borte er også erkjennelsen av at samiske interesser reiser spørsmål av folkerettslig karakter mht. urbefolkninger.

Konklusjonen må være, og dette ble bekreftet av justisminister Cappelens vitnemål i Oslo byrett forleden, at regjeringen har ønsket å unngå spørsmålene om samenes rettslige stilling i forbindelse med Alta-utbyggingen. Som den ledende ekspert på minoritetsspørsmål, Harald Eidheim, har påpekt, sitter man igjen med inntrykk at det legges vinn på å få Alta-saken over i historien ved hjelp av de samme juridiske knep, og de samme fortelser, som vi er vant med fra tidligere saker der staten eller private interesser har tilegnet seg naturh
ligheter i Sameland.

Jeg vil tilføye at de kunstgrep regjeringen her har forsøkt seg på, er, sett på bakgrunn av mandatet for samerettsutredningen, intellektuelt uredelig og politisk umoralsk. De utspill som her er kommet fra den samme regjering henger overhodet ikke i hop. Det hele minner mye om politisk schizofreni.

Hele operasjonen er altså uforståelig hvis man så og si ikke forutsetter, slik Eidheim også har nevnt, at de samepolitiske tiltak regjeringen har signalisert, utelukkende er en politisk skinnmanøver for å dempe vår utålmodighet.

Jeg tror derfor samebevegelsen må tenke seg om og som utgangspunkt for det videre samerettspolitiske arbeid forutsette at samerettsutredninga ikke gir grunnlag for å anta at den er framsatt på bakgrunn av en ny forståelse av den uholdbare juridiske og samfunnsmessige situasjon samene hittil har vært i. Hva kan så gjøres? Jeg skal avslutningsvis berøre noen punkter som forhåpentligvis kan diskuteres i arbeidsgruppene.

6. Det samepolitiske arbeid fremover.

Det sentrale spørsmål samebevegelsen må arbeide med, er hvordan det kan være mulig å lage en lovgivning som tar rimelig hensyn til samiske interesser når vi vet at det er de sterke maktgrupper i samfunnet som har kontroll over lovgivningsprosessen? Med andre ord: Hvordan skal samebevegelsens organisasjoner nå fram med sine rettsmessige krav i dagens Norge?

Jeg vil knytte drøftelsen av spørsmålet til de synspunkter rettssosiologen Thomas Mathisen har framlagt. Mathisen har arbeidet spesielt med rettspolitiske spørsmål som innbefatter grupper med høyst ulik maktforhold. Eksemplene henter jeg fra den samiske virkelighet.

Overfor grupper som gjennom rettspolitisk arbeid tar sikte på å endre gjeldende samfunnsforhold, har Mathisen vist at makthaverne forsøker å stille slike grupper overfor et dilemma: De blir stilt overfor valget enten å få realisert en "matnyttig" politikk eller "idealist". Dette dilemma har sammenheng med det forholdet mellom det kortsiktige og det langsiktige perspektiv i det politiske arbeid. Vi kjenner igjen dette dilemma i samepolitikken. Fra samebevegelsens side har man f.eks. ofte framført at tidligere statssekretær Ole K. Sara i altfor høy grad var blitt "realpolitiker" og at han derfor ble oppslukt av storsamfunnets holdninger.

På den annen side kjenner vi jo alle til beskyldningene om at samebevegelsens organisasjoner er "ekstremistiske" og "ytterliggående". For svake grupper blir problemet: Hvordan skal man unngå eller omgå det dilemma som makthaverne stiller opp?

Jeg vil på bakgrunn av Mathiesens arbeider stille opp seks betingelser.

1. At dilemmaet gjøres bevisst og kjent og at man nekter å velge.
2. Jo lenger en sak kan føres fram i det almenne politiske felt før den bringes til den rettspolitiske plan, jo lenger kan man regne at overskridelsen kan føres. Alta-saken er et Parade ekspempel på dette forhold. Før Alta-saken kom opp, hadde det samerettspolitiske arbeid vært skilt, der de synlige resultater var uteblitt. Berget hadde nok født en mus, der musen var visse innrømmelser som kom med i den nye reindriftsloven. Men det var først gjennom Alta-saken og sultestreiken at myndighetene begynte å ta kravene alvorlig. Plutselig begynte makthaverne å bruke termer som "samenes legitime rettigheter" og "samenes fundamentale rettigheter" - bare få år etter at slike rettigheter var blitt avfeid i en bisetning. Alta-saken og sultestreiken førte også til at den utredning og de forslag ressursutvalget for Finnmarksvidda nylig hadde levert, var avlegs allerede før trykksverta hadde tørket. Erfaringene fra arbeidet i Gjærevoll-utvalget bør i det hele tatt være en tankevekker for samebevegelsen, og er en god illustrasjon til Mathiesens poeng om at man når lenger i sitt rettspolitiske arbeid, hvis spørsmålet står sentralt på det politiske kart. Klarer man ikke dette, får selv positive lovframlegg en uendelig rundgang som det ikke blir noe av.
3. For at en politisk bevegelse skal være levende og ekspandrende, må den stå i et konkurranseforhold til det rådende system. Hvis dette ikke skjer, vil motparten høste de politiske fruktene av de krav som er stilt. Makthaverne vil altså framstille seg som imøtekommende og snille. Og det vil igjen føre til at den politiske bevegelsen blir passiv uinteressert og den politiske aktiviteten skrumper sammen.

Vi kan hente et eksempel på dette fra NSRs korte historie. En god del krav om økonomiske og sosiale tiltak som NSR hadde reist omkring 1970, ble virkelige gjennomført som følge av St.meld.nr.13, 1974-75, om en aksjonsplan for de sentrale samiske bosettingsområder. Men ble den politiske gevinsten delt? Det som skjedde var at Arbeiderpartiregjeringen overførte en del midler til sine partifeller i Finnmark for utdeling her. Før NSR visste ordet av det, var organisasjonen spilt ut over sidelinja. Jeg antar at det samme ville skjedd hvis prosessen omkring Gjerdevoll-utvalgets innstilling hadde fått fortsette uforstyrret. Poenget med å opprettholde et konkurranseforhold til makthaverne, vil være akutt så lenge samene ikke har et eget representativt organ.

4. Det gjelder å utvikle og opprettholde en politisk praksis som suges opp i en kontinuerlig diskusjon, der de som kan kalles "praktikere" og "teoretikere" samarbeider hele tiden.

At dette er effektivt og gir resultater, viser det store omfang den samerettspolitiske debatten har fått. Dette hadde vært utenkelig hvis man ikke samtidig hadde folk som jobbet konkret politisk og fagfolk som i stadig større grad har interessert seg for samenes situasjon. Jeg minner igjen om den nesten enhetlige oppslutning "professoroppropet" fikk blant våre fremste fagfolk.

Den faglige interesse som her har oppstått, er kanskje den hittil viktigste virkning av det utredningsarbeid som foregår i regi av Sameinstituttet.

5. Det er gjennom konkret organisering i fellesskap - i første omgang omkring de mest nære ting - at den passivitetsopprettende individualistiske bevissthet brytes ned.

Det er en iøyenfallende parallel til Arbeiderpartiets historie. Da partiet ennå bare var en liten minoritetsgruppe i dette land, mante de daværende makthavere det til å vise tilbakeholdenhets, ydmykhet og ærefrykt for øvrigheit. Det viser at når undertrykkelsen har vart lenge nok, er ytre vold og maktbruk ikke lenger nødvendig. Både undertrykkerne og de undertrykte går inn i sine roller uten å tenke nærmere over det. Undertrykkelsen er blitt en mekanisk tradisjon. Det er slike mekanismer arbeiderbevegelsen måtte overvinne, og det er en tilsvarende kamp blant samene som er samebevegelsens historiske oppgave!

6. Det er vesentlig å betone saksområder utenfor ens eget som man står i en "naturlig" forbindelse med.

Kampen for de samiske rettigheter er et ledd i den kamp urbefolkninger i verden over fører for å få garantert sine retter til land og ressurser, og med det til å opprettholde og videreutvikle egen kultur. Jeg minner om en av resasjonene som ble vedtatt på Den første internasjonale konferanse av urbefolkninger ("indigenous peoples"):

"Vårt land er vårt liv. Historien om undertrykkelse av oss er historien om fremmede som stjeler vårt land. For å sikre vår fysiske og kulturelle overlevelse, erklærer vi medlemmer av den internasjonale konferansen av innfødte folk....4. Innfødtes land må bli beskyttet mot salg til ikke-innfødte folk.
unntatt når det gjøres med denne innfødte gruppens frie og fulle samtykke. Alle slike salg må føye seg etter internasjonale standarder for samtykke og kompensasjon, og den hele prosess må være åpen for internasjonal kontroll."

Siden det samiske folk var blant stifterne av Verdensrådet for urbefolkninger, er en uttalelse som denne sterkt forpliktende. Uttalesen plasserer den samerettspolitiske kampen i sitt rette perspektiv og er en oppfølging av parolen: "Land - ikke penger". Det er dypt tragisk at norske myndigheter ikke har forstått at samebevegelsen her har et internasjonalt medansvar og en internasjonal solidaritet med urbefolkninger. Det kan i denne sammenheng være grunn til å minne om de to formaninger den legendariske arbeiderforkjemper Martin Tranmæl, holdt på det første samelandsmøtet i Trondheim i 1917. Ifl. avisreferat.

".....la (han) lapperne avlorlig paa hjertet solidaritets følelsens betydning, hvis de vilde opnaa noget."

Ja nettopp solidaritet. Og i 1980-årene gjelder solidariteten verdens mange undertrykte urbefolkninger. Det er skammelig når landets ledende politikere heller låner øre til de av oss som ikke tar på seg dette medansvar og som derfor stiller seg utenfor den verdensomspennende reisninga urbefolkninger i dag gjennomlever og som har liten forståelse for den rettsoppfatning som er under utvikling i menneskerettsspørsmål.

7. Sluttord

Jeg har sagt det før, men jeg ønskar gjerne til slutt dette: Norge burde i dag ha råd til å vente på en skikkelig utredning og gjennomdrøfting av de samejuridiske spørsmål. Det måtte også være i den norske nasjons interesse å gå foran som eksempel i løsninger av minoritetsfolks og urbefolkningers interesser. Våre problem er tross alt ikke vanskeligere enn at de lar seg løse hvis man lytter til hverandre. Bare på det vis kunne Norge virkelig være med på å hjelpe urbefolkninger som er truet med utryddelse andre steder i verden. Jeg er stvgt redd for at Norge er i ferd med å forspille sine muligheter.

JOAVKOBARGGUT - GRUPPEARBEID

Gruppe 1: SAMEPOLITISK PROGRAM/SÁMI POLETIKKALAŠ PROGRAMMA

Aud Kemi Rein
Anders Sara
Máret Sara
Dagny Skals
Astrid Buljo
Anna Kappfjell
Ole Solbakken
Ingvald Guttorm
Ingar Boine
Alf Edvard Nystad
Ole Henrik Buljo
Ragnhild Nystad
Jan Hansen
Valborg Nystad
Per Anders Bær
Sigbjørn Dunfjeld
Liv Østmo

Gruppe 2: SAMISK STUDIEFORBUND/SÁMI OAHPPOLIHTU

Stig Dunfjeld
Per Ove Biti
Sofrid Sara
Else M. Boine
Per A. Hermansen
Berit A. Buljo
Nils A. Guttorm
Jan H. Keskitalo
Mathis M. Pentha
Rune Stormo
Raija Siiri
Kirsten Losoa
Elen Roska
Anne Hætta
Kirsten P. Sara
Siv Kvernmo
Odd M. Hætta
Nils Thomas Utsi

Gruppe 3: SAMISKE RETTIGHETER/SÁMI VUOIGATVUOBAT

Arne Nystad
Ellen Marit Buljo
Martin Myrnes
Arthur Partapuoli
Aage Solbakk
Hirmar Pettersen
Inga Berit Haldorsen
Peder Andersen
Odd Erling Amuk
Anne Bongo Takle

Aslak Nils Sara
Ande Somby
Ingrid Jåma
Einar Siiri
Olav Dikkanen
Gro Dikkanen
Sølvi Mathisen
Anders P. Siri
Egil Utsi
Klemet Holmestrand
Knut Johnsen
Eli Bomban
Ragnhild Enoksen
Magne Ove Varsi
Henry Minde
Leif Dunfjeld
Odd Ivar Solbakk

Gruppe 4: SPRÅK OG SKOLE/ GIELLE JA SKUVLA

Leif Eriksen
Rolf Olsen
Ruth Biti
Kari Sara
Inga Anne Marit Hætta
Magne Einejord
Kjersti Myrnes
Turid Vesterheim
Solbjørg Ravna
Osvald Guttorm
Edel Hætta Eriksen
Johan Daniel Hætta
Risten Sokki
Unni Steinfjell
Thor Thrane
Liv R. Haldorsen
John Helander
Johannes Utsi
Gudrun Eriksen
Marit Hansen

NSR's VEDTEKTER/ NSRa NJUOLGGADUSAT

Jan Åge Biti
Mary Skoglund
Gustav Johnsen
Ole Henrik Magga
Nils Henry Mathisen
Reidar Erke

VEDTEKTER FOR SÁMI OAHPPOLIHTTU
(vedtatt på NSR`s landsmøte 6.-7.juni 1980)

1. Organisasjon og målsetting

Sámi oahppolihttu er Norske Samers Riksforbunds (NSR) studie-forbund innenfor rammen av Lov om voksenopplæring av 28.5.76 som gjennom voksenopplæringstiltak og kulturaktiviteter har til formål å drive opplysnings- og undervisningsvirksomhet med hovedvekt på samisk kultur og språk, og utbre kjennskap om samer og samiske forhold til den norske allmenhet.

Denne virksomhet drives primært blandt medlemmene i de lokale sameforeninger (sámiid searvi) som er tilsluttet NSR.

2. Medlemskap

Som medlemmer opptas lokale sameforeninger (sámiid searvit) tilsluttet NSR.

3. Lokalorganisering

Lokalt ledes studiearbeidet av et studiestyre som er valgt for 2 år av lokalforeningen. Lokalforeningen kan tilsettes studie-sekretær for å ta seg av det daglige arbeidet.

4. Styringsform

- a) Landsmøtet er den høyeste myndighet i Sámi Oahppolihttu. Landsmøtet velger et studieutvalg med formann, 2 medlemmer og vararepresentanter. Valgene gjelder for 2 år.

Landsmøtet skal behandle:

1. Årsmelding om studieforbundets virksomhet
2. Revidert regnskap
3. Nye tiltak og planer
4. Budsjett

b) Studieutvalget

Studieutvalget består av formann og 2 medlemmer

Studieutvalgets plikter:

- a) ha ansvar for ledelsen av Sámi oahppolihttu og styre virksomheten i samsvar med vedtekter og retningslinjer
- b) utarbeide årsmelding og regnskap, planer og budsjett
- c) godkjenne studieopplegg. Studieutvalget har ansvaret for at studieoppleggene er faglig tilfredsstillende og at de er offentlig tilgjengelig.
- d) virke til at det arrangeres kurs og seminarer for personell som arbeider med studiearbeid i organisasjonen og foreningene .
- e) tilsette nødvendig personell. Tilsettinger skal godkjennes av styret i NSR.
- f) drive kurs og opplysningsvirksomhet i distrikter hvor det ikke er lokale sameforeninger.

5. Økonomi

Sámi Oahppolihttu drift finansieres av et administrasjonstil-skudd fra Kirke- og Undervisningsdepartementet og et medlems-kontigent fastsatt for hvert år av landsmøtet.

6. Vedtektsendringer

Vedtektsendringer behandles av landsmøtet og kan vedtas med 2/3 flertall.

Studieutvalget må ha behandlet endringsforslag og sendt dem til medlemmene minst 1 måned før landsmøtet.

7. Medlemskontigent

Styret i NSR får fullmakt til å fastsette størrelsen på medlemskontigenten fram til landsmøtet 1981.

8. Styret for Sámi Oahppolihttu utarbeider mønstervedtekter for lokale sameforeninger (sámiid searvit).

NSR's landsmøtevedtak 1980

S A M E P O L I T I S K P R O G R A M

1. SAMENES NASJONALE FORUTSETNING

- 1.Vi, samer er ett folk, og rikenes grenser skal ikke bryte vårt folks fellesskap.
- 2.Vi har vår egen historie, våre tradisjoner, vår egen kultur og vårt eget språk.
Fra våre forfedre har vi fått i arv rettigheter til land og vann, våre næringer og kunnskaper.
- 3.Det er vår umistelig rett å ta vare på og utvikle våre næringer og våre samfunn, ut fra våre egne felles vilkår, og vi har plikt til i fellesskap å ta vare på våre marker, naturrikdommer og våre nasjonale arv til de kommende generasjoner.

Ut fra dette fremmer vi denne felles målsetting.

II. SAMEPOLITISK MÅLSETTING

Vi samer, samiske foreninger og organisasjoner, som fremmer dette samepolitiske programmet vil arbeide for at de samiske samfunn, samenes livsform og samisk språk og kultur skal leve og utvikles, ut fra våre egne forutsetninger og målsettinger, slik at våre nasjonale arv bevares til kommende generasjoner.

Derfor vil vi

- 1.at samene får lovfestet status som en av de opprinnelige folkegruppene i de land hvor vi er bosatt.
- 2.at samene hevdvunne rettigheter til land og vann blir stadfestet i lovs form og i politiske beslutninger,
- 3.at samiske næringer blir beskyttet ved lover og bestemmelser,
- 4.at samisk språk får lovfestet status som offisielt språk,
- 5.at samisk samfunnsorden og samenes representative organer blir offisielt anerkjent, slik at vi har reell mulighet til å behandle og ta beslutninger i saker som angår oss selv,
- 6.at samenes tradisjoner og historie, kunst og kunnskaper, og samisk språk, blir bevart og læres videre til våre etterkommere, skoleverket og også gjennom andre informasjonkanaler,
- 7.utfra våre tradisjoner leve i fredelig sameksistens med våre nabofolk, og støtte arbeidet for fred i verden.
8. Vårt samepolitiske program skal følge prinsippene i de Forente Nasjoners menneskerettighetserklæringer.

III. SAMISK SIIDA, SAMISK SAMFUNN OG SAME

Landsmøte vedtak 1980:

Punkt III utsettes til neste landsmøte

IV. GJENNOMFØRING AV MÅLSETTINGENE, FORKLARINGER

1. Samenes grunnleggende rettigheter

- a) Selv om våre næringer og våre grunnleggende rettigheter grunner seg på vår nasjonale arv, og ikke i prinsippet er beroende på statsmaktenes avtaler og dokumenter, og ikke bygger på vilkårene i disse, så anser vi den mellomfolkelige avtalen "Lappekodicillen av 1751" som er viktig dokumentasjon av våre rettigheter, da den viser at de angjeldene stater i sin tid i stor grad har anerkjent våre rettigheter.
- b) Vi godtar ikke at våre forfedre eller vi noen gang skal ha mistet disse rettighetene, selv om de sterke folk har tatt i bruk våre marker og naturrikdommer.
- c) Vi godtar ikke at våre marker og naturrikdommer utnyttes til fordel for andre områder og folkegrupper, og at fremmede utnytter våre kulturskatter som handelsvare, til fortjeneste for seg selv.
- d) Samene skal tilkjennes status som en av de opprinnelige folkegruppene i rikenes grunnlover.

Samenes grunnleggende rettigheter skal videre erkjennes og styrkes ved vanlige lovbestemmelser, eller ved særskilte beskyttelseslover for samene. Slike grunnleggende rettigheter er:

- retten til land og vann,
- særskilte næringsrettigheter,
- språklige og kulturelle rettigheter,
- særskilte politiske og samfunnsmessige rettigheter.

2. Samenes selvbestemmelse og forvaltning

- a) Samiske siidaer og siidaområder blir avgrenset ved særskilte bestemmelser. De omfatter samiske bygder og tilhørende utmarker, og samiske reindriftsområder.

Samiske siidaers rettigheter til land og vann beskyttes ved lov. Det bestemmes en forvaltningsordning. Slik at de samiske siidaene selv kan forvalte sine rettigheter.

- b) Vi godtar de demokratiske prinsippene. Men flertallsdemokratiet skal ikke anvendes av de sterke folkegrupper til å undertrykke eller holde nede de svakere.

Vi forlanger at myndighetene ikke fremmer en samepolitikk, eller foretar beslutninger i saker som angår samene, uten at de samiske representative organer har fått tilkjennegi sine synspunkter. De samiske representative organer har vetoret i spesielle samiske spørsmål.

- c) I hvert land godkjennes ved lov et representativt samisk organ.

Dette kan være et felles organ bestående av samenes hovedorganisasjoner, eller det kan være en forsamling valgt på demokratisk vis.

- d) Når det velges en representativ forsamling, så har de samer stemmerett, som er registrert i et samisk manntall. Det opprettes i så fall et samiske register ut fra de retningslinjer som er gitt i del IIII punkt 6.

- e) Det samiske representative organet eller forsamling har forhandlings- og rådgivende myndighet, og i spesielle saker bestemmende myndighet.
- f) Nordisk sameråd er samenes felles organ, med forhandlings- og rådgivende myndighet i våre felles saker.
- g) Det bevilges faste årlige midler til samiske organisasjons- og kulturarbeid, og det opprettes et samisk kulturfond.
- Samenes representative organer fremmer forslag til stauetter og forvaltningsordning.
- h) Nordiske lands lover som forhindrer det naturlige samkvemmet mellom samene, forandres slik at hindring ikke skjer.

3. Samiske næringer

Her vises til samenes nærings- og sosialpolitiske program, som ble vedtatt under samenes 10.konferanse i 1978, men spesielt nevnes at

- de samiske primærnæringer beskyttes ved lov,
- det opprettes samisk næringsfond i hvert land,
- vi må arbeide for å etablere linjer og kurser for primærnæringene i de videregående skole og yrkesskoler

4. Samisk språk og kultur

- a) Etter forslag fra de samiske representative organer utarbeides det samiske språklover i hvertland, med bestemmelser om:
 - samiske majoritettsområder der samisk språk har status som offentlig språk,
 - hvordan denne status gjennomføres i praksis,
 - hvilke samiskspråklige krav som skal knyttes til bestemte stillinger,
 - samisk språkrettigheter i de mindre samiskspråklige samfunn,
 - bruk av samiske stedsnavn,
 - bruk av samiske personnavn.
- b) Nordisk samisk språknemnd er samenes offisielle sakkyndige råd i språkspørsmål.
- c) I de samiskspråklige kommuner og skolekretser styrkes undervisning i samisk språk og kultur, både samisk morsmål- og fremmedspråkundervisning, både i grunnskolen og i videregåendeskole.
- d) Det utarbeides og legges til rette kurstilbud i samisk som fremmedspråk, både for grunnskolen og videregående skole, for hele landet.
- e) Samisk kultur og historie undervises som integrert del i den vanlige historie og kulturkunnskap.

5. Samer og andre folkeslag

- a) Vi støtter Verdensrådet for urbefolkninger, WCIP, og er gjennom Nordisk sameråd medlem i denne organisasjonen.
- b) Vi oppfordrer de Nordiske land å slutte seg til de internasjonale avtaler og erklæringer, som stadfester minoritetenes grunnleggende rettigheter,
- c) Den samiske folkegruppen skal opptas som medlem i Nordisk Råd.

NSR jahkečoahkkin mearradus 1980

S Á M E P O L I T I K K A L A Š P R O G R A M M A

1. SÁMI ČEARDDALAŠ VUODĐUEAKTU

1. Mi, sámit, leat oktasaš čearda, eai ge riikkaid rájat galgga rihkkut min čeardda oktavuođa.
2. Mis leat iežamet historja, árbevierut, kultuvra ja giella. Máttarvánhemiiinamet leat árbin ožzon eatnan- ja luondduriggodagaid, ealahusvugiid ja dieđuid.
3. Min rihkkomeahttun vuogatvuhta lea bisuhit ja ovddidit ealahusaideamet ja servvodagaideamet oktasaš eavttuideamet mielde, ja min oktasaš geatnegasvuhta lea gáhttet eatnamiid, luondduriggodagaid ja čearddalaš árbbi boahtte buolvvaide.

Danne mi čuoččuhit dákkar oktasaš ulbmila.

11. SÁMEPOLITIKA ULBMIL

Mi sámit, sámiid searvvit ja lihtut, geat dán sámeploitikka programma buktit ovdan, áigut bargat dan ala ahte sámi servvadagat, eallinvuogit, kultuvra ja giella ellet ja ovdanit min iežamet čearddalaš eavttuid ja ulbmiliid mielde, nu ahte dat bistet boahhte sámi buolvvaide.

Danne mi dáhettut

1. ahte sámit lága bokte mearreduvvoyit álgočeardan dáin riikkain gos mi ássat, daid riikkaid lágaid bokte,
2. ahte sámi árbevirolaš vuogatvuodat min ovddeš eatnamii-dasamet ja luondduriggodagaidasamet duođastuvvojtit (dovddastuvvojtit) ja doahttaluvvojtit dain riikkain gos mi eallit, riikkaid lágaid ja mearradusaid bokte,
3. ahte sámiid ealahusat suodjaluvvojtit lágaid ja mearradusaid bokte,
4. ahte sámi giella duođastuvvo (dovddastuvvo) almmolaš giellan lágaid bokte,
5. ahte sámi servvodalágadusat ja sámiid ovddasteaddji organat dohkkehuvvojtit virggalažjan, nu ahte mi ieža sáhttit meannudit ja mearridit alcceaseamet guoski áššiid,
6. ahte sámiid árbevierut ja historja, sámiid dáiddolašvuhta, dieđut ja giella gáhttejuvvoyit, ja oahpahuvvovoyit boahtte buolvvaide skuvllain ja maidai eara diehtojuohkingaskaomiid bokte,
7. min čeardda vieruid mielde bisuhit ráfalaš oktavuođa siida-guimmiideametguin, ja doarjut máilmimi ráfi viggamušaid.
8. Min politikka programma galga čuovvut Ovtastahttojuvvon Čearddaid (UN) olmmošvuogatvuodat duođastusa ulbmiliid.

III. SÁMI SIIDA, SÁMI SERVVODAT, SÁPMELAŠ

NSR jahkečoahkkin 1980 mearridi ahte čuokkis lll manjiduvvu 1981 jahkečoahkkin rádjai.

IV. ULBMILIID OLLAŠUHTTIN, ČILGEHUSAT

1. Sámiid vuđolaš vuigatvuođat

a) Vaikko min ealahusat ja vuodđuvuoigatvuođat leat min čeardalaš árbi, eai ge leat stáhtaválldiid soahpamušaid ja dohkomeanttaid duohkin, ja daid eavttuid láhkasaččat, de datte ge atnit mi dan álbmogiidgaskasas soahpamuša "Lappekodicillen av 1751" deatalaš vuigatvuođa duođaštus, go dat čájeha ahte stáhtaválldit leat gearddi viehka muddui dohkehan dáid vuđolaš vuigatvuođaid.

b) Mi eat mieđa dasa ahte min máttarvánhemat ja mi goas ge leažžat massan dáid vuigatvuođaid, vaikko gievrrat álbmogat leat min eatnamiid ja luondduriggodagaid geavahišgoat.

c) Mi eat dohkket dan ahte min eatnan- ja luondduriggodagat adnojit eara guovlluide ja álbmogiida ávkin, ja ahte vierrasat atnet min árbedávviriid gávpegálvun ja alcceaset ruhtan.

d) Sámit galget juohke rikkas duođaštuvvot (dovddastuvvot) álgočeardan riikkaid vuodđolágaid bokte.

Sámiid vuodđovuoigatvuođat galget maiddai dohkehuvvot ja nannejuvvot riikkaid dábaraš lágaid bokte, dahje sierra sáme suodjaluslágaid bokte.

Dákkar vuodđovuoigatvuođat leat:

- eatnan- ja luondduriggodatvuoigatvuođat,
- sámiid sierra ealahusvuoigatvuođat,
- sámiid giella- ja kultuvrravuoigatvuođat,
- sierra politikalaš- ja servvodat vuigatvuođat.

2. Sámiid iešmearrideapmi ja hálldašeapmi

a) Sámi siiddat ja siidaguovllut mearriduvvojít lágaid bokte. Dat leat sámi gilit ja daid meahcceeatnamat ja sámi boazosiiddat ja daid orohagat (Suomas bálgosat).

Sámi siiddaid eatnan- ja luondduriggodatvuoigatvuođat suodjaluvvojít lágaid bokte.

Mearriduvvo hálldahuslágađus, man mielde siiddat ieža sáhttet meannudit ja hálldašit vuigatvuođaideaset.

b) Mi atnit demokratia vuodđoprinsihppan.

Muhto eanetlohkodemokratia i oaččo stuorat čearda atnit danin ahte soardit dahje vuollin doallat unnit čeardda.

Mi gáibidit ahte eiseválldit eai ovddit sáme-politika eai ge mearrit sámiide guoski áššiid, muđui go sámiid válđolihtut dahje ovddasteaddji organat leat ollasit beassan čilget oai-viliidiset. Sámiid ovddasteaddji organain lea veto-vuoigatvuohta sierra sámiáššiin.

c) Juohke rikkas dohkehuvvo lágaláččat sámiid ovddasteaddji čoahkkin dahje organa.

Dán sáhttet Sámiid válđolihtut vuodđudit, dahje dat sáhtta leat demokratia vuogi mielde válljejuvvon čoahkkin.

d) Go ovddasteaddji čoahkkin válljejuvvo, de dakkar válggas besset jienastit dušše sápmelaččat, geat leat sámi registerii čállojuvvon. Sámi register dahkojuvvo daid eavttuid mielde, mat leat čilgejuvvon lll oast 6.čuoggas.

e) Sámi ovddasteaddji čoahkkimis dahje organas lea ráð-
ðadallanja ráððeaddinvoibmi sámi áššin, ja sierra mear-
riduvvon áššiin lea mearridanvuibmi.

f) Davviriikkaid sámiráði lea sámiid oktasaš organa, mas
lea ráððadallan- ja ráððeaddin vuogatvuhta min oktasaš
áššiin.

g) Sámi organisašuvnna- ja kultuvrradoaimmaide juolludu-
vvo fásta jahkasaš ruhta, ja ásahuvvo sámi kultuvrra fo-
anda.

Sámiid ovddasteaddji organat evttohit njuolggadusiad ja
hálddašanlágadusa.

h) Davviriikkaid lágat mat hehttejít sámiid lunndolaš
oktavuoða, rievdaduvvojít nu, ahte dat eai galgga dan
dahkat.

3. Sámi ealahusat

Dás čujuhuvvo sámi ealahuspolitikka programmi, mi dahkui
Sámiid 10. konfereanssas 1978, muhto namahuvvo earenoama-
žit ahte

-Sámiid vuodðoealahusat galget suodjaluvvot lágaid bokte,
-vuodðuduvvojít sámi ealahuafoanddat min riikkain,
-mi fertet bargat dan ala ahte lágiduvvojít vuodðoealahu-
said suorggit ja gurssat joatkka- ja fidnoskuvvlaid dásis.

4. Sámi giella ja kultuvra

a) Sámi ovddasteaddji čoahkkimiid dahje lihtuid evvtohusa
mielde dakhko juohke min riikas sámi giellaláhka, mas mea-
rriduvvo:

-Sámi eanetlohkugielldat, gos sámigiella adno almmolaš
giellan,
-man láhkai dát almmolaš giellageavaheapmi galga čaðahuvvot,
-makkar sámigiela gáibadusat galget biddjot virggiide,
-sámi giellavuoigatvuoðat unnit sámegielat servvodagain,
-sámi báikenamaid geavaheapmi,
-sámi olmmošnamaid geavaheapmi,

b) Davviriikkaid sámi giellalávdegoddi lea sámiid álmmolas
giellaášsediehti organa.

c) Sámi gielldain ja skuvlabáikkiin nannejuvvo sámi kultu-
vrra ja sámigiela oahpaheapmi, sihke eatnigiella- ja vierro-
gielladásis, sihke vuodðoskuvllainja alit dási skuvllain.

d) Sámi giellagurssat lágiduvvojít vierrogiellafálaldahkan
vuodðoskuvllaaid ja joatkkaskuvllaaid várás oppa riikkas.

e) Sámi kultuvra ja historja oahpahuvvo buot riikka skuvl-
laid dábalaš kultuvrra ja historjja oassin.

5. Sámit ja eara álbmogat

a) Mi doarjut Máilmimi álgóálbmogiid ráði (WCIP), ja leat
Davviriikkaid sámiráði čaða máilmimiráði láhttu.

b) Mi dahttut ahte Davviriikkaid stáhtat/sohpet daid nášson-
gaskasaš (álbmogiidgaskasaš) šiehtadusaide, mat duoðaštít
(dovddastit) unniččaštít vuogatvuoðaid.

c) Sámi álbmot galga beassat Davviriikkaid Ráði lahttun.

NSR`s landsmøteuttalelse 1980

SPRÅK OG SKOLE

1. NSR vil be regjeringa intensivere arbeid for reell kulturell jamstilling innafor skoleverket slik at prinsippet om relevant kompetanse innretta mot arbeid i grunnskole og vidaregående skole vil få gjere seg like sterkt gjeldande i samiskspråklege og samiske område som elles i landet.
Av dette allmennkulturelle likeverdsprinsipp følger at personell som arbeider i skoleverket i nemnde områder må få faktisk ha kompetanse i eksisterende samiske språk os samisk kultur.
NSR vil derfor sterkt oppfordre sentralstyremakter til å auke den økonomiske innsats som er nødvendig for å kunne gi tilstrekkelig utdanning og etterutdanning i samiske språk og samisk kultur for personell som arbeider eller skter å arbeide i grunnskole og vidaregående skole i samiskespråklege og samiske område.
2. a) NSR vil kreve at ordninga med permisjon med lønn for å studere samisk for samisktalende lærere, og spesielt for sør-samiskspråklige lærere, som under gjeldende ordninger må bruke lengre tid for å oppnå tilsvarende undervisningskompetanse med sør-samisk.
b) NSR ser det som nødvendig at lærere som underviser i samiske språk, får nedsatt lesetid for å greie å framskaffe pedagogiske opplegg til slikt bruk. NSR vil samtidig be om fortgang i arbeidet med utarbeiding av undervisningsmateriell og planer, og ser behovet for økte bevilgninger til dette.
c) NSR ser det som viktig at en nordisk samisk høgskole legges til et samisk område.
d) NSR støtter kravet fra Troms Reindriftssamers Fylkeslag om egen sameskole for samisktalende barn i nordre Nordland og Troms.
e) NSR vil overfor myndighetene også understreke at det er nødvendig å sette igang undersøkelser for å kartlegge behovet for slike sameskoler andre steder, f.eks. i kystdistrikturene hvor det er samisk befolkning.

LANDSMØTEUTTALELSE 1980

Samiske rettigheter

1. I forståelse av hva gjeldende rett er, må det legges sterke vekt på de internasjonale traktater Norge har ratifisert og de synspunkter Norges utenriksledelse har lagt til grunn ved internasjonale forhandlinger om urbefolkningers rettigheter bl.a. ved Geneve-konferansen om rasisme i 1978. Gjeldende rett må også definere som bestående av de internasjonale forpliktelser Norge har inngått.

Likeledes bør samisk rettsoppfatning tillegges betydelig vekt (som gjeldende rett). I denne forbindelse vil landsmøtet spesielt fremheve den bruk som samene har gjort av områdene gjennom tidene fram til 1700-tallet gjennom siida organisasjonene. Med utgangspunkt i dagens situasjon bygdelagenes og reindriftsenhetenes interne og innbyrdes regulering og bruk.

2. Landsmøtet i Norske Samers Riksforbund vil sterkt beklage Stortingets vedtak om å bygge ut Alta-Kautokeino vassdraget. Etter vår oppfatning er ethvert inngrep i samiske bosettingsområder i strid med gjeldende rett, så lenge samenes fundamentale og legitime rettigheter ikke er avklart og det ikke er opprettet et representativt, demokratisk valgt samisk organ.
En tubygging nå vil sette regjeringens reform- og utredningsprogram i fare og svekke troverdigheten av det samepolitiske arbeid regjeringen har signalisert.
3. I forbindelse med reform av forvaltningen av den umatrikulerte grunn i Finnmark, må det umiddelbart påses at:
-forvaltningen tilpasses lokal næringsutøvelse i forbindelse med f.eks. motorferdsel, regulering av jakttider, bærplukking osv. og bygdelagenes rettigheter.
-at den foreløpige forvaltningsreform ikke må fastfryse den form en framtidig klarlegging av samiske rettigheter vil få.
4. I utredningen må det også legges sterke vekt på bl.a.
-rettighetene til samene utenfor Finnmark når det gjelder rein drift, utmarksnæring, språk og utdanning.
-rettighetene til samene ved kysten når det gjelder fjord og kystfiske, andre fjordressurser og fisket i kystvassdragene samt utmarksnæring.
-utenfor Finnmark må kommunalforvaltning reformeres med sikte på samisk innflytelse.
5. NSR mener at det i samerettsutredningen primært burde være tallmessig likeverdighet mellom de samiske organisasjonene og myndighetene, og at organisasjonene får økonomisk støtte til å engasjere ekspertise.
NSR vil i tugangspunkt delta i utredningen slik den nå er intendert.
NSR må likevel til enhver tid vurdere sin deltagelse og framgangsmåte under forhandlingene.
6. Utredningen av et representativt demokratisk valgt samisk organ bør tas ut som en delutredning og gjennomføres snarest.

V Á L L J E J U M I T / V A L G

NSR's luohttevašolbmot válljejuvvun 1980 jahkečoahkkimis.

NSR's tillitsrepresentanter valgt på landsmøtet i 1980.

Stivra/styret

Ovdaolmmoš/formann:	Ole Henrik Magga, Boks I93,	9520 Kautokeino
Nubbinovdaolmmoš/ nestforkvinne:	Liv Østmo, Kongsvikveien II,	9500 Alta
Stivraláhttut/ styremedlemmer:	Alf E. Nystad, Sentrum I0, Maja Dunfjeld Aagård, Anna Jacobsen, Øystein Nilsen, Abelsborg, Sven-Roald Nystø,Dramsv.526,	9700 Lakselv 7760 Snåsa 8690 Hattfjelldal 9815 Nyborg 9014 Håpet
Bargolávdegoddi/ Arbeidsutvalg:	Ovdaolmmoš/formann, nubbinovdaolmmoš/nestforkvinne ja stivraláhttut/styremedlem Alf E. Nystad.	
Stivravárreláhtut/ vararepr. til styret:	Svein Persen, 9730 Karasjok (f.Ole H. Magga) Marit A. Solbakk,Båteng,9845 Tana (f. Liv Østmo) Edvin Aikio, 9716 Børselv (f. Alf E. Nystad) Harald Eliassen,8690 Hattfjelldal (Maja D. Aaqård) Rune Stormo,2B 861 Kr,sjå.Studby,Oslo (for A. Jac.) Einar Siiri, 9815 Nyborg (f. Øystein Nilsen) Johan A. Kakstad,Tromsø Museum,Tromsø (f.S.Nystø)	
Ealahuspoletihkkalaš lávdegoddi/ næringspolitisk utvalg:	Peder Andersen, Igeldas, Olav Dikkanen, Nesseby, Leif Dunfjeld, Boks 285, Sverre Fjellheim, Vigdis Stordahl, Gneisv.II9,	9710 Indre Billefjord 9815 Nyborg 9501 Alta 7760 Snåsa 9022 Krokelvdalen
Kulturpoletihkkalaš lávdegoddi/ kulturpolitisk utvalg:	Mari Teigmo Eira, 9730 Karasjok Mary Skoglund, 8680 Trofors Julie Eira, 9520 Kautokeino Ingun Utsi, 8690 Hattfjelldal	
Skuvlapoletihkkalaš lávdegoddi/ skolepolitisk utvalg:	Máret Sára, Høgskolen i Finnmark, 9500 Alta Jan H. Keskitalo, 9520, Kautokeino Harald Eliassen, 8690, Hattfjelldal Ardis E. Ronte,Planterhaug, 9440 Evenskjær Arne Nystad, 9730 Karasjok	
Ruhtalávdegoddi/ økonomikomité :	Erling Krogh,Winston Churchillsv.63 9014 Håpet Øystein Ballari,A-314,Prestv.Studhj.9000 Tromsø Guađun Eriksen,Kvalsundveien 26, 9000 Tromsø Knut Johnsen,Grøtsundveien 25, 9020 Tromsdalen Inga Eira Keskitalo, 9520 Kautokeino Rune Stormo,2B 861 Kr.sjå.Studby Oslo 8	
Studielávdegoddi/ studieutvalg:	Marit A. Solbakk, Båteng 9845 Tana (f.K.Johnsen) Haldis Helander Wigelius , 9826 Sirma(f.I.Keskitalo) Stig Dunfjeld 7760 Snåsa(f.R.Stormo)	
Várgalaš/valgkomité:	Nils Jernsletten,Grønliv.33, 9000 Tromsø Odd Kappfjell, Moveien 4, 8680 Trofors Alf I. Keskitalo 9520 Kautokeino	
Dárkkisteaddjit/revisorer:	Regnor Jernsletten, Fylkesskattekontoret, 9800 Vadsø Per Ove Biti, 9730 Karasjok	